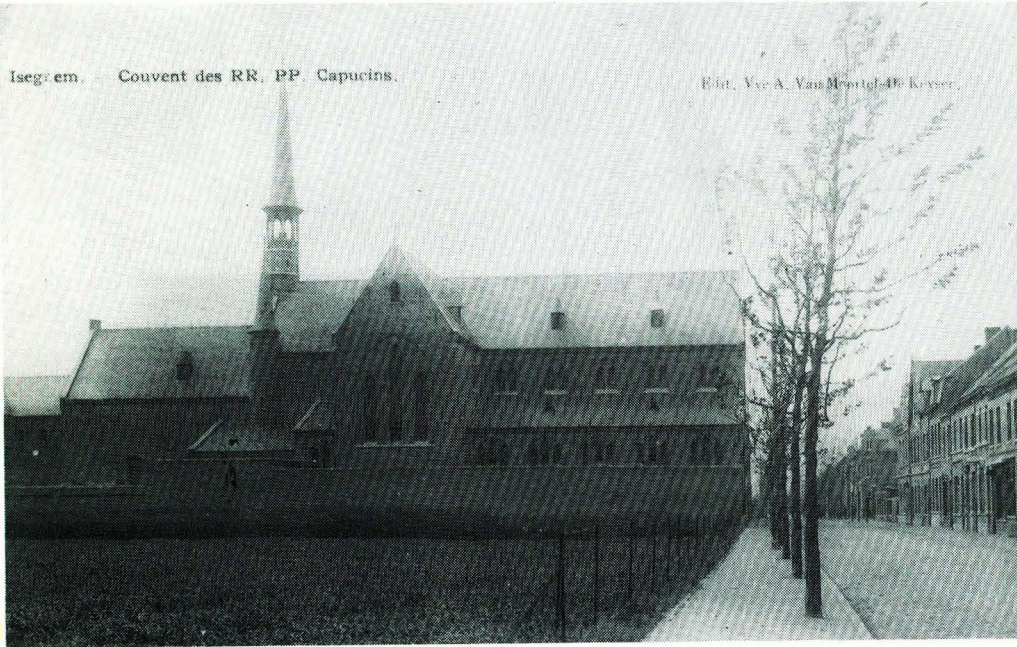

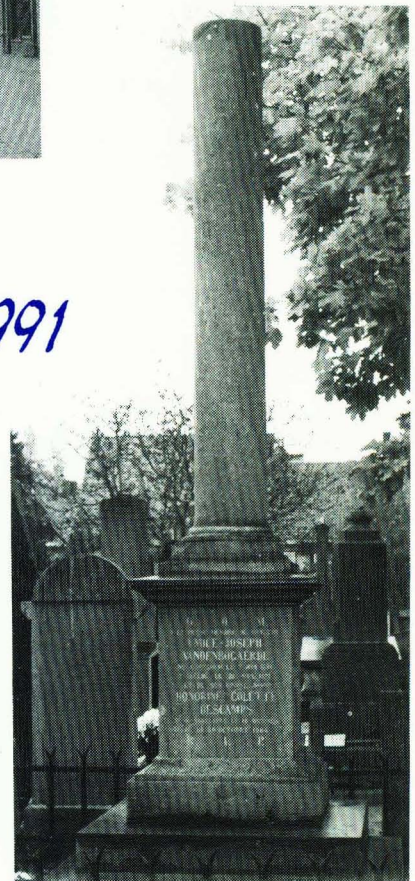
91 ISSN 0772 - 6384
XXXIe jaargang -3

TEN MANDERE

heemkundige periodiek voor Izegem en omgeving

Monumentennummer 1991

TEN MANDERE

BESTUUR :

Voorzitter :

Dr. JEAN-MARIE LERMYTE
Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem
tel. (051) 30.39.99

Ondervoorzitter :

ANTOON VANDROMME
Blauwhuisstraat 52, 8870 Izegem
tel. (051) 30.31.35

Secretaris :

ROBERT LEROY
Boomforeeststraat 49, 8870 Izegem
tel. (051) 30.10.56

Penningmeester :

ALBERIC DEPREZ
Ommegangstraat 69 bus 1, 8870 Izegem
tel. (051)30.28.48

Archivaris :

ANDRÉ DEMEURISSE
Baronielaan 33, 8870 Izegem
tel. (051) 30.46.58

Leden :

LUC BILLIOUW
Ter Beemden 16, 8870 Izegem
tel. (051) 30.12.23

BART BLOMME
Europastraat 13, 8770 Ingelmunster
tel. (051) 30.03.67

ANDRÉ MISTIAEN
Hondekensmolenstraat 24, 8870 Izegem
tel. (051) 30.36.69

FREDDY SEYNAEVE
Elegastlaan 14, 8870 Izegem
tel. (051) 30.58.31

RAF VANDENBERGHE
Meerisesteeweg 77, 8870 Izegem
tel. (051)30.46.23

HENDRIK WILLAERT
Krommekeerstraat 3, 8755 Ruisselede
tel. (051) 68.82.45

REDACTIE :

Bart Blomme (hoofd)
Jean-Marie Lermyte
Antoon Vandromme
Raf Vandenberghe

heemkundig tijdschrift voor
Izegem, Emelgem en Kachtem

viermaandelijke periodiek

INHOUD :

B. BLOMME & L. HESSEL, De minderbroeders Kapucijnen	3
A. VANDROMME & R. VANDENBERGHE Izegemse Dankkapel	27
J.M. LERMYTE Het Izegemse kerkhof	33

aan dit nummer werkten mee :

BART BLOMME, Europastraat 13, 8770 Ingelmunster
LUC HESSEL, Roeselaarsestraat 291, 8870 Izegem
JEAN-MARIE LERMYTE, Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem
RAF VANDENBERGHE, Meensesteenweg 77, 8870 Izegem
ANTOON VANDROMME, Blauwhuisstraat 52, 8870 Izegem

Verantwoordelijke uitgever : Jean-Marie Lermyte
Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn bijdrage en ontvangt 15 overdrukken.

Voor gehele en gedeeltelijke overname is de voorafgaandelijke toestemming van de heemkundige kring en de auteur vereist.

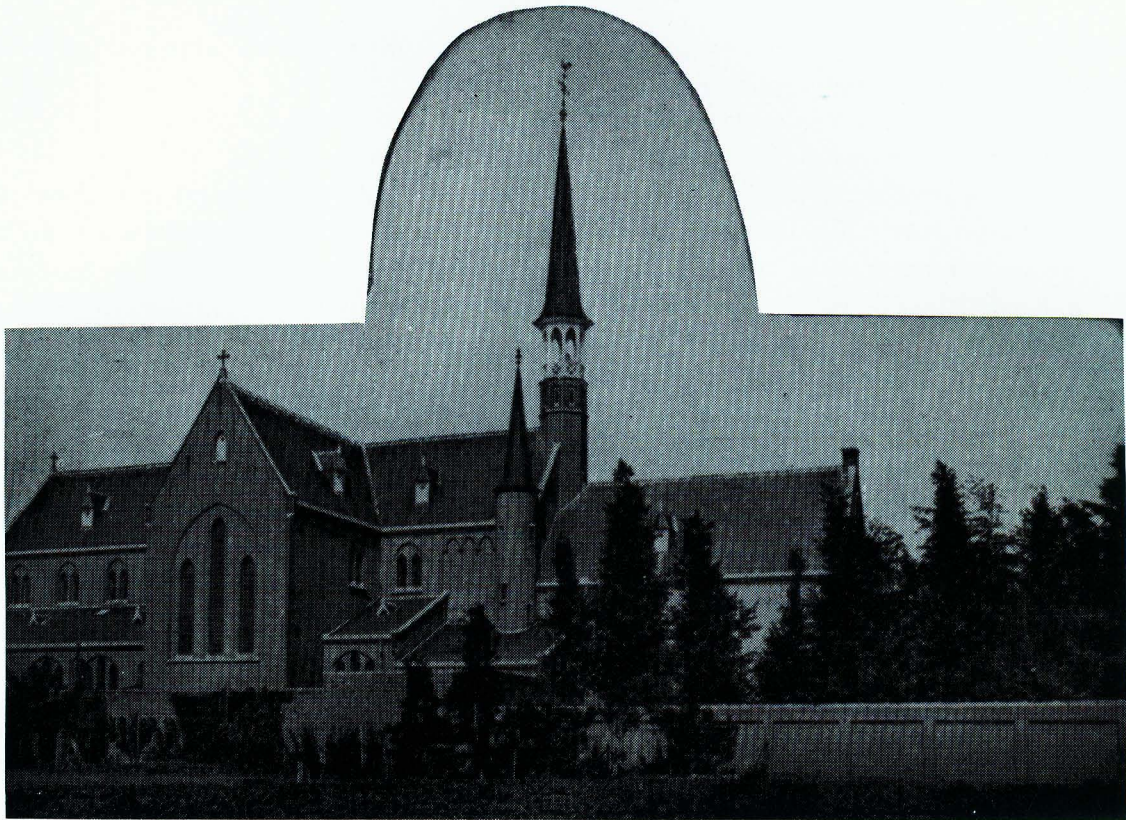
Lijst ERELEDEN 1991

afgesloten op 1 - 9 - 91

Allewaert Luc, Marktstraat 14
Allosserie Luc, Roeselaarsestraat 327
Artex, reclamebureau nv., Roeselaarsestraat 594
Bogaert Jan, O.-L.-Vrouwstraat, 20
Boucherie Gerard, Ambachtenstraat 84
Boucherie Lionel, Ambachtenstraat, 80
Bourgeois, André, Sint-Tillostraat 9
Bral-Dejonghe, Rudi Ardooisestraat 62
Bruyneel R. Ingelmunstersestraat, 57
Bruyneel Walter, Grote Markt, 1
E.P. Capucijnen, Roeselaarsestraat, 291
Christiaens Marcel, Eigenhaardstraat, 45
Christiaens Omer, Prins Albertlaan 2
Christiaens Roselin, Grote Markt 17
Debruyne Rudy, Slagmeersenstraat 13
E.H. Decoene J., Kerkstraat 13
Declercq Louis, Burg.v.d. Bogaerdelaan, 30
De Forche Christiaan, H.Conscienciestraat 18
Demey Johnny, Kortrijksestraat 321
E.H. Demeulenaere, Kasteelstraat 26
Demuyne Gustaaf, Baron de Pelichystraat 45
Denys Roland, Burg. v.d. Bogaerdelaan 67
Derolez Jacques, Bellevuestraat 45
Drukkerij Demoen, St.-Cristpijnstraat 26
Dupont Jim, Kerkplein 8 bus 4
Dr. Johan Dupont, Lendeleedsestraat, 7
Duyvejonck Paul, P. Baesstraat, 23
Dr. A. Eeckhout, Baron de Pelichystraat, 4
Feys Gerard, Camiel Ameyestraat 1
Guillemyn Antoon, Meensesteenweg, 88
Handsaeme Roland, Gentse heerweg 82
Herman Raphael, Stijn Streuvelsstraat 26
Hochepeid José, Prinsessestraat 124/1
Houthoofd-Feys A., Steenovenstraat, 4
Kemp Marc, Gentse Heerweg 45
Laga Herman, Gentse Heerweg, 48
Lecluyse-Demeyere E., Abelestraat 25
Madou André, Roeselaarsestraat, 317
Maertens Eric, Kerelsstraat 15
Matton Ronny, Roeselaarsestraat, 127
Naessens Maurice, Ingelmunstersestraat, 50/52
Oosterlynck Jozef, St.-Jorisstraat 47
Rosseel Luc, Roeselaarsestraat, 95
Saelen André, Mevr., Kachtemsestraat 137
Sagon-Vanden avenue F., Gentsestraat 17
Seynaeve Jozef, Burg. v.d. Bogaerdelaan 93
Strobbe-Cardoen D., Gentse Heerweg 98
Strobbe-Staessens Luc, Vredestraat 1
Strobbe-Debever G. Mevr., Korenmarkt 11 app. 1
Terry-Declercq Rik, Melkmarkt, 2
Vandamme-Boucherie Emiel, Abelestraat, 61
Vandenbussche André, Dam 43
Vanderhaeghen Albert, Baronielaan 26
Vandewalle Antoinette Mevr., Nicuwstraat 9
Vandommele Roger, St.-Rafaëlstraat 14
Vandommele Tillo, Brugstraat 26
Vanhaverbeke(Luc)-Leroy, Roeselaarsestraat 83
Van Walleghem Dirk, Slagmeersenstraat 41
Velghe Joris, Kortrijksestraat 46
Verhaeghe Luc, Oekensestraat 29
Verhoestraete Brigitte Mevr., Gentse heerweg 92
Werbrouck Raymond, Roeselaarsestraat 143
Zusters van Maria, Gentsestraat 31

buiten Izegem

Deblauwe Jules	St.-Amandsstraat, 107	8800 ROESELARE
Declercq Carl	Izegemsestraat, 57	8768 LEDEGEM
Depoorter-Decoopman Frans	Weggevoerdenlaan, 2 bus F2	8500 KORTRIJK
of	V. Wselystraat, 15	2678 av. de Lier (Nederland)
Durand Gerard	Arsenaalstraat 37	8000 BRUGGE
Gilles de Pélichy, Mej. J.	Keizer Karelstraat 105b30	8000 BRUGGE
Hendrickx J.	Heidelaan, 7	3001 HEVERLEE-LEUVEN
Hespeel Aviation N.V.	'Brucargo'	1931 BRUCARGO
Huyghe Emmanuel	Rodebergstraat 25	8954 HEUVELLAND
Meyfroidt Armand	Vlasschaardstraat 12	8770 INGELMUNSTER
Ronse Chris	Renmeesterlaan 175	MIDDELBURG NL
Ryserhove Alfons	Kloosterstraat 46	9910 KNESSELARE
Soens Gerard	Beukenlaan 11	8860 LENDELEDE
Vanantwerpen Lucien	Korenstraat, 19	9800 DEINZE
Vanneste Guido	Tarwestraat, 10	8770 INGELMUNSTER
Veranneman André	Ooststraat 199	8800 ROESELARE

DE MINDERBROEDERS KAPUCIJNEN TE IZEGEM

Bart BLOMME
m.m.v. Luc HESSEL

PERIKELEN OM EEN KLOOSTERGEMEENSCHAP TE STICHTEN

Izegem kende op het einde van de vorige eeuw een geweldige uitbreiding. In 1890 telde de gemeente 9 965 inwoners. Tien jaar later waren er reeds 12 172 of een stijging van 22,1 %. De toenemende werkgelegenheid in borstel- en schoei-industrie was daar zeker niet vreemd aan.

Toch telde Izegem slechts één parochie, nl. de St.-Tilloparochie. Er was wel een tweede kerk voorhanden maar die was in privé-bezit van Juf. Angillis (de huidige H.-Hartkerk).

Pastoor Laurentius De Hulster (°03/03/1844 - + 16/10/1924), Izegems pastoor van 1891 tot 1900, vroeg via het bisdom of de kapucijnen in Izegem een klooster wilden stichten. Eerder, in

1870, had het bisdom diezelfde vraag al gesteld, maar toen waren er te weinig paters. Nu kon het wel!

Op 4 april 1897 bezocht Pater Hilarius de H.-Hartkerk. Hij schreef in zijn rapport: "*L'église est en style gothique. Très simple, pouvant très bien aller à notre pauvreté... Il y a pour le moment assez de terrain pour bâtir une maison et quelques dépendances; le couvent ne pourrait jamais être grand, tout au plus pour le nombre canonique: douze religieux*". (1)

Angillis stelde echter zo'n hoge eisen dat de onderhandelingen afsprongen. Bisschop Waffelaert wou echter dat de paters toch in Angillis' kerk hun diensten zouden doen. Daarom bleef hij aandringen bij pastoor De Hulster. (2) Bij het afsterven van juffrouw Angillis kon de kerk wel eens overgaan naar de Roeselaarse De Brouckère en die zou er wellicht een protestantse tempel inrichten.

Een week later schreef De Hulster aan Pater Provinciaal dat hij hoopt dat Angillis niet zal toestemmen. "Omdat gijl. daar niet wel en zoudet zijn, geenens hofzoudet hebben en het ware center niet voor uwen heilzamen invloed". Hij vertelde verder dat hij onderhandelt met Baron Jean Gillès de Pélichy, "land dat voorzeker groot genoeg is, en gelegen is langs het kerkhof". (3) Baron Gillès de Pélichy weigerde echter die grond te schenken en De Hulster liet zijn oog vallen op een stuk grond bij het Blauwkapelletje. (4)

Rond diezelfde tijd, op 15 februari 1899, schreef Angillis aan Waffelaert dat zij haar kerk afstond aan de kapucijnen. Dat deed ze na een bezoek aan E.H. L. Slosse te Rumbeke.

Ook Slosse schreef dezelfde dag, 15 februari 1899, naar de paters te Brugge, dat ze moesten vasthouden aan hun besluit om Angillis' kerk te nemen. (5)

De volgende dag schreef pastoor De Hulster reeds naar de paters te Brugge dat men zeker niet moest luisteren naar Slosse, want hij was de "opstoker" geweest om Angillis een kerk te doen bouwen. (6)

E.H. Leopold Slosse was in Izegem onderpastoor van 4 maart 1872 tot 21 april 1891. Het is tijdens zijn pastoraat in Kooigem echter dat Angillis in 1895 haar kerk liet bouwen. Er berust in het Izegems Slossefonds een brief van haar gericht aan Slosse waarin ze haar kerk beschrijft en aanhaalt wat ze er mee van plan is. (7) Dat Slosse er voor iets tussen zat kan dus waar zijn.

Alles geraakt nu in een stroomversnelling want twee maanden later, op 14 april, meldde De Hulster aan P. Provinciaal dat Albert Ameye-Verhoost bereid was een stuk grond van 85 m lang en 152 m breed af te staan. Later kwamen er nog stukken grond bij van Clement Vandeputte en van Sidonie Debacker.

BOUW EN INRICHTING VAN HET KLOOSTER

De akten werden verleden voor notaris Vandemoortel :

Ameye - Verhoost schenkt : 1 ha 7 a 67 ca

Ameye - Verhoost verkoopt : 2 ha 78 a 62 ca (13 348,8fr)

Juffr. Debacker verkoopt : 55a (4000fr)

De gebroeders Vandeputte verkopen : 45 a (3500fr.)

Totaal : 4 ha 86 a 29 ca (8)

Onder toezicht van architect J. Soete uit Roesslare tekenden de broeders Stanislas van Brugge en Simon van Ingelmunster de bouwplannen.

Kamiel Mulle uit Izegem kon de bouwopdracht krijgen voor een aanbestedingsprijs van 220 000 fr. Hij werd in onderaanneming bijgestaan door Leonard Verstraete uit Rumbeke.

De (vereenvoudigde) aanbesteding van Mulle zag er als volgt uit :

klooster : 102 000 fr. (met inbegrip van het seminarie)

kerk : 120 000 fr.

minimumlonen (per uur) :

aardewerkers : 0,20 fr.

metsers : 0,28 fr.

dieners : 0,20 fr.

timmermans : 0,28 fr.

steenhouwers : 0,35 fr.

schaliedekkers : 0,35 fr.

schrijnwekers : 0,30 fr.

glasmakers : 0,30 fr.

loodwerkers : 0,30 fr.

schilders : 0,28 fr.

plakkers : 0,28 fr. (9)

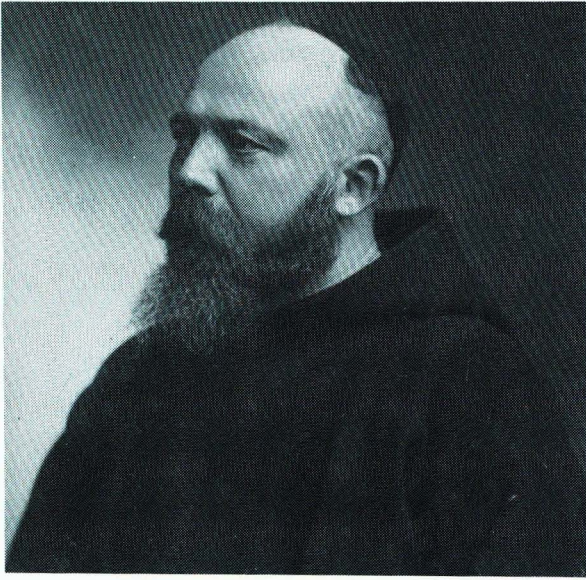
De bouwwerken startten op 12 september 1899. Op 7 augustus 1900 konden de twee broeders-bouwmeesters hun intrek nemen in het washuis of "buanderie". Ondertussen vond op 6 juli het provinciaal kapittel plaats te Herentals. Daar werd pater Adolf Van Denderwindeke aangesteld tot eerste overste (gardiaan) van het klooster. Slechts één keer bezocht hij de werken te Izegem. Door ziekte werd hij verplicht zijn ambt om te wisselen met dit van overste te Edingen. Bij definitieve beslissing van 25 april 1901 werd E.P. Benedict van Essen aangesteld tot gardiaan van het Izegems klooster.

Op 28 september 1901 kon de nieuwe klooster-gemeenschap haar intrek nemen in de nieuwe gebouwen.

Die groep kloosterlingen bestond uit :

9 paters :

E.P. Benedictus, gardiaan

E.P. Benedictus, de eigenlijke eerste overste van het klooster (1901-1903) (arch. A. Vandromme)

- E.P. Victorinus, vicaris
- E.P. Victorius, Lector S. Liturgiae
- E.P. Clemens,
- E.P. Hippolytus, lector Theol. moralis
- E.P. Lucianus
- E.P. Evaristus, Lect. Script. Sacrae & Historia Eccles.
- E.P. Chrysostomus, lect. Theol. Dogm. & Patrologiae
- E.P. Andomarus, Lector Juris Canonici

- 9 broeders :
- E.B. Stanislas
- E.B. Mathias
- E.B. Cosmas
- E.B. Cornelius
- E.B. Damiaan
- E.B. Juliaan
- E.B. Amadeus
- E.B. Adelbert
- E.B. Theobald
- E.B. Willibrordus
- 30 studenten (fraters)

's Anderendaags had de inzegening plaats van de kloosterkerk. Om zes uur 's morgens begonnen de plechtigheden. E.P. Benvenutus, Provinciaal, kwam het geheel inzegenen. De eerste mis werd opgedragen om halfzeven gevolgd door de hoogmis om 9 uur. Vele Izegemnaren waren aanwezig in deze hoogmis.

In de "Gazette van Iseghem" verscheen bij deze gelegenheid de uurregeling van de verschillende diensten. Op zondagen werd dit : 4.30 u., 5.30 u., 6.30 u., 7.30 u, en 9 uur. Om 17 uur was er lof. Op werkdagen : 5 uur, 5.30 u., 6 uur, 6.30. en 7 uur. Op vrijdag werd er om 17 uur een rozenhoedje gebeden en was er een plechtige kruisweg (10).

De kloostergemeenschap werd onder het patro-

Paterskerk : interieur met zicht op het altaar (voor W.O.I. (A. I.M.))

naat van de H. Laurentius van Brindisi gesteld. De kerk kreeg Sint-Antonius van Padua als beschermheilige mee. Iedere dinsdag was er een volle aflaat te verdienen.

De driebeukige basilicale kerk is gebouwd in neogotische stijl. Ze is 28 m lang en 20 m breed. Achter het hoogaltaar is er een kloosterkoor dat plaats biedt aan 80 kloosterlingen. Op de top van de zuidgevel prijkt een achthoekig typisch torentje, dat opgetrokken is half in metsel- en half in houtwerk.

De eerste klok (kostprijs 850 fr.) werd gewijd op 27 september 1902 door Z.Exc. Mgr. Van den Bosch, titelvoerend aartsbisschop van Parijs en mis-sie-bisschop in Punjab. Zij was een gift van Valeer Vanden Bogaerde, burgemeester, en droeg als opschrift :

Antonius is mijn name.

'k Roep 't kerstenvolk ter kerke te zamen

Gedoopt ten jare toen men zei MDCD ende twee

Valeer Vanden Bogaerde is mijn peter

De Hulster Stephanie mijn meter

Laudate Deum in cymbalis bene sonantibus

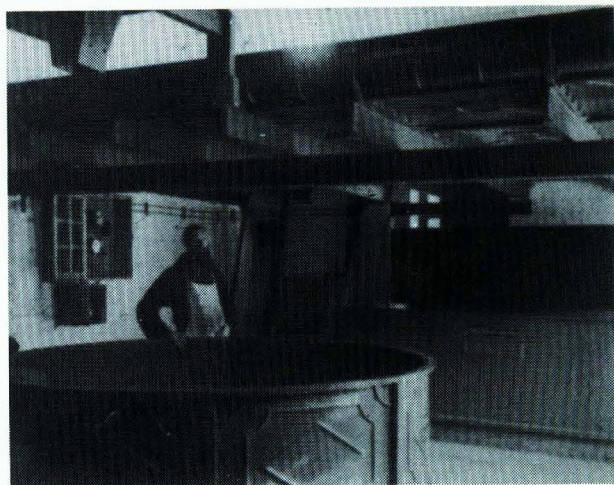
in cymbalis jubilationis Ps. Cl.

Me fundit Lovanii Felix Van Aerschodt.

Het klooster werd opgetrokken langs de oost- en zuidzijde van de kerk. Het bestond uit een keuken, een refter, een kleermakerij, een ziekenzaal en zes spreekplaatsen gelijkvloers. Op de eerste verdieping waren er 12 cellen, 2 ziekenzalen en de bibliotheek. Op de tweede verdieping bevonden er zich nog 4 cellen. Het Seminarie Bonaventura bevond zich aan de noordzijde van de tuin.

In de tuin was er ook een hofstede. Daarin werd er in 1908 voor 600 fr. een oven geplaatst door François Delrue uit Moorslede. Op 18 januari 1908 kreeg men de toelating van het schepencollege om een 2 Pk motor te plaatsen voor de inrichting van de brouwerij.

Een jaar eerder had Leonard Verstraete de opdracht gekregen om een blinde afsluitmuur rondom heel het complex te bouwen. (11)

Broeder-brouwer aan het werk in de brouwerij (Arch. Paters Kapucijnen, Antwerpen).

Het interieur was bij de aanvang zeer sober. Coussée-Bostoën mocht de nodige meubels leveren. Het zou echter nog duren tot 1911 eer men centrale verwarming plaatste in het complex. Die werd voor 4 900 fr. door Vanden Driessche uit Brugge geïnstalleerd en de paters kregen de verzekering dat "alle plaatsen zodanig verwarmd zouden zijn, dat als de koude buiten - 10° is, de warmte in de verwarmde plaatsen nog +18° kan zijn." (12) Een jaar later mocht Emile Gasquet uit de Gentstraat 2 "badstoven" leveren. (13)

Ook de kerk kreeg het nodige meubilair. Het hoofdaltaar, de vijf zijaltaren en de preekstoel waren een gift van Baron Alexandre Gillès de Pélichy. Alles werd gesculpteerd door Fonteyne uit Brugge.

Het hoofdaltaar (kostprijs 6 200 fr.) was toegewijd aan St.-Antonius, dit in de linkerzijbeuk aan O.-L.-Vrouw der zeven smarten, dit in de linker-middenbeuk aan St.-Jozef en dit in de rechterzijbeuk aan St.-Franciscus van Assisi. De twee kleine zijaltaren in het presbyterium waren toegewijd aan St.-Antonius en St.-Bonaventura. (14)

Vier van de acht biechtstoelen werden gemaakt door Valère Clarysse uit Izegem, de andere door Lelan uit Kortrijk.

De schilderwerken werden uitgevoerd door Gustave Meunier uit Wasseiges. Ze omvatten een fresco die St.-Franciscus met zijn volgelingen voorstelde, boven het hoofdaltaar. Verder werden er op de muren van de middenbeuk heiligen van de

minderbroedersorde geschilderd en onder het doksaal musicerende engelen. De werken werden op 8 660 fr. geraamd. (15)

In 1910 mocht het huis Jean-Emile Kerckhof uit Brussel het orgel plaatsen. Het bevat 1048 pijpen.

HOE MEN KLOOSTERLING WERD (16)

Aan het hoofd van de minderbroeders-kapucijnen staat de Pater Generaal of Generale Minister die samen met zijn raadsleden, Definitoren, de orde bestuurt. Hun mandaat duurt zes jaar en wordt vastgelegd in het Generaal Kapittel.

De orde is ingedeeld in Provincies, met kloosterlingen van eenzelfde taal en land. De provincie wordt bestuurd door Pater Provinciaal en vier Definitoren. Hun mandaat duurt drie jaar. Daarna wordt een Provinciaal Kapittel gehouden waar naast Pater Provinciaal en zijn vier Definitoren, de Paters Gardiaan van al de kloosters met één afgevaardigde per klooster aanwezig zijn.

De Provincie zelf bestaat uit kloosters. Een klooster wordt bestuurd door Pater Gardiaan. Gewoonlijk is dit voor een termijn van 3 jaar. Hij wordt bijgestaan door Pater Vicaris. Het klooster wordt bewoond door Paters en Broeders.

Paters (kloosterlingen-priesters) doen het koor-officie en zij oefenen het predikambt uit.

Het huishouden, kleren maken, schoenen maken, timmeren, bedelen, enz... worden waargenomen door lekebroeders.

Iemand die verlangde om toe te treden tot de orde, kon dit doen na zijn middelbare studies. Wanneer hij aanvaard werd door de Provinciale Overheid werd hij naar het Noviciaat gezonden te Edingen. Van toen af werd hij Frater genoemd. Hij kreeg een pij, een nieuwe naam en zijn familienaam werd niet meer gebruikt.

Tijdens zijn verblijf op het Noviciaat, dat een vol jaar duurde, besteedde hij zijn tijd aan het gebed, het aanleren van de ceremonies, de studie van de regel en andere verplichtingen van het geestelijk leven.

Gedurende die proeftijd werd hij gevolgd door de Novicemeester.

Na geheime stemming werd hij al of niet toegela-

ten tot de professie.

De professie bestond erin dat de Frater geknield voor het altaar beloofde de regel der Minderbroeders te onderhouden.

Dan volgden drie jaar Wijsbegeerte in het studiehuis te Aalst. Fraters en Lekenbroeders werden ook ingelijfd in het leger, in de afdeling Brankardiers-ziekendieners (C.I.B.I., vandaar hun bijnaam Cibisten). Na hun legerdienst kwamen de kloosterlingen hun plechtige geloften afleggen.

De Fraters kwamen dan in het "Groot Seminarie" te Izegem terecht. Hier mochten ze vier jaar godgeleerdheid studeren.

Tijdens die vier jaar kregen zij de "Kleine Orden". Zij werden Portier, Lector en Acoliet gewijd. Daarna volgden de "Grote Orden": subdiaken en diaken. Tenslotte werden ze tot priester gewijd.

Na hun priesterwijding volgde nog een opleiding van één jaar om zich te oefenen in het prediken. Dan kreeg men de patenten of brieven van predikant en biechtvader.

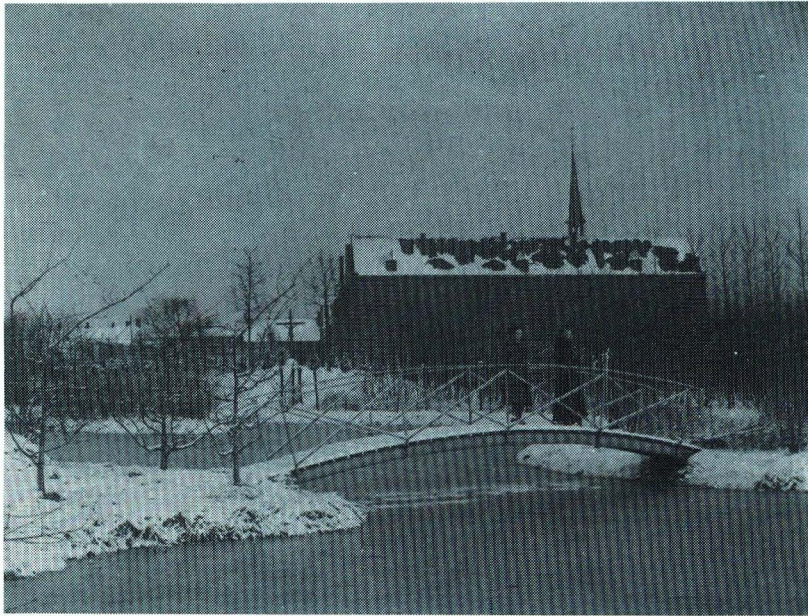
Jongeren konden ook als niet-priester toegelaten worden, de zgn. lekebroeders. Zo vond men in ieder klooster een broeder-portier, broederkleermaker, broeder-kok, broeder-koster, broeder-hovenier, enz...

Lekebroeders legden dezelfde geloften af als de paters, geloften van armoede, gehoorzaamheid en van zuiverheid. Zij droegen dezelfde kledij en ze kenden dezelfde dagindeling.

HET KLOOSTERLEVEN

Een dag in het klooster begon om halfvijf. Toen luidde een daartoe aangestelde frater of pater het kloosterklokje. Hij riep daarbij "Benedicamus Domino" (Laat ons de Heer prijzen) en de anderen antwoordden "Deo Gratias" (God zij dank). Dat en de gebeden is het enige wat mocht gezegd worden van halftien 's avonds tot acht uur 's morgens.

Om 5 uur vond het gezamenlijk morgengebed plaats en werd de H. Mis gelezen. Om 6 uur volgde het eerste deel van de "getijden" (17) en werd de kloostermis opgedragen. Dan volgde het ontbijt.

De tuin van het klooster in de winter van 1910 (arch. A. Vandromme)

Na het ontbijt werd het tijd voor de arbeid en de studie. Dit duurde tot halfeen, tot wanneer het klokje het tweede gedeelte van de "getijden" aanduidde. Om 13 uur ging men aan tafel voor een sobere maaltijd. In Izegem namen de paters plaats langs één kant van de refter, de broeders namen plaats in het midden. Deze laatsten mochten elkaar tijdens de maaltijd aankijken.

Na de maaltijd volgde de "Aanbidding van het Heilig Sakrament". Tot vijftien uur mocht men zich daarna ontspannen.

De vespers en de completeen werden op dit uur gebeden, waarna de namiddagarbeid begon. Deze werd om 18.30 u. afgesloten met het rozenhoedje, een meditatie en een boeteoefening.

Om halfacht was er het avondmaal, waarna een korte ontspanning en het avondgebed. Om half-tien trad het "groot silentium" in. Dan mocht er niets meer gezegd worden tot 's morgens acht uur, tenzij de gebeden. Om één uur tenslotte baden de minderbroeders de metten en lauden. Daarna ging men terug slapen.

Een intern reglement (18) uit 1906 stipte aan dat er elke maand een recollectiedag was. Deze ging gewoonlijk door in het klooster.

Verder mocht de kloosterling geen geld bij zich hebben en was het absoluut verboden een krant te

kopen. Tijdens de maaltijden mocht men geen discussie uitlokken en moest men alle beleefdheidsregels toepassen.

Op feestdagen mochten de maaltijden iets meer inhouden, maar het bleef beperkt tot drie gangen.

Kettingrokers hadden het zeker niet gemakkelijk in het klooster. Men mocht in beperkte mate roken op feestdagen. Verder slechts drie maal per jaar maar alleen in de namiddag tot halfvijf en dit in de tuin of in de recreatiezaal. Het was als kloosterling ook verboden om in treinen, trams of langs de straat een sigaret op te steken.

Men mocht zeker geen romans lezen en buiten de kloostermuren niet fotograferen. De overste zag er op toe dat de pater of lekebroeder regelmatig zijn pij liet wassen en vakanties dienden aan de provinciaal aangevraagd te worden.

Inzake politiek was men zeer duidelijk. Naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen van 1911 las de gardiaan een briefje voor waarin stond dat "*de Paters inzake politiek volstrekt aansluiten bij de Geestelijkheid van Iseghem en bij de Katholieke Kiezersbond*". (19)

Blijkbaar volstond het intern reglement van 1906 niet want twee jaar later liet de gardiaan volgende verordening verspreiden :

"Er bestaat een misbruik door het overbodig uitgaan in de

stad. Het is de eerste maal niet dat de overste er over klaagt. Zulks moet ophouden. Pater Gardiaan mag alleenlijk de bezoeken in stad toelaten ingeval van nood of welvoegelijkheid. De bezoeken moeten geschieden met een gezelschap door P. Gardiaan aan te wijzen. Zonder voorafgaande toelating, mag men in de stad bij de wereldsche mensen noch rooken, noch drank gebruiken.

Wanneer P. Gardiaan u de toelating geeft naar een huis te gaan, zijt gij niet bemachtigd u nog tot een tweede te begeven. Men weze meer bescheiden in wat men vertelt aan de wereldsche mensen. Weest stichtend in uwe gesprekken en zwijgt over onze medebroeders en kloosterzaken.

De predikanten moeten op de Parochiën waar zij verblijven, zich onthouden van onnoodige bezoeken. Zulks ontsticht de menschen en misnoegt meestendeels de Pastoors.

De predikanten moeten ook aanstond de nonnenkloosters verlaten na het sluiten der retretten en zorgvuldig vermijden van recreatie met de zusters te nemen.” (20)

Naast de taken binnen het klooster hadden sommige paters dus ook buitentaken. Vooral de predikatie was een belangrijk kenmerk van de paters kapucijnen. Bekend gebleven bij de Izegemse bevolking zijn de vastensermoenen, de meiviering en de adventsvoordrachten.

Bekende predikanten waren Pater Flaviaan, P. Sebastiaan en P. Renuis. Men trok ook naar de omliggende parochies om te preken, stond in voor een twintigtal H.-Hartbonden, gaf retraites, recollecties en missies.

Andere paters trokken na hun studies naar de missies. Dit kon naar Punjab (Pakistan), Ubangi (Zaire) of Canada (sinds 1927) zijn.

EERSTE WERELDOORLOG : NIEUWE TAKEN

Bij het begin van de oorlog kregen alle kapucijnenkloosters de opdracht van de provinciaal om een gedeelte van het klooster als hospitaal in te richten. Zo konden gewonde Belgische soldaten verpleegd worden.

Op 20 augustus 1914 kwamen 15 vluchtelingen uit de streek van Aarschot in het klooster terecht. Ondertussen waren een zevental paters gemobiliseerd. Op 12 september vielen Duitse Uhlanen

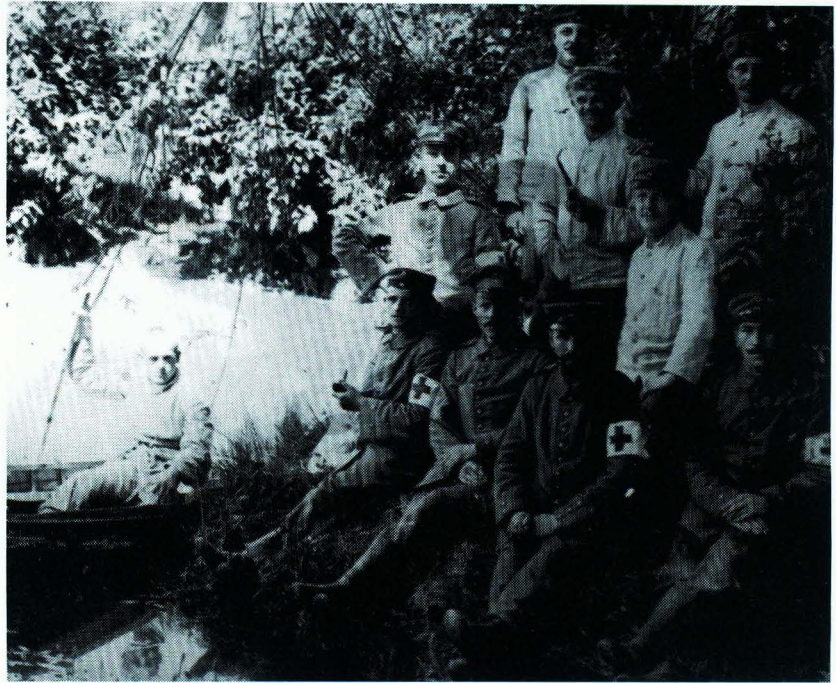
Izegem binnen. Terwijl ze uitrustten op een terrein bij het patersklooster werden ze beschoten door rijkswacht en vrijwilligers. Een 15-tal Duitsers drongen het klooster binnen. Alle paters werden gedwongen tegen de muur plaats te nemen. E.P. Hugo, gardiaan en E.P. Benedict, vicaris, werden aangehouden en meegevoerd. Samen met 4 burgers werden ze als gijzelaar en levend schild meegenomen. 's Anderendaags werden ze bevrijd door een Belgisch vrijwilligerskorps op een hofstede te Esen (Diksmuide). (21)

Op 5 oktober verliet het grootste gedeelte der kloosterlingen het klooster om via Brugge en Sluis naar Nederland te trekken.

De Duitsers namen op 12 november 1914 het klooster over en vestigden er een lazaret. De staf dokters, verplegers en verpleegsters telde 50 personen.

W.O. 1: Duitse apotheek in het klooster (Arch. A. Vandommele)

W.O.I. : verplegend Duits personeel in de tuin van het klooster (arch. A. Vandommele)

De overgebleven kloosterlingen kregen een kleine refter, een keukentje en elk een slaapcel ter beschikking.

De kerk werd door de Duitsers gebruikt als concertzaal, het koor als feestzaal. Verschillende priesters uit de omliggende gemeenten kregen onderdak in het klooster. Enkele parochies werden door paters bestuurd : o.a. Rollegem-Kapelle door E.P. Hildebrand, Kachtem door E.P. Constantin.

Kerkgewaden en religieuze schatten vonden ook een onderkomen in het klooster. Zo werden in januari 1915 heel wat kelken en monstranzen onder de varkensvoederbak verstopt in de boerderij.

Ondertussen richtte E.H. Delaere, onderpastoor van St.-Tillo, in naam van het bisdom een aanvraag om een afdeling van het Klein Seminarie van Roeselare in te richten in het klooster. Alle collegestudenten uit Izegem en omliggende hoefden niet langer meer naar Roeselare te trekken. Op 1 juni 1917 begonnen de lessen en deze werden ononderbroken voortgezet tot aan de grote vakantie. Achttien leerlingen volgden de leergan-

gen. Tijdens de vakantie werd het leerprogramma op punt gezet. De eigenlijke start vond in september plaats. De volgende geestelijken werden erbij betrokken :

Principaal : E.H. Delaere, onderpastoor

Bewaker : E.P. Hilduard van Hooglede

Professoren : Poësis : E.H. Dierick, later E.H. Bruno Neyrinck

3e latijnse : E.P. Alfred van Izegem

4e latijnse : E.P. Guido van Egem

5e latijnse : E.P. Edouard van Meir

6e latijnse : E.P. Archange van Waasten

Godsdienst : E.P. Oswald gaf godsdienstles in poësis en in de derde en E.P. Paulien van Roeselare in de lagere klassen

Grieks : E.H. Dierick, later E.H. Neyrinck

Vlaams en Frans : E.P. Sebastiaan van Waregem : in de 4de, de 3de en poësis

E.P. Eduard van Meir : in de 5de

E.P. Gilbert van Hooglede : in de 6de

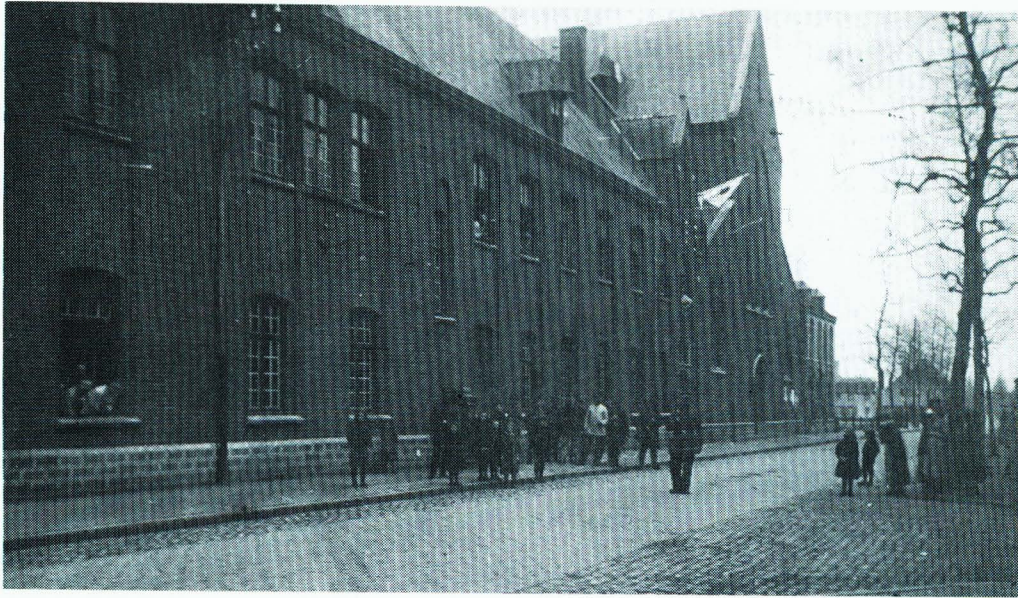
E.P. Paulien gaf Frans in de 6de en de 5de

Engels : E.P. Guido van Egem

Duits : E.P. Oscar van Pamel

Geschiedenis en aardrijkskunde : E.P. Gilbert

Wiskunde en natuurkunde : E.P. Hypoliet

1914 (of 1915) : Het klooster ingericht als Kriegslazareet (arch. A. Vandommele).

muziek : E.P. Chrispien van Izegem
 Het college werd gedurende het schooljaar 1917-1918 bezocht door 65 leerlingen. Soms gebeurde het dat er lessen gegeven werden in burgershuizen.

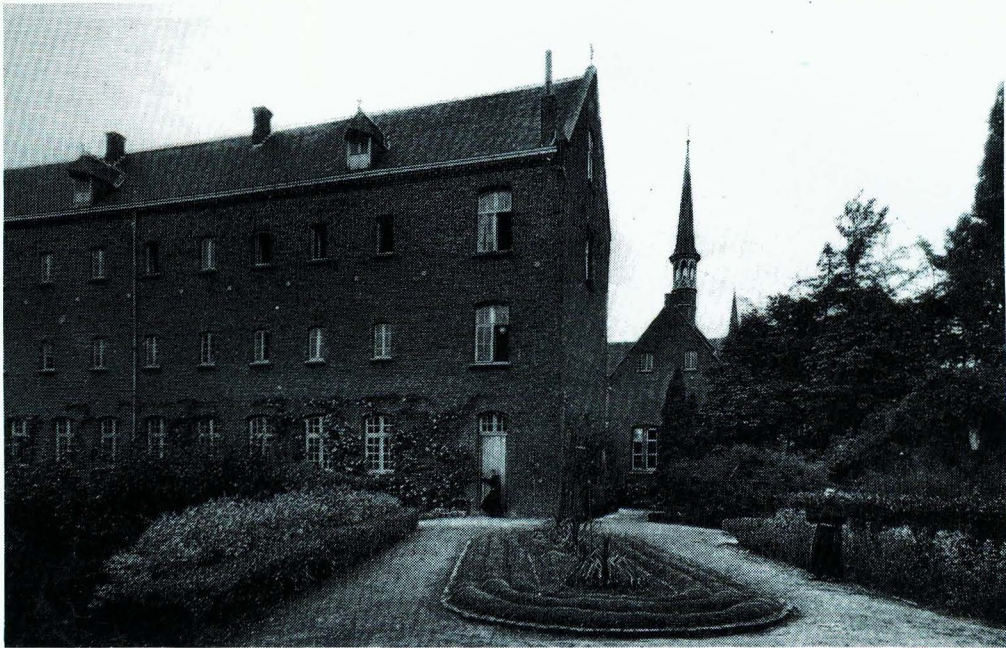
In augustus 1917 kon de kerk terug in gebruik genomen worden. De H.-Hartkerk werd voor militaire doeleinden opgeëist en de kloosterkerk

werd van 19 augustus tot 20 januari 1919 als parochiekerk gebruikt.

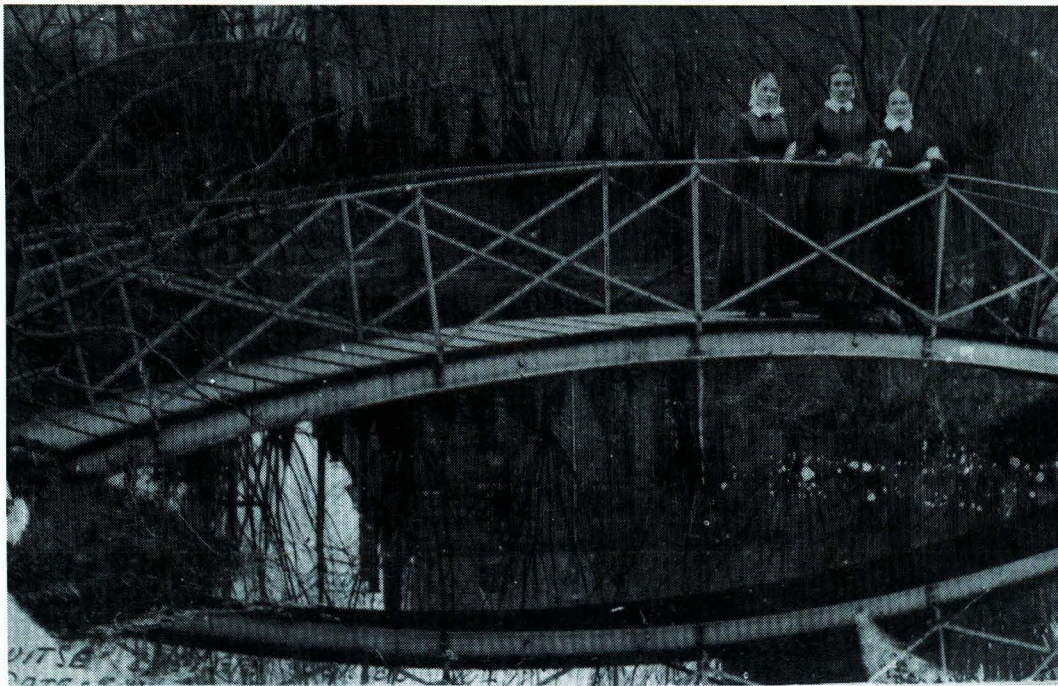
Op 14 september 1917 lieten de Duitsers de klok uit de toren halen. Kort ervoor wilden soldaten de klok laten luiden om de verjaardag van de Duitse Keizer aan te kondigen. Broeder koster had echter in het geheim het klokkezeel voor drie vierde doorgesneden zodat de klok bij de eerste haal naar beneden donderde.

Ziekenzaal in het Kapucijnenklooster tijdens W.O.I. (archief A. Vandommele)

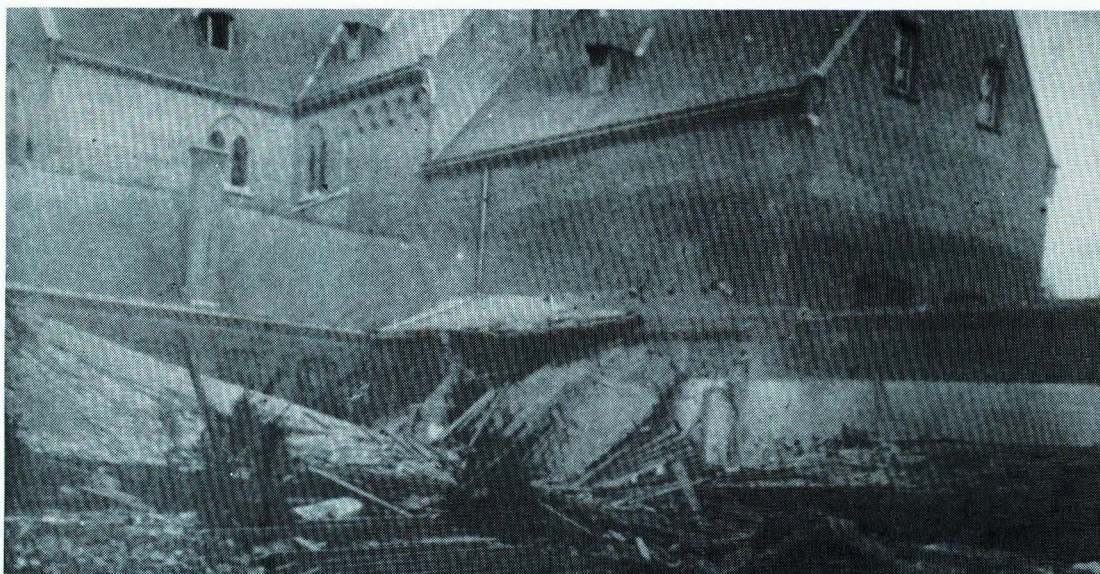
De zuidgevel van het Seminarie (arch. B. Blomme)

W.O.I. : Duitse zusters in de tuin (arch. A. Vandommele)

Van 21 maart 1918 tot 29 september mochten de paters de verzorging op zich nemen van de Italiaanse krijgsgevangenen (22) en de gestrafte Belgische burgers die in de kastelen Vanden Bogaerde opgesloten zaten. Ook de diensten voor de uitgeweken zusters Ursulinen werden aan de paters toevertrouwd.

Op 14 oktober 1918 verdrongen Belgische voorposten het Duitse leger uit Izegem. Bij deze beschieting kwamen een twintigtal obussen terecht op het klooster. Eén ervan kwetste de gardiaan, pater Hugo. De bevrijding kwam er twee dagen later, maar op 1 november sloegen 3 vliegtuigbommen in op het klooster. Ze vernielden er

Bommenschade aan het klooster (1 november 1918) (arch. P.Kapucijnen, Antwerpen).

*Direptae priori campanulae
substitutua cum gaudio ;*

Et pace nunc reddita patriae

Germanos pulsus júbilo

*(met vreugde vervang ik het eerste geroofde
klokje en nu het vaderland de vrede herwon,
juich ik om de verdreven Duitsers).*

Op 14 juli 1921 trof een nieuwe ramp het klooster. In de buurt van de kerk brak een brand uit. Het verslag in "De Mandelbode" van 21 juli 1928 sprak dat een grote ramp vermeden was : "BRAND BIJ DE PATERS. Zaterdag tegen de avond, terwijl de paters in hun koor bezig waren met de getijden te bidden hoorde P. Gardiaan die juist in de kerk zat iets

de waszalen. Alle ruiten van de kerk en het klooster waren stuk. De herstelling kon slechts aangevat worden vanaf maart 1919.

Tussen 12 november 1918 en 20 maart 1919 werden 200 Franse soldaten ingekwartierd in het klooster.

HET KLOOSTERLEVEN GAAT VERDER

Door geldinzamelingen kon reeds in december 1919 een nieuwe klok besteld worden bij Van Aerschodt te Leuven. Ze werd op 15 februari 1921 door E.P. Benedict gewijd. Peter was Jules Rosseel, meter Silvia Vandeputte. Ze kreeg als opschrift mee :

knetteren en spokken.

Onraad vermoedende stak hij de deur open links achter Sint-Antonius autaar. 't Is daar een groote plaats waar 't een en 't ander geborgen wordt, dat bij gelegenheid in de kerk dient, en ook zijn daar drie kapellekens met autaren om mis te lezen. Die plaats stond in laaiende vlam. Seffens brand geroepen, de pompiers verwittigd, en met de kloosterlingen en toegesnelde gebuurs en voorbijgangers een ketting gevormd om water aan te geven. Zoo kon van eersten af een vloed over den poel gegoten worden.

't En duurde ook niet lang eer de pompiers met hun gerief bij den werke waren. Hadden ze 't moeten doen voor oefening ze had niet rapper gekunnen. Al wilde hun pomp in 't begin niet werken, die hapering was allichte gebeterd, en na korten tijd waren ze de brand volkomen meester. De schade al aanzienlijk zijnde — 't kost nu al stukken van menschen — is gering in vergelijking van 't gene zij had kunnen worden. Hadden de vlammen moeten overslaan naar 't dak van koor en kerk — drook lijk het was — 't ging laaien lijk een bundel stroo. Geheel 't klooster moest er aan. 't Is dank aan de spoedige hulp van gebuurs en pompiers dat de ramp is kunnen verhoed worden."

Eind december 1932 traden er lichte wijzigingen op in het dagschema van de paters. Nu moest men niet langer opstaan om halfvijf, maar mocht men blijven liggen tot tien over 5. Om halfzes volgde dan het ochtendgebed en de eerste getijden (23).

Er werden in 1934 enkele kleine veranderingen doorgevoerd in het klooster. Er kwamen bloemperken i.p.v. prieeltjes in de tuin en er werd een 25 m lange calvarieberg aangelegd.

In die tijd telde het klooster 13 paters, 10 broeders en 40 studenten (24).

Een jaar later werd een ijzeren noodladder aan het seminarie aangebracht.

Maar ondertussen ging het apostolaatswerk onverdrotener verder. Vanaf 1935 werden in de kerk "geestelijke voordrachten" gegeven. Befaamde redenaars gaven lezingen rond allerlei thema's :

1935 : De Kerk in de moderne wereld

1936 : Wereldbeschouwingen : Liberalisme, Marxisme, Katholicisme

1937 : Huwelijk en familielevens

1938 : Levensvorming en opvoeding

1939 : Levensbedreiging

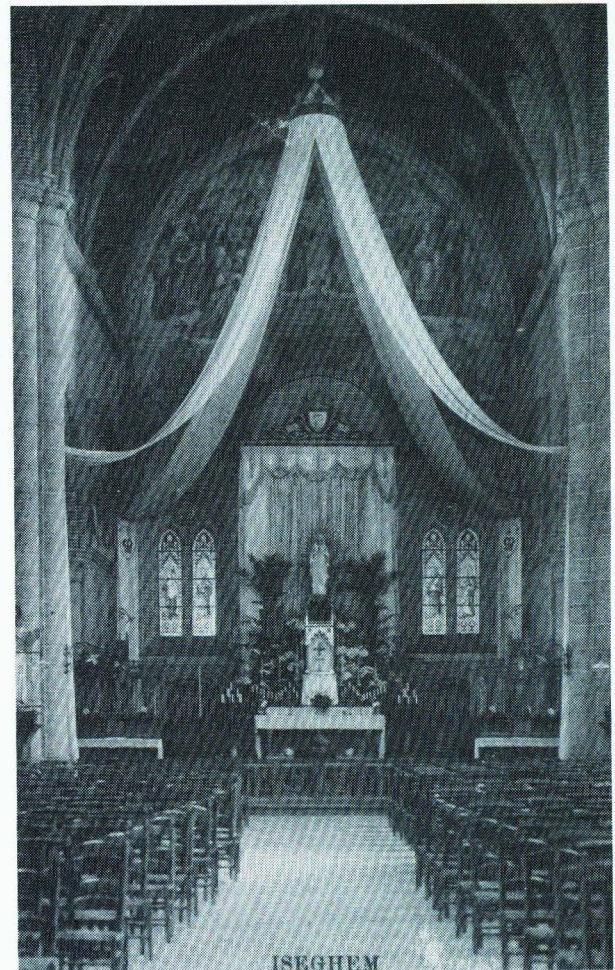
Van 3 augustus 1938 tot 30 oktober werd er in de kerk schilderwerk uitgevoerd. Daardoor verdwenen de muurschilderingen in de middenbeuk. Alles kwam onder een steenkleurige verf te zitten. Alleen de grote schilderij op de muur van het sanctuarium en de tien musicerende engelen bleven gespaard.

Er werden ook 26 lampen (waaronder 20 van 60 watt !) geplaatst om de kerk te verlichten (30).

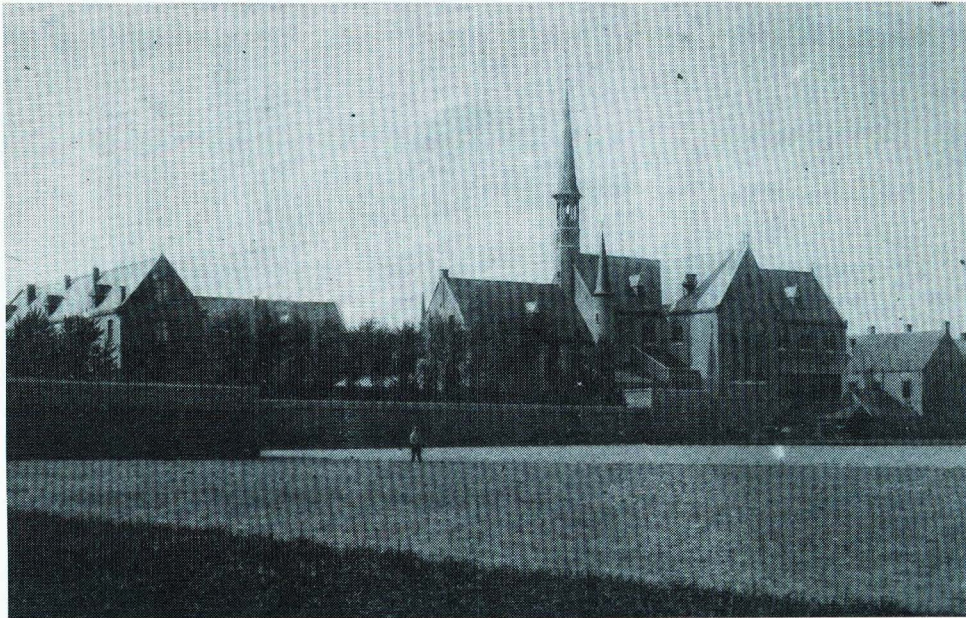
Andere werken volgden in 1937-'38. De grote ziekenzaal werd in twee gesplitst en een deel deed dienst als studiezaal.

Wegens plaatsgebrek veranderde het "grote kolenkot" in missielokaal.

In 1939 kreeg het klooster een beeldje van O.-L.-Vrouw van Scherpenheuvel. Het was een schen-

De paterkerk tijdens de meimaand (vóór W.O. II) (A.T.M.).

Zicht op het klooster vanuit het zuidoosten (A.T.M.).

king van Pater Hildebrand, archivaris van de Belgische Kapucijnen. Hij had het op zijn beurt gekregen van de priores van de zusters benedictinessen van Menen. Het 12 cm lange beeldje stelt Maria voor met het kind Jezus. Het werd, naast andere gelijkaardige beeldjes, gesneden uit een eik die moest wijken voor de bouw van de basiliek van Scherpenheuvel. Het bereikte via Spanje, Italië en Menen onze stad. Twee gelijkaardige beeldjes zijn terug te vinden in resp. de St.-Tillokerk en de St.-Jozefskliniek.

TWEEDE WERELDOORLOG : ONDERDAK VOOR VLUCHTELINGEN EN INKWARTIERINGEN

Tijdens de mobilisatie in 1939 werden 32 kloosterlingen opgeroepen.

Er werd terug een beroep gedaan op kloosterlingen om les te geven. Dit keer in het Izegems college.

P. Gardiaan gaf godsdienstles, P. Thomas Engels en godsdienst, P. Norbertus Franse letterkunde en P. Ermerich geschiedenis.

Met de meidagen van 1940 begon de vluchtingenstroom op gang te komen. Talrijke jonge kloosterlingen uit verschillende orden en congregaties vonden in het Izegems klooster onderdak. Niet voor lang echter, want zij vertrokken samen met de fraters richting Frankrijk om het leger te

gaan vervoegen. Ondertussen boden de meisjesschool van het H. Hart en het klooster plaats voor ontelbare vluchtingen. Alle kelders en gebouwen : de oude brouwerij, de paardestal, de aardappelkelder, enz. dienden als verblijfplaats. Tussen 15 en 30 mei waren er 61 vreemde kloosterlingen en 199 burgers in het klooster. Bovendien deelde men gedurende 8 dagen aan 117 personen koffie, brood en aardappelen uit.

Tijdens die periode werden voor de eerste keer vrouwen toegelaten tot het kloosterslot. Er waren nl. Arme Klaren uit Waver per boerekar aangekomen.

Bij de Duitse inval te Izegem werden alle weerbare mannen, dus ook de kloosterlingen, opgesloten in de H.-Hartkerk of gevangen genomen op de Grote Markt. De volgende dag was iedereen weer vrij. De bezetting kon beginnen.

In het klooster waren er doorlopend inkwartieringen van soldaten. Tot veertien maal toe moest men gedurende die vier jaar soldaten herbergen.

Eind augustus waren de fraters terug uit Frankrijk en op 2 en 3 juni 1941 konden enkele krijgsgevangenen paters terugkeren naar Izegem.

Zo steeg het aantal kloosterlingen van 12 tot 60.

Aan de "boerepoort" werd dagelijks gratis soep

De kloostergemeenschap tijdens de mobilisatie (repro B. Blomme).

bedeeld aan de noodlijdenden. Ook de zielzorg werd niet vergeten. De zondagsmissen werden drukker dan ooit bijgewoond. Op 23 januari 1944 werd een "bedevaart om de vrede", een tocht rondom de stad, ingericht en besloten met de wijding van een beeld van O.-L.-Vrouw van Banneux, de Maagd der Armen.

Vanaf 8 maart 1944 tot 19 april werden er telkens op woensdagavond "Mariale vredesuren" ingericht. Niet minder dan 4000 mensen namen deel aan een bedevaart naar de O.-L.-Vrouwkapelletjes rondom de stad. Ook de "negen Dinsdagen van St.-Antonius" werden meer dan ooit bijgewoond.

Izegem werd bevrijd op Maria's geboortefeest, 8 september 1944. De gevechten rondom Antwerpen bleven echter voortduren en op 11 november werden er 40 Antwerpse zeescouts opgenomen in het klooster. Ze konden op 2 april 1945 naar huis terugkeren.

In de kerk, bij het hoogaltaar, werd de foto geplaatst van koning Leopold III. Deze werd omringd door foto's van Izegemse krijgsgevangenen, weggevoerden tewerkgestelden en politieke ont-

voerden.

In april 1945 verlieten de Britse troepen de stad en het leven kon terug zijn normale gang gaan. Echter niet voor lang! Tussen 20 en 25 oktober 1945 kwamen 13 Poolse fraters-capucijnen uit Dachau in het klooster aan. Na voldoende herstel konden ze hier hun studies hernemen. Ze werden in de kloosterkerk tot priester gewijd.

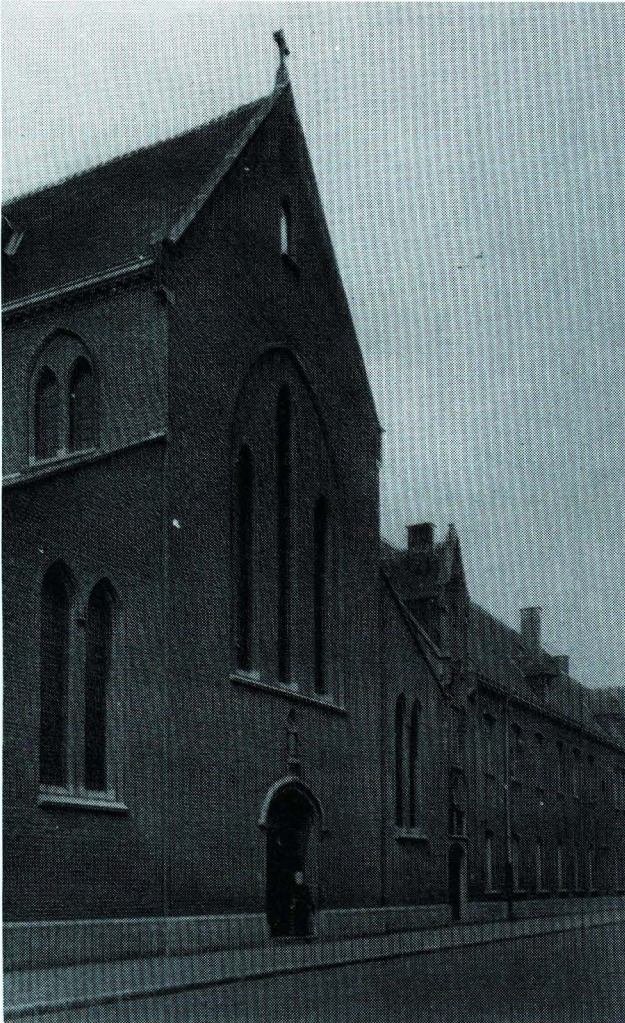
Andere vluchtelingen bleven niet zolang in het klooster: o.a. de provinciaal van de Oblaten met 25 theologanten, priesters uit Heist-op-de-Berg met leerlingen, enz...

Omdat Izegem gespaard bleef van oorlogsellende werd de Dankkapel gebouwd. Die werd opgetrokken in de hoek van de kloostertuin. De laatste 18 m van de hofmur werd afgebroken en een tiental meter verder heropgebouwd (31).

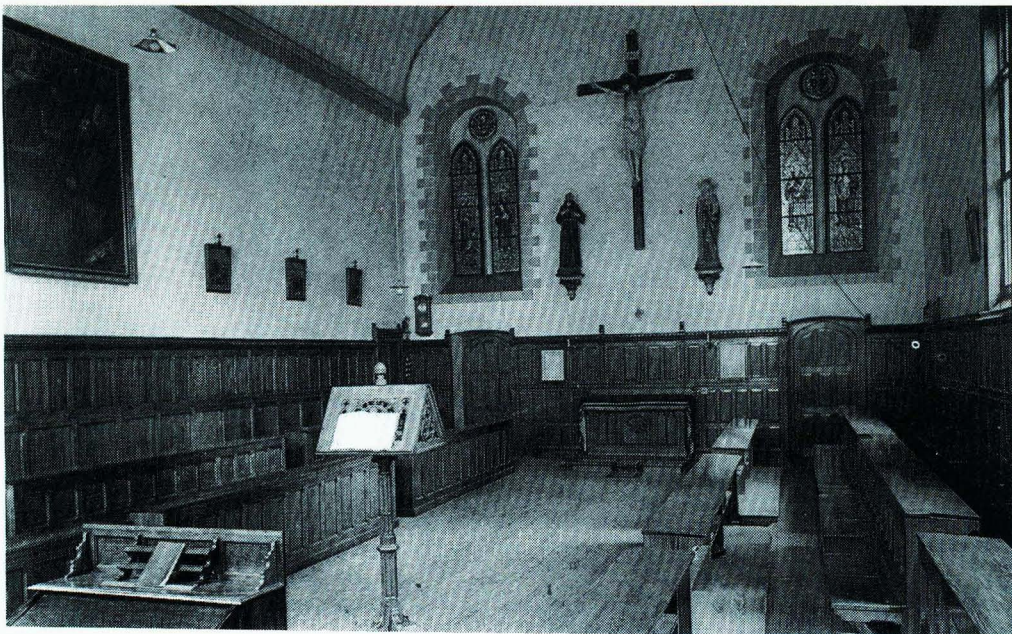
De Dankkapel werd op 8 september 1946 ingewijd.

1950 : JUBELFEESTEN

De geestelijke voordrachten, gestart in 1935, werden na de oorlog hervat. In 1947 was er een reeks over het familielevens.

De voorgevel van de kloosterkerk (arch. B. Blomme)

Het koor, gelegen achter het hoogaltaar (arch. B. Blomme)

Van 16 tot 18 september 1950 werd de 50ste verjaring van de vestiging van het kapucijnenklooster gevierd. De feestelijkheden werden ingezet met een beiaardconcert door Azer Moenaert. Om halfacht 's avonds vond de eigenlijke opening plaats in de kerk. Tijdens deze plechtigheid kregen de paters een stel prachtige liturgische gewaden aangeboden namens de bevolking. Die dateerden uit 1900 en werden volledig geres-taureerd door het huis Isselee uit Brugge. Ze waren versierd met Brugs borduurwerk.

Bij het verlaten van de kerk konden de gelovigen de sprookjesachtige verlichting bewonderen van de kerk en het klooster. Er was o.m. een reus-achtig wapenschild van de orde aangebracht.

Op zondagmorgen werden de feestelijkheden hervat met een solemnele hoogmis, opgedragen door P. Herman, gardiaan en met assistentie van Mgr. Lamiroy, bisschop, Kan. A. Vervenne, deken van Roeselare en K. Sobry, pastoor van de H.-Hartkerk. Onder leiding van J. Craeynest werd door het koor van de Fraters en de Mannen-Derde Orde de mis "*Van het kind Jezus*" van Daniël Clement uitgevoerd. Pater Tillo hield het gelegenheids-sermoen.

Nadien trokken de Kapucijnen in stoet naar het stadhuis. Daar werden ze opgewacht door Bur-gemeester Emiel Allewaert. In de refter van het klooster werd het jubelmaal opgediend.

Om 17 uur vond er in de feestzaal van het St.-Jozefscollege een academische zitting plaats. De-clamator Anton Vander Plaetse en het zangkoor van de Derde Orde luisterden het geheel op. André Demedts hield de feestrede. De Peter Benoitkring en de Kerels besloten met de "Jubelcan-tate" op tekst van P. Gerebern en muziek van Daniël Clement.

's Avonds werd er in de H.-Hartschool (voor meisjes) een concert gegeven door de Harmonie Leo XIII.

Op de laatste dag van de Jubelfeesten was er een plechtige mis, waarbij de pauselijke nuntius, Mgr. Cento, aanwezig was. De vierstemmige mis "Mis-sa Pacis" werd uitgevoerd door het koor van het St.-Jozefscollege, versterkt door een groep Fra-ters.

Om halfzes werd de jubelviering besloten met een plechtig lof gecelebreerd door Mgr. Buuse.

VERNIEUWINGEN BIJ DE MINDERBROEDERS

Reeds vóór 1950 trachtte men de Kapucijnen dichter bij het volk te brengen. Zo werd in 1947 het oratorium ingericht als semi-publieke bid-plaats (32).

Op 7 juli 1951 kreeg men van Mgr. Lamiroy de toelating om de St.-Kristoffelgilde op te richten. De eerste autowijding (285 auto's, 40 motoren en 20 fietsen) vond plaats op 29 juli van dit jaar (33).

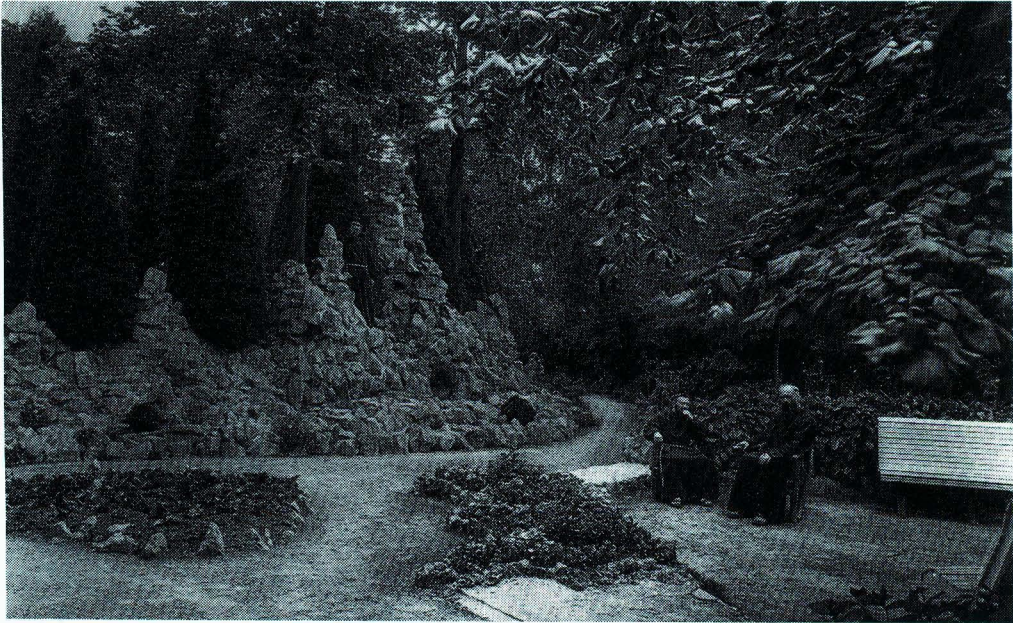
De kerk kreeg in 1956 een geluidsinstallatie en een jaar later werd het orgel hersteld (34). Op 3 oktober 1959 kon men via de radio voor de eerste keer een mis horen vanuit de paterskerk. Aan het vernieuwde orgel nam Herman Roelstraete plaats en de mis werd opgeluisterd door Scola Cantorum. (35) Het zou de eerste radio-mis worden uit een lange reeks!

Waar de predikaties in 1953 nog veel succes ken-den, veranderde dit na 1960. De massa kon dui-delijk minder warm gemaakt worden. De H. Zending van 1968 was de laatste in haar soort. Ze werd vervangen door geloofsdagen en andere religieuze activiteiten.

Bij schilderwerken in 1961 verdween het fresco boven het hoofdaltaar. Verder werden de retabels van het hoofdaltaar en de kleine zijaltaren weg-genomen. Een kruis (7,8 m lang) met Christusfi-guur (3 m) kwam in de plaats ervan. Het werd vervaardigd door het huis De Wispelaere uit Brugge.

Alle daken, op die van het seminarie na, werden vernieuwd in datzelfde jaar. (36) Vanaf 1963 deed de T.V. zijn intrede in het klooster. Het gebruik werd toegestaan voor de uitzendingen over het conclaaf te Rome.

Het seminarie (vier jaren) kende op het einde van de jaren '50 nog een lichte vooruitgang. Maar in 1960 daalde het aantal vlug. Ook hier waren er vernieuwingen. Zo werd het naamfeest van de directeur gevierd sinds 1958. Op het programma stond toen: volleybaltornooi, een toneelopvoe-ring van "Hans Worst", een verzorgde maaltijd en de film "Doornroosje"! (37).

Deel van de tuin met de kalvarieberg (arch. B. Blomme)

De westzijde van het klooster (arch. B. Blomme)

Tijdens de vakantie van 1960 werd de trap in het seminarie hersteld en werden er 23 cellen vernieuwd. Alle oude geografische kaarten in de pandgang werden vervangen door olieverfschilderijen over Franciscus' zonnelied (38).

In 1966 mochten de pas gewijde priesters voor de eerste keer met hun familieleden aan tafel zitten in de kloosterrefter.

Op 1 mei 1967 viel in het kapittel de beslissing dat de studiehuisen van Brugge en Izegem gesloten zouden worden (39). De lokalen werden twee jaar later afgestaan aan de jeugdafdelingen van de Derde Orde (La Verna). De pandgangen werden lokalen, de recreatieplaats feestzaal (40). In 1973 werd de eerste verdieping ingericht als slaapgelegenheid voor studenten. (41). Er werd een nieuwe ingang langs de Mentenhoekstraat gecreëerd. Daartoe werd er een opening gemaakt in de forse kloostermuur. Daar werd het jeugdhuis La Verna gebouwd onder impuls van P. Pascal Teuns.

Ondertussen hadden de nieuwe opvattingen hun intrede gedaan in de liturgie. Op woensdag 31 januari 1962 werd voor de eerste maal de H. Mis opgedragen aan het nieuwe altaar midden het koor. Voortaan stond de celebrant met het gezicht naar de gelovigen. Drie jaar later werden de missen in het Nederlands gecelebreerd.

Op 1 november 1969 werd de zaterdagavond-mis ingevoerd.

Ook de tuin werd aangepast. Een strook nabij de Dankkapel, die ooit bestemd was voor een Derde Orde-zaaltje, werd verkocht aan de burens (42). In 1973 veranderden de weide en een strook van de groententuin in een voetbalplein. Vanaf september van dit jaar speelde het kersverse S.V. Izegem op dit terrein (43).

Door de scherpe daling van het aantal kloosterlingen en de hoge leeftijd van sommige paters ontstonden nieuwe problemen qua infrastructuur. Eind 1975 vroeg men concrete plannen om oude paters elders in het klooster onder te brengen. Sommigen konden inderdaad geen trappen meer doen. Alles was blijkbaar in een stroomversnelling terecht gekomen.

UITEINDELIJKE BESTEMMING VAN HET KLOOSTER

Luc HESSEL

In 1978 werd het ganse kloostercomplex — met uitzondering van de kerk — officieel te koop gesteld. Met het oog op de verkoop wordt er onderhandeld zowel met particuliere personen als met de Stad Izegem en de Provincie alsook met het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

In het najaar 1982 verhuist de Izegemse kapucijnenfraterniteit naar een burgershuis — aangekocht van de familie Quaghebeur — wat verderop in de Roeselaarsestraat, maar van waaruit de kloosterkerk toch bereikbaar bleef en verder bediend kon worden.

Toen evenwel duidelijk werd dat geen kopers voor het leegstaande kloostercomplex te vinden waren, nam het toenmalige bestuur van de Vlaamse Kapucijnen onder impuls van P. Luc Hessel, toenmalig provinciaal, zelf het initiatief om aan het uitgeleefde kloostergebouw een nieuwe bestemming te geven, mede naar aanleiding van een voorstel van enkele jong-volwassen leken, op zoek o.m. naar een plaats waar een kleinschalig project voor zorgbehoevende en demente bejaarden opgezet kon worden.

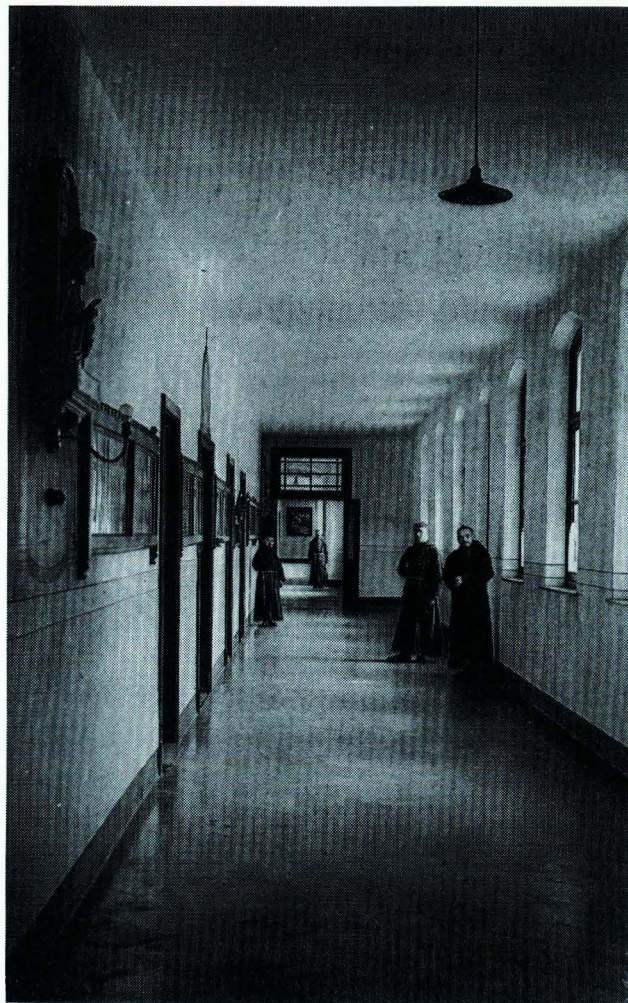
In 1983 wordt het kloostergebouw heraangepast en heringericht, mede met de hulp van de Bouw-orde en vele andere vrijwilligers. Aanvankelijk werden deze nieuwe bestemming en de verschillende projecten — die er beetje bij beetje tot stand kwamen — bedacht en gedragen door een evangelische leefgemeenschap van een achttal personen — leken en kapucijnen — die ook in het kloostergebouw hun intrek had genomen. De droom van zo'n gemengde, evangelische leefgemeenschap bleek evenwel, na verloop van enige tijd, niet haalbaar. Maar de verschillende projecten, inspelend op actuele noden van mens en maatschappij, schoten wel wortel.

Kerstmis 1983: het "Pandje" wordt ingericht. Een thuis met een hart voor een 20-tal zorgbehoevende en demente bejaarden.

In 1984 ontstaat "De Harp", een vormings- en bezinningscentrum, tevens bedoeld als een

De vroegere refter (arch. B. Blomme)

Eén van de vele kloostergangen (arch. B. Blomme)

'Franciskaans Centrum voor Levensverdieping'.

In 1985 verlaat de kapucijnenfraterniteit de burgerwoning waar zij in 1982 haar intrek had genomen en keert zij terug naar de heraangepaste voorvleugel van het 'afgeschreven' kloostercomplex.

De "Vierstee" gaat van start in 1986. Het is een vorm van begeleid wonen voor een 10-tal mannen die onvoldoende zelfredzaamheid aan de dag leggen om zelfstandig te leven.

Ondertussen was er een samenwerking met de Stad Izegem tot stand gekomen. In ruil voor het onderhoud door de Stad, wordt het grootste gedeelte van de kloostertuin met vijver tot "stadspark" en voor het publiek toegankelijk, terwijl het voetbalveld — aangelegd in een gedeelte van de vroegere moestuin van het klooster — door de Stad verder te beschikking wordt gesteld van S.V. Izegem.

In de gebouwen van het vroegere Seminarie (sinds 1967 Jeugdcentrum) gaan zich in 1986 De Harp en de Vierstee vestigen, zodat van de vroegere Jeugdwerking nog enkel een bloeiende Speelpleinwerking overblijft, alsook een zelfgebouwd jeugdheim van het V.N.J. (Vlaams Nationale Jeugdbeweging).

De werking van La Verna als jeugdclub brokkelt in de tachtiger jaren af en het La Vernagebouw langs de Mentenhoekstraat wordt als ontmoetings- en ontspanningsgelegenheid begin 1989 gesloten. In 1990 wordt ook de huurovereenkomst beëindigd met S.V. Izegem betreffende het gebruik van de Kantine (Wandelpad) van het Jeugdcentrum.

In 1991 werden er nog enkele nieuwe 'Harp-snaren' toegevoegd aan het Harp-gebeuren en aan het ganse domein. In het vroegere La Vernagebouw werden ondergebracht : "De Tau", een

boetiek van religieuze voorwerpen en boeken ; "De Drie Gezellen", een cafetaria ; het "Franciscusheim", een ontmoetings- en feestzaal ; het "Atelier", een ruimte voor het oefenen van creatieve handvaardigheden.

Bovendien werd ook een aparte infrastructuur uitgebouwd voor een bescheiden facet van het Harpgebeuren, nl. crisisopvang, bedoeld voor het verlenen van onderdak — gedurende een beperkte periode — hetzij aan vreemdelingen en asielzoekers hetzij aan eigen Vlaamse mensen. Dat initiatief kreeg als naam mee "Op Zolder".

De oude stenen van het patersklooster te Izegem spreken een nieuwe taal : de taal van hoop en vertrouwen in de toekomst, de taal van dienstbaarheid aan het levensgeluk van mensen, de taal van het komen van het Rijk Gods in deze wereld. De brandende fakkel, gedragen door zovele broeders en paters van weleer, wordt niet gedoofd maar doorgegeven...

De huidige kloostergemeenschap (1 sept. 1991) (foto B. Blomme).

bovenste rij van links naar rechts : Jozef Meersman (B. Crispian) - André Van der Linden (P. Frank) - Jos Bouwens - Georges Decoster (P. Gonzaga) - Godfried Nollet (P. Gardiaan) - Robert Tack - Frans Vandewalle (P. Herman) - Luc Hessel.
onderste rij : van links naar rechts : Rodolf Mortier (Nonkel Pater) - Jan Van Riel - August De Paepe (P. Viator) - Lucien Pooters (P. Lucied) - Gerard Reymers (P. Sigisbert) - Antoon Vandewalle (P. René) - August Pyckevet (P. Theodul).

BIJLAGE 1 : LIJST VAN DE OVERSTEN VAN HET KLOOSTER

06.07.1900 - 23.03.1901	Adolf (Kestens) uit Denderwindeke
23.03.1901 - 27.04.1903	Benedict (Van Heest) uit Esen
27.04.1903 - 26.04.1906	Evarist (Brunin) uit St.-Denijs
22.08.1906 - 27.08.1919	Hugo (Pyck) uit Eernegem
08.08.1922 - 08.08.1925	Polycarp (Christiaens) uit Teralfene
08.08.1925 - 09.08.1928	Ignatius (Keirsmaeckers) uit Bouvel
09.08.1928 - 09.08.1931	Robert (Bentien) uit Kortemark
07.08.1931 - 19.06.1932	Godfried (Nuytten) uit Beitem
19.06.1932 - 08.08.1934	Omer (Roose) uit Brugge
08.08.1934 - 02.08.1937	Ireneus (Hoet) uit Roeselare
02.08.1937 - 04.08.1943	Robert (Bentien) uit Kortemark
04.08.1943 - 09.08.1949	Godfried (Nuytten) uit Beitem
09.08.1949 - 08.08.1952	Herman (Vandewalle) uit Izegem
08.08.1952 - 08.07.1955	Ireneus (Hoet) uit Roeselare
08.07.1955 - 06.08.1958	Oliverius (Vander Meeren) uit Huise
06.08.1958 - 27.07.1961	Oliverius (Vander Meeren) uit Huise
27.07.1961 - 23.07.1964	Serafien (De Bondt) uit Baarle-Hertog
23.07.1964 - 29.07.1967	Juvenalis (Van Elsacker) uit Zoersel
29.07.1967 - 10.07.1970	Juvenalis (Van Elsacker) uit Zoersel
10.07.1970 - 28.07.1973	Jan Van Boxel uit Meerle
28.07.1973 - 08.06.1976	Jan Van Boxel uit Meerle
08.06.1976 - 05.06.1979	Jos Bouwens uit Herentals
05.06.1979 - 06.05.1982	Jos Bouwens uit Herentals
06.05.1982 - 11.04.1985	Jos Bouwens uit Herentals
11.04.1985 - 23.03.1988	Daniël Vandewalle uit Izegem
23.03.1988 - 01.03.1991	Wilfried Taveirne uit Ruddervoorde
01.03.1991 -	Godfried Nollet uit Wevelgem

BIJLAGE 2 : HET VERENIGINGSLEVEN IN EN RONDOM HET KLOOSTER

- De verering van Sint-Antonius (sinds 1902)
- St.-Kristoffelgilde (sinds 1951)
- De Franciscaanse Derde Orde :
 - voor priesters (1920 - 1967)
 - voor broeders (1894, sinds 1901 onder begeleiding van de Kapucijnen)
 - voor zusters (1845, sinds 1902 onder begeleiding van de Kapucijnen)
- In de jaren '50 fusioneerden deze 3 Orden.
 - JADO (Jeugd Afdeling Derde Orde) : voor jongens (1926 - 1979)
 - VJADO (Vrouwelijke Jeugd Afdeling Derde Orde : voor meisjes (1941 - 1979)
 - St.-Franciscusdrumband (1965 - 1979)
 - Zonneknappen (1965 - 1979)
 - Zonnemeisjes (1965 - 1979)
 - Zonnemoeders (1973 - 1988)
 - St.-Franciscuskoor (1909 - 1966, opnieuw ingericht in 1968)
 - VVKS (Vlaams Verbond Katholieke Scouts) (sinds 1922)
 - VVKM (Vlaams Verbond Katholieke Meisjesgidsen) (sinds 1968)
 - VNJ (Vlaams Nationale Jeugd) (sinds 1980)
 - Jeugdclub La Verna (1966 - 1988)
 - Harpactiviteiten : bezinningen, cursussen, vormingsdagen, leesclubs, ... (sinds 1984)
 - Hobbyclub (sinds 1984)
 - diverse leesclubs (sinds 1984)
 - wandelclub jeugdcentrum (sinds 1974)
 - speelpleinwerking (sinds 1987)
 - De voetbalploeg S.V. Izegem (sinds 1973)
 - St.-Felixkaartersclub (sinds 1952)

VOETNOTEN

- (1) Archivum provinciale capuccinorum provinciae Flandro-Belgicae SS. Stigmatum (A.P.C.P.F.B.) Tempus 1898 - 1905 nr. II 8 150/1
- (2) A.P.C.P.F.B. Tempus 1898 - 1905, nr. II 8150/2 brief dd. 14/12/1898
- (3) A.P.C.P.F.B. Tempus 1898 - 1905 nr. II 8150 brief dd. 22/12/1898/3 van De Hulster aan Pater Bienvenu, Brugge.
- (4) A.P.C.P.F.B., tempus 1898 - 1905, nr. II 8150 brief dd. 14/02/1899/4 van De Hulster aan Pater Provinciaal, Brugge.
- (5) A.P.C.P.F.B., tempus 1898 - 1905, nr. II 8150 brief dd. 15/02/1899/5 van Angillis aan Waffelaert en brief (dezelfde dag) van Slosse aan Pater Provinciaal te Brugge.
- (6) A.P.C.P.F.B. Tempus 1898 - 1905, nr. II 8150 brief dd. 16/02/1899/7 van De Hulster aan pater Provinciaal te Brugge.
- (7) D.A.I. Slossefonds VI/14 (dd. 3/12/1895). Zie ook G. PAUWELS, "Kroniek van een parochie" blz. 22-23.
- (8) A.P.C.P.F.B. Tempus 1899 - 1900, nr. II 8152 diverse verkoopakten
- (9) A.P.C.P.F.B., tempus 1900 - 1904, nr. II 8153/2
- (10) Gazette van Iseghem, 28/09/1901
- (11) A.P.C.P.F.B., Tempus 1900 - 1904, nr. II 8153/4
- (12) A.P.C.P.F.B., Tempus 1900 - 1904, II 8153/7
- (13) A.P.C.P.F.B., Tempus 1900 - 1904, nr. II 8155
- (14) De twee altaren in het presbyterium verdwenen in 1990.
- (15) In De Mandelbode, 22/09/1951, schreef P.D. dat de werken uitgevoerd waren door Hugo Kohl en Zonen. In het archief van de paters vonden we nochtans de aanbesteding en kwitanties terug van schilder Gustave Meunier. A.P.C.P.F.B. nr. II 8153/24
- (16) Deze gegevens (anno 1928) werden ontleend aan "Te Deum Laudamus 1528-1928" blz. 159 - 166 en de paters capucijnen 50 jaar te Izegem blz. 76 - 77.
- (17) Getijden zijn psalmen en gebeden verdeeld over 8 "hoofdstukken". Elk van die acht delen draagt de naam van het uur waarop ze vroeger moesten gebeden worden : de metten, de lauden, de primen, de tertsen, de sexten, de nonen, de vespers en de completen.
- (18) A.P.C.P.F.B., tempus 1906 - 1910 nr. II 8154/6
- (19) A.P.C.P.F.B., tempus 1906 - 1910, nr. II 8156
- (20) A.P.C.P.F.B., tempus 1906 - 1910, nr. II 8156/17
- (21) uitvoerig verslag in Gazette van Iseghem, 19/09/1914.
- (22) Deze Italiaanse krijgsgevangenen hebben o.a. de Italianenlaan aangelegd.
- (23) Hugo-nieuws, 25/12/1932
- (29) idem, 01/04/1934
- (30) idem, 01/03/37
- (31) Vox Minorum, 1946 blz. 107
- (32) idem, 1947, blz. 363
- (33) idem, 1951, blz. 148 en 174
- (34) idem, 1957, blz. 245
- (35) idem, 1959, blz. 161
- (36) idem, 1961, blz. 213
- (37) idem, 1958, blz. 26
- (38) idem, 1960, blz. 235
- (39) idem, 1967 blz. 170
- (40) idem, 1972, blz. 156
- (41) idem, 1973, blz. 244
- (42) idem, 1967, blz. 234
- (43) idem, 1973, blz. 110

DE IZEGEMSE DANKKAPEL

A. VANDROMME
R. VANDENBERGHE

1950 : beeld van de opvoering van "De zeven vreugden van Maria" (arch. A. Vandommele)

De Izegemse Dankkapel werd uitvoerig beschreven door A. VANDROMME in *TEN MANDERE* nr. 68 van februari 1984. Het gaat niet op om dit nu over te doen, zelfs niet ter gelegenheid van de keuze van de kapel voor Open Monumentendag 1991. Toch moet de speciale uitgave van Ten Mandere ook over dit "monument" informatie bieden. Hierbij dus een samenvatting van het genoemde artikel, aangevuld met herinneringen en anecdotes.

EEN VER BEGIN

De Maria-verschijningen in het Luikse Banneux, in 1933, gaven ook onze plaatselijke mariadevotie een nieuwe stuwkracht. Maria had zichzelf "de

Maagd der Armen" genoemd, en onder dezelfde benaming kwam ook de lokale vernieuwde mariaverering weer op gang. Naar het woord van de zienster, Mariette Beco, werden verschillende schilderijen en honderden beelden gemaakt.

DE VERNIEUWDE MARIADDEVOTIE TE IZEGEM.

Tijdens wereldoorlog II werd Maria heel sterk vereerd. De verering kreeg massa-dimensie na de vertoning van de film "Dode Ogen" in juni 1943.

Op 23 januari 1944 trok een vredesbedevaart door onze straten. Daarin werd een levensgroot beeld van Maria Maagd der Armen gedragen, dat

nadien aan de Kapucijnerkerk geschonken werd en daar nog steeds bewaard wordt.

Kort daarop richtte Pater Theodoor de "Mariale Vredesuren" in. Het waren gebedsstonen die plaatsvonden op negen opeenvolgende woensdagen, tussen 23 februari en 19 april 1944.

Ze gingen door ter intentie van de vele gedepor-teerden en ze brachten heel wat volk op de been.

De mariadevotie steeg met de week!

DE BELOFTE

De leider en initiatiefnemer van het mariale ge-beuren, Pater Theodoor, beloofde op 8 maart 1944 uit naam van de Izegemse bevolking, dat Izegem na de oorlog en na een gelukkige bevrij-ding een kapel zou bouwen als dank en hulde aan de heilige Maagd der Armen.

Op 26.03.1944 werd de stationsbuurt te Kortrijk fel gebombardeerd door de Britten. Er waren honderden slachtoffers (waaronder Izegemnaars) en er was zeer veel stoffelijke schade. Na deze luchtaanval begon de heer Azer Moenaert met enkele geestesgenoten aan een actie voor straat-kapelletjes. Iedere straat kreeg haar eigen kapel-letje, langere straten kregen er twee of meer. Op deze manier kwamen alle aanroepingen uit de Maria-litanie aan de beurt.

Albert Demoen, gekend kunstschilder, schil-

derde het schilderij van E.H. Jamin, onderpas-toor van Banneux, na op formaat 3,5 m x 2,5 m. Dit groot schilderij werd in de Kapucijnerkerk geplaatst achter het beeld van Maria Maagd der Armen, om de sfeer rond het mariaal gebeuren nog levendiger te maken.

Met een minimum aan mensenlevens en met zeer weinig stoffelijke schade werd Izegem op 8 sep-tember 1944 (feest van O.L.Vrouw geboorte) door de Canadezen bevrijd. Nu diende de gedane belofte waar gemaakt te worden.

DE BOUWGROND

Er werd uitgekeken naar een stuk grond in de nabijheid van het Kapucijnerklooster. De kapu-cijnen waren bereid een stukje van hun klooster-tuin te schenken. Maar het grootste stuk, de verbinding met de Roeselaarsestraat, diende evenwel aangekocht te worden. Het was eigen-dom van juffrouw Irene De Brabandere uit Aar-sele, en deze juffrouw stelde voorwaarden. Ze wenste haar grond enkel te verkopen voor goud. Beide partijen kwamen overeen dat er betaald zou worden in gouden ponden. Aangezien bleek dat het voor het comité voordeliger uitkwam te betalen in *halve* ponden, werden dan ook zo betaald.

Dankkapel met esplanade (arch. A. Vandommele)

HET PLAN

Zowel het algemeen uitzicht als de grondvorm van de dankkapel verwijzen naar de kapel te Banneux. De Izegemse kapel is wel ongeveer vier maal groter en de toren staat vooraan terwijl hij in Banneux achteraan staat.

Roger Vandommele, architect uit de Roeselaarsestraat, tekende het plan en leidde de werken.

DE BOUW

Zo kort na de oorlog was er bijzonder grote schaarste aan bouwmaterialen. Hout was zéér schaars, maar de Izegemse aannemer Alberic Ostyn kon toch ergens (eike?-)hout op de kop tikken. Stenen kon men kopen in eigen streek, terwijl pannen er moeilijk te vinden waren. Uiteindelijk kocht men de pannen in Hennuyères, in Wallonië.

DE BINNENZIJDE VAN DE KAPEL

Centraal vooraan staat het beeld van O.L. Vrouw Maagd der Armen. Het is 1,65 m groot en het werd door de paters gekocht bij G. Dupon in Brugge. Het stond aanvankelijk in het koor van de paterskerk, tot het op 8 september 1946 luisterrijk werd overgebracht naar de (toen nieuwe) dankkapel.

Vooraan staat een altaar, waaraan de mis gelezen kon worden.

In de zijwanden zijn een achttal felgekleurde brandvensters.

Links :

- de beschermvrouw van Izegem
- moeder van het gezin
- steun van de missies
- beschermster van de Vlaamse jeugd

Rechts :

- troosteres der gevangenen
- moeder van smarten
- hulp der zieken
- de Izegemse dankkapel

Zij zijn van de hand van Gerard Deseyn en Gerard Desander, uit Tielt.

DE KLOK

Juffrouw Agnes Vercaemert stond bij een groepje mensen van het comité, toen zij de woorden liet vallen dat een klok een meter moest hebben. Pater

Brandvensters uit de Dankkapel :
Maria Troosteres van de gevangenen (boven)
Maria Hulp van de zieken (onder) (arch. A. Vandommele)

Jaren '50 : beeld van een van de "ziekendagen" (arch. A. Vandommele)

Godfried, die niet op zijn tong gevallen was, repliceerde : "Jawel, maar de meter betaalt !" Waarop Juffrouw Vercaemert antwoordde : "Akkoord, ik zal betalen". En meteen werd zij de meter van de klok.

De klok werd gegoten in de klokkengieterij Michiels te Doornik en zij draagt de tekst "IK BEN DE MAAGD DER ARMEN".

HET ESPLANADEPLEIN

Het plein voor de kapel werd door de leden van het Banneuxcomité eigenhandig in orde gebracht. Aanvankelijk was het vlak, maar ter gelegenheid van de massaspelen vond men het beter te kunnen beschikken over een soort theater met treden en oplopende zitgelegenheid. Het geheel werd ruim met groen ingekaderd. In 1984 werd het esplanadeplein weer vlak gemaakt.

INGEMETSELDE TEKST

Bij de aanvang van de bouwwerken werd op 22 april 1946 een akte met de volgende tekst ingemetseld :

"Te midden van de verschrikkingen van het vierde oorlogsjaar, 1944, nam de bevolking van Izegem haar toevlucht tot O.L.V. Maagd der Armen, om bescherming en troost in deze bange lijdensdagen. Een beeld der Maagd der Armen, metende 1,65 m, werd aangekocht bij het huis G. Dupon uit Brugge.

Op zondag 23 januari 1944 werd het beeld gewijd en voor het eerst ter vereering uitgesteld in de paterskerk, tijdens de slotplechtigheid van den eersten grooten volksbedevaart rondom de stad.

Op deze plechtigheid werd uit naam der Izeghemsche bevolking de belofte uitgesproken een dankkapel te bouwen, zoo de stad en de bevolking, door de oorlogsjaren heen, haar moederlijke bescherming mocht ondervinden.

Haar moederlijke bescherming hebben wij voortdurend ervaren, en op 8 september 1945, haar geboortefeest, werden wij door haar bemiddeling haast wonderbaar bevrijd.

Vandaag 22 april, zijnde 2de Paaschdag van het jaar Onzes Heren 1946 wordt de eerste steen der dankkapel gewijd en geplaatst door zijne Exc. Mgr. Tanghe, Capucien-Bisschop Missionaris uit Congo.

Op 8 september 1946, 2de verjaardag van de bevrijding onzer stad, zal het beeld stoetsgewijze op een praalwagen overgebracht worden naar de nieuwe kapel, het monument van Izegems erkentelijkheid.

De wijding en inhuldiging zal gedaan worden door zijne Exc. Mgr. Lamiroy, bisschop van Brugge.

De Heer Burgemeester Senator Emiel Allewaert zal tijdens de plechtigheid de stad Izegem toewijden aan O.L.Vrouw.

Deze dankkapel wordt gebouwd naar het type der O.L.V.Kapel te Banneux, vergroting en aanpassing naar het ontwerp van architect heer Roger Vandommele uit Izegem. De werken worden uitgevoerd door heer Alberic Ostijn uit Izegem. De bouwgrond werd aangekocht aan Juffr. Irene Debrabander uit Aarsele.

Alle onkosten werden betaald door de giften der Izegemse bevolking.

Izegem 22 april 1946

eere comiteit

uitvoerend comiteit"

Noten bij deze tekst :

1. Halfweg de tekst staat als datum van de bevrijding foutief "8 september 1945", terwijl 1944 bedoeld was.
2. Het was wel voorzien dat Mgr. Lamiroy de

kapel zou inwijden, maar in feite gebeurde het door Mgr. Tanghe en Mgr. Catry, beide Kapucijn en missie-bisschop.

DE INHULDIGING

Toeval of niet, maar het feest van Maria's geboorte, 8 september, is voor de Dankkapel en haar betekenis tevens een reeks verjaardagen.

Op 8 september 1944 werd Izegem bevrijd.

Op 8 september 1945 werd de koopakte van de grond verleden.

Op 8 september 1946 werd de kapel ingehuldigd en werd de stad Izegem aan O.L.Vrouw toegewijd door Burgemeester Emiel Allewaert.

Na een pontificale mis, opgedragen door Mgr. Catry leidden de Mariabeeldjes uit de Izegemse straatkapelletjes het grote beeld van de Maagd der Armen in stoet naar haar definitieve plaats in de dankkapel.

Daarna volgde de inwijding door Mgr. Tanghe en vervolgens de uitvoering van de inhuldigingscantate. De tekst van de cantate was van E.P. Marcel en de muziek van Daniël Clement. John Craeynest had de algemene muzikale leiding.

PLECHTIGHEDEN BIJ DE DANKKAPEL

1. Massapelen

Naderhand werden op het esplanadeplein twee massapelen opgevoerd :

Het Mariabeeld wordt in stoet overgebracht van de Kapucijnenkerk naar de kapel in de Mentenhoekstraat

(arch. A. Vandommele)

— Op 29.06.1947 en op 06.07.1947 : "De zeven blijdschappen", op tekst van E.P. Jozef Boon en op muziek van Arthur Meulemans. Regie : E.P. Boon.

— Op 13, 15, 20 en 21.08.1950 : "De zeven vreugden", op tekst van E.P. Godfried en op muziek van Daniël Clement. Regie : Antoon Vanderplaetse. Deze opvoeringen stonden in het teken van 50 jaar Kapucijnenklooster te Izegem.

2. Ziekendagen

Jaren naeen hield men er jaarlijks een massale ziekendag. Voor de middag was er een plechtige hoogmis en na de middag was er een pontificaal lof, gevolgd door een ziekenzegening, gezangen en een bloemenhulde.

3. Genezingen

In mei 1954 werden twee ernstige zieken gesignaleerd op de Abelewijk, nl. Jeanine Acx had zeer ernstige brandwonden, Mevr. Delaey-Dochy was zeer ernstig ziek. De wijkbewoners hielden een noveen aan het straatkapelletje en beide genazen. Daarop werd een stoet naar de dankkapel georganiseerd, uit dank.

4. Vijftig jaar Banneux

Op 8 oktober 1983 werd een pontificale mis opgedragen door Mgr. De Smedt. Door de weersomstandigheden moest ze doorgaan in de kloosterkerk. Hij concelebreerde met negen parochiepriesters, en 150 zangers uit alle Izegemse koren zongen de "Missa in honorem Sanctae Bernadette" van Daniël Clement.

Bronnen :

1. Zie T.M. nr. 68 van februari 1984
2. Getuigenissen van Roger Vandommele, architect van de dankkapel en vanaf de aanvang lid van het Banneux-comité

Foto's : eigendom Albert Vandommele

DE IZEGEMSE BEGRAAFPLAATS

Jean-Marie LERMYTE

MONUMENTALE BELANGSTELLING

Kerkhoven hebben in het verleden altijd iets lugubers gehad. Spookte het daar niet? Hoeveel sagen hebben niet met kerkhoven te maken? Toch koesterde elke familie zijn overledenen. Onze maatschappij heeft geen plaats meer voor stervenden en doden. In zowat het laatste decennium werd daar tegen gereageerd en belangstelling voor begraafplaatsen was daar een uiting van. Wat voorbeelden. In Brugge werd in 1978 een Stedelijke Commissie voor Graftekens opgericht, die vooral de nadruk legt op een verantwoord conservatiebeleid. In 1981 publiceerden J. Decavele en A. Capiteyn *In Steen en Brons, van Leven en Dood*, een inventaris van de meest waardevolle grafmonumenten op de Gentse Begraafplaatsen. In 1983 organiseerde het Sint-Lucasinstituut van Gent

een tentoonstelling over grafmonumenten en in hetzelfde jaar (jaargang 21, nr.3) besteedde *Openbaar Kunstbezit* aandacht aan *Kunst na het leven. Grafmonumenten van de middeleeuwen tot in de 19e eeuw*. En weet u dat sedert 1984 in Brussel de vereniging *Epitaaf* bestaat, opgericht door architecten, begraafplaatsverantwoordelijken en historici die belangstelling hebben voor begraafplaatsen, kerkhoven en grafmonumenten? De vereniging geeft een driemaandelijks tijdschrift uit en organiseert bezoeken en voordrachten. *Brugs Ommeland*, jaargang 26, nr. 4 (wintermaand 1986) besteedde een heel nummer aan 19de-eeuwse graftekens en begraafplaatsen. Het ging om de publicatie van lezingen die op een studiedag over dat thema op 24 mei 1986 in Brugge werden gehouden onder auspiciën van het Bethunianum, het Nationaal

Het kerkhof in de Roeselaarsestraat zoals grafmaker Albert Vandommele het zo graag zag: begroeid met vele bomen en struiken.

Centrum voor de studie van de 19e-eeuwse kunst v.z.w., en van de stad Brugge. Ook het grote publiek wordt aangesproken. *Knack Weekend* besteedde op 31 oktober 1990 drie bladzijden aan "De schoonheid van een laatste rustplaats". De ondertitel was : "Wie een vergeten beroemdheid persoonlijk wil begroeten en graag onbekende architectuur ontdekt, stapt een kerkhof binnen". Aansluitend bij dit artikel nodigde Knack Club de lezers uit op een rondleiding op het kerkhof van Brussel in Evere.

Vanwaar die belangstelling ? De wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen had de eeuwigdurende grondconcessies afgeschaft. Grondconcessies die al meer dan 52 jaar werden verleend, vervielen als er geen nieuwe aanvraag werd ingediend. Sedert die wet kunnen concessies voor maximaal 50 jaar worden gegeven en wordt de gemeente eigenaar van de graven waarvan de concessies vervallen werden. Hoe waardevol die graven ook waren, de gemeente kon er mee doen wat ze wilde en daar precies zat het gevaar.

Dat Open Monumentendag 1991 in Izegem ook aandacht had voor het oud kerkhof in de Roeselaarsestraat is geen toeval. Al op 20 november 1988 hield het bestuur van Ten Mandere een werkvergadering op het stedelijk kerkhof en bij Albert Vandommele om na te gaan hoe een aantal graven waarvan de vergunning was verstreken toch kon worden gered. In de bestuursvergadering van 5 december 1988 werd daar verder over gesproken.

Het was Albert Vandommele die mij hiervoor gecontacteerd had. Want op 12 april 1988 had het stadsbestuur een "Lijst van grafconcessies die door het Gemeentebestuur terug mogen ingenomen worden" opgesteld. Het ging om 33 graven. De volgende dag stelde het stadsbestuur ook een "lijst van de vervallen concessies" op, dit keer met 68 namen. Op deze lijsten stonden ook graven die omwille van de persoon of omwille van het graf zelf beter bewaard bleven. In de meeste gevallen maakten nazaten een einde aan de onzekere situatie, door een verlenging van de grondvergunning aan te vragen, maar er waren nog meer waardevolle graven.

Het tweede bedrijf werd een jaar later ingezet. Op 15 februari 1990 schreef directeur-generaal A. Vermeulen namens de Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening en Huisvesting een omzendbrief naar de gemeentebesturen. "Tot het minder opvallende, maar historisch, artistiek, bouwkundig en ook landschappelijk daarom niet minder belangrijk patrimonium van onze gemeenten, horen ongetwijfeld ook de kerkhoven en begraafplaatsen met hun grafplaten, grafmonumenten en de roerende voorwerpen die daarvan deel uitmaken". Hij betreurde dat sommige steden geen aandacht hadden voor dit patrimonium en besloot : "Moge ik U dan ook verzoeken met de grootste omzichtigheid, zo mogelijk na ruime raadpleging van geïnteresseerde historische en heemkundige verenigingen, tot ruimingswerken te besluiten". De verantwoordelijke bediende op het stadhuis, Jan Feys, bereidde hierover zijn eerste nota aan het college van burgemeester en schepenen voor. Op 21 februari 1990 besliste het college de historisch belangrijke grafzerken te laten inventariseren door Jean-Marie Lermyte, voorzitter van Ten Mandere, en Roger Vandommele de architecturaal belangrijke grafzerken te laten aanduiden. Beiden zegden hun medewerking toe, maar vroegen ook de gepensioneerde grafmaker Albert Vandommele bij dit initiatief te betrekken. Op 2 februari 1989 had ondergetekende trouwens al een uitgebreid interview van Albert Vandommele over dit onderwerp afgenomen, om er later eens een artikel in Ten Mandere mee te stofferen.

O.l.v. Jan Feys bezochten deze drie commissieleden het kerkhof grondig. Daaruit resulteerde uiteindelijk een uitgebreide lijst, die in vier categorieën uiteenviel : 1) Belangrijk voor de persoon én het monument ; 2) Belangrijk als monument ; 3) Belangrijk als persoon ; 4) Slechts te fotograferen. Natuurlijk ontbraken op die lijst heel wat namen en vanzelfsprekend gold hier slechts het 'algemeen belang' en niet de waarde die de familie zelf aan een persoon geeft. Er moest voldoende realiteitszin aanwezig zijn, anders kon het stadsbestuur het hele voorstel wegvegen. Vooral die vierde categorie was bedoeld om toch nog iets te redden, want het ging hier meestal om graven die in heel slechte staat waren.

Opnieuw ging een jaar voorbij. In februari 1991 werd besloten de monumentendag rond de parterswijk te concentreren en een bezoek aan het kerkhof in te lassen. De redactie van *Ten Mandere* was bereid hierop in te spelen en zou het derde nummer van zijn jaargang aan deze monumentendag wijden. Het resultaat van dit onderzoek bent u op dit moment aan het beoordelen. Het college van burgemeester en schepenen van zijn kant beloofde een aantal graven en het kerkhof in het algemeen een opknopbeurt te geven, al beklemtoonde het ook, en terecht, dat het maar zelden om graven gaat waarvan het stadsbestuur weer eigenaar is geworden.

NIET LANGER ROND DE KERK

Vroeger lagen de doden in de kerk of op het kerkhof, toen echt nog de hof rond de kerk. Hoe rijker en machtiger men was, hoe dichter men bij het tabernakel lag. In de huidige Sint-Tillokerk, die van 1855 dateert, werden een aantal muurstenen ingemetseld die uit het Ancien Régime dateren (1). Jozef II, de keizer-koster, verbood in een decreet van 26 juni 1784 vanaf 1 november 1784 nog mensen te begraven in kerken of op kerkhoven binnen de bewoonde centra. Zijn motivatie was de openbare gezondheid en de hygiëne. In Izegem bleef dat echter dode letter.

Op 8 augustus 1804 deed de prefekt van het Leiedepartement, F. Chauvelin, aan de meiers van zijn departement mee dat Napoleon een nieuw decreet op de kerkhoven had afgekondigd, zowat de herneming van dat van Jozef II (2). Dit drukwerkje verscheen zowel in het Frans als in het Nederlands.

Het zal my genoeg zyn om u te doen gevoelen de wysheyd der beweegredenen, die de schikkingen van dit Decreet voor gegeven hebben, en alle de belangrykheyd van deszelfs spoedige werkstelling, van u te doen aenmerken, dat zy sedert lang gevoorderd wezen door de Godsdienst en het menschdom, en dat onder de oorspronglyke aenwendzels der algemeene en besmettelyke ziekten, men eerstelyk moet rang schikken de misbruykige gewoonte der begraevenissen in de kerken en in het beluyk der Steden en Vlekken (Bourgs).

Ik aenbeveel u dan, van door alle middelen die in uwe macht zyn, te verhaesten de noodig te nemen maetregelen ;
1.° *Op dat van dezen oogenblyk af, alle begraevingen in het inwendig der Kerken en andere geslooten gebauwen toegewyd aen het uytoeffenen des Gods-dienst in uwe communen gestaekt worden ;*
2.° *Op dat gronden gelegen buyten u beluyk en voortreffelyk in de verhevene en aen de noord liggende plaetsen onmiddelyk en bezonderlyk toegeeygend worden aen de begraevingen (...)*

De gemeente Izegem had zelf geen grond en meende ook dat men in het noord-oosten moest gaan zoeken, omdat de gronden in het noorden veel te nat lagen (3). Twee dagen later gingen meier Jean Baptiste Vandewalle en de gemeenteraadsleden Jean Vandommele en Jean Verschaeve op zoek. Drie percelen gelegen langs de Nederweg of de Roeselaarsestraat kwamen volgens hen in aanmerking. Een ervan was eigendom van Louise Brancas, de twee anderen behoorden toe aan de Emelgemse landbouwer Martin Kerkhof, een wel erg toepasselijke naam. De gemeenteraad liet op 8 december 1804 de keuze vallen op een van de stukken van Kerkhof, maar die wilde daar niet op ingaan. Het bleef maanden stil en onderprefekt Piquet nam dat niet langer. Op 24 augustus 1805 schreef hij naar de burgemeester: *"J'ai fortement à me plaindre, Monsieur, de la négligence que Vous apportez dans l'exercice de Vos fonctions"*. Vanaf halfweg november kwam er schot in de zaak. Gemeentebestuur en armbestuur (bureau de bienfaisance) waren het eens dat langs de Roeselaarsestraat een uiterst geschikt stuk landbouwgrond lag, met een oppervlakte van 3720 m², kadaster sectie A nrs. 242-247. Precies omdat het zandgrond was, bleef de opbrengst laag en trouwens keizerlijk notaris Guillaume De Bal en landmeter Pierre Joseph Coucke schatten de waarde ervan op slechts 731,42 fr. Precies daarom had de volksmond het daar over de stuivenberg, een naam waaraan de Stuivenbergstraat natuurlijk nog herinnert. De grond was ook voldoende hoog gelegen om droge putten te kunnen graven (4). Met de financiële overeenkomst tussen de gemeente en het armbestuur was de onderprefekt het echter niet eens: de transactie moest gratis zijn, aangezien het eventuele tekort van de armbesturen toch door de gemeentelijke schatkijs

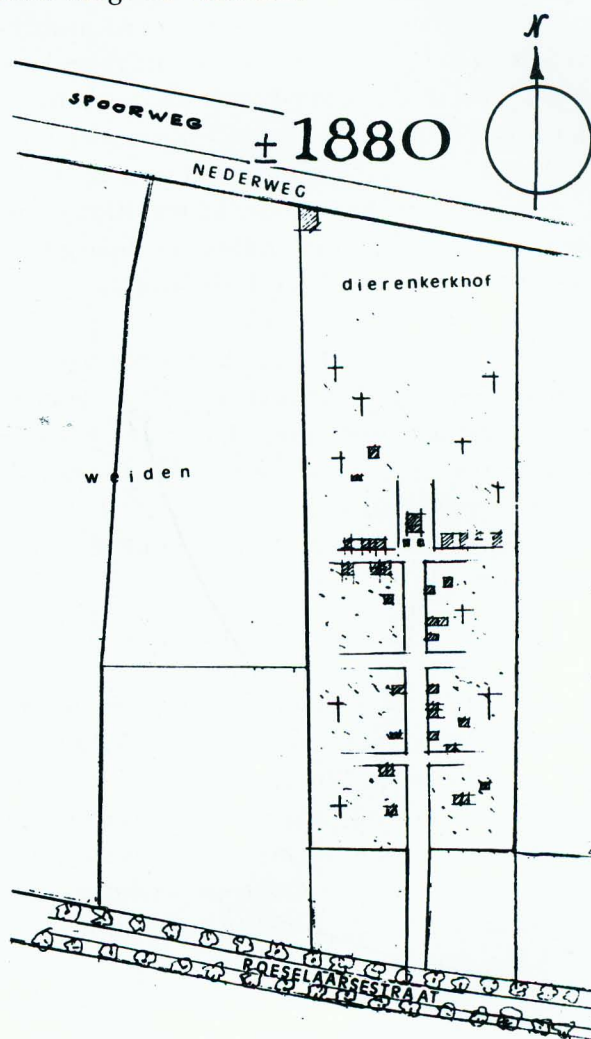
werden aangezuiverd. Halfweg 1806 werden de resterende formaliteiten vervuld, al bleven toen een tijdlang sommige gemeenteraadsleden dwarsliggen. Bij besluit van prefekt Chauvelin van 19 september 1806 werd de keuze van deze begraafplaats goedgekeurd. Ten laatste tegen 1 november 1806 moest ze in gebruik worden genomen. Op 30 oktober wijdde pastoor De Laere het kerkhof in (5). Het bestaat dit jaar dus 185 jaar.

Met het nieuwe kerkhof was de bevolking niet gediend, zoals ook nu de (klein)-Izegemnaren de afstand naar Emelgem of Kachtem te ver vinden. De Bellevue (straat) was in de vorige eeuw het einde van bebouwd Izegem : precies daarom had men er een mooi zicht. Ook Pieter Joannes Lefevere had zich tijdens het aanleggen van het kerkhof laten ontvallen dat hij benieuwd was "wie daar de eerste buiten al Gods heiligen te veldewaart zal moeten begraven worden" (6). Hij heeft het raadsel zelf opgelost, door er als eerste te gaan liggen. Omwille van de afstand vergezeld de pastoor trouwens tot 8 december 1810 het lijk niet naar het kerkhof.

Het is moeilijk op dit overvolle kerkhof, om zich voor te stellen hoe rustig het er vroeger is geweest. Het kerkhof was vroeger een stuk grasland met hier en daar een kruisje op. Van het bejaarden-tehuis in de Gentsestraat kwamen ze hooien ; zeventigers herinneren zich nog hele stukken gras op het kerkhof. De geburen kwamen er de was bleken of lieten er hun geit — de koe van de werkmans — grazen. Het was gras van de allerbeste kwaliteit, het moest nooit bemest worden : ammoniak, nitraat, bloed, veel fosforen... Het kerkhof is al die tijd nog nooit bemest geweest en de bomen groei(d)en nergens beter dan daar.

Het kerkhof in de Roeselaarsestraat is twee keer vergroot geworden. Eerst strekte het zich uit tussen de Roeselaarsestraat en iets over de Baronskapel. Niet toevallig staan de hoogste grafzerken precies op dit stuk. En let er op hoe de oude graven in oost-west richting lagen : de overledenen moesten naar het oosten kijken. Nu liggen ze allemaal noord-zuid. In 1882 besliste de gemeenteraad 2195 m² grond langs de noordkant van het

kerkhof (kadaster sectie D, 881d) van het armbestuur te kopen, omdat het kerkhof te klein aan het worden was. Twee jaar later was de gemeenteraad het eens met de vraagprijs van 1500 fr. De verkoop vond plaats op 5 augustus 1886, maar blijkbaar werd de uitbreiding tot aan de Nederweg maar effectief in 1889 (7). Op zo'n 20 meter van de achtermuur werden in 1944 putten gemaakt tot 2,50 meter diepte, waarbij geraamten van paarden, koeien en zwijnen werden bovengehaald. Er was een gemakkelijke verklaring. Daar lag, tegen de Nederweg, in vroegere tijden inderdaad 'het paardekerkhof'. Dieren die van ziekte stierven moesten in een put begraven worden en daarvoor had men een lage, vervuilde weide gekozen (8). Voor 8499 fr. mocht in 1891 Alphonse Combes-Verbeke rond het hele kerkhof een muur bouwen. Voordien stond er slechts een haag, met uitzondering van 50 meter bouwvallige muur langs de voorkant.

In 1936 vond het stadsbestuur het nodig te onderhandelen met baron Raphaël Gillès de Pélichy. Het kerkhof dreigde spoedig te klein te zijn aanzien "het gemiddeld aantal sterfgevallen alhier jaarlijks belooft tot 250". Het ging om meer dan 60 are (kadaster sectie D, deel van nr. 880 u), waaraan het kerkhof westwaarts paalde. Eind 1939 bleken de modaliteiten rond : 6517 m² aan 20 fr. per m². Op 8 april 1940 zou de rijksgezondheidsinspector komen controleren. "Ik verzoek U beleeft, in den morgen, 5 putten (een te midden en een in ieder uiteinde) van 2 m. op 2 m. diepte, in den grond te doen delven en een afgevaardigde ter onzer beschikking te stellen, om ons de gebeurlyke inlichtingen te geven" (9). Anderhalf jaar later verkocht de baron 6181 m², niet aan 20, maar aan de — ondertussen — realistischer prijs van 50 fr. per m² (40). Dit stuk werd op 11 augustus 1948 gewijd door de deken van Roeselare, bijgestaan door de onderpastoors Jozef Piepers en Germain Laga van de Sint-Tillokerk.

HET OUD KERKHOF

Wat gebeurde er met het oud kerkhof? De huidige Sint-Tillokerk nam een deel van het voormalig kerkhof in. De liberale regering en gouverneur Heyvaert vonden in 1880 — in volle schoolstrijd — dat het oud kerkhof eigendom was van het stadsbestuur. Volgens het stadsbestuur was de

kerkfabriek de rechtmatige eigenaar en zelfs na twee verwittigingen van de gouverneur wilde de eenparige gemeenteraad nog steeds geen proces aanspannen tegen de kerkfabriek. Waarschijnlijk belastte de gouverneur daarmee — zoals gebruikelijk was — een bijzondere commissaris. In elk geval deed de burgerlijke rechtbank te Kortrijk op 24 maart 1883 uitspraak en kreeg het stadsbestuur tegen zijn zin gelijk : het ging om een stads-eigendom (11). In augustus 1884 besliste de stad "pissijnen" te plaatsen op de oude kerkhof, "te-einde de vuilnissen die er aldaar gedaan worden te beletten".

Einde 1903 vroeg het stadsbestuur aan de overheid de toestemming om 300 m² van het oud kerkhof te mogen verkopen. Twee jaar later werd daartegen gepetitioneerd : het kerkgebouw zou mooier uitkomen met beplanting errond, het verkeer zou moeilijker worden en de kerkdiensten zouden rustiger verlopen. Het stadsbestuur ging daar niet op in en een Koninklijk Besluit van 9 juni 1906 gaf de vereiste bemachtiging. Op 7 november 1906 vond de gevraagde openbare verkoping plaats en ze bracht 10.500 fr. op. De westkant werd gekocht door Jules Declercq-Marleghem en de oostkant door de Brugse advocaat en schepen Joseph Schramme-Staut-

De inzegening van een nieuw stuk kerkhof op 11 augustus 1948.

hammer. Laatstgenoemde wilde op zijn koop een prachtige grot ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes bouwen, n.a.v. het gouden jubileum van de afkondiging van het dogma van Maria Onbevleete Ontvangenis. De *Gazette van Iseghem* was blij te kunnen meedelen dat de kopers de overeenkomst hadden ondertekend van op die grond niet te bouwen en die te gebruiken als siertuin en van er geen muur, maar een traliewerk rond te bouwen (12).

DE TOBIASSEN

De stoffelijke overschotten van de arme mensen werden door de Tobiasassen ten grave gedragen. Dat de Tobiasassen *vanaf het begin* gelijk te stellen zijn met de Godvruchtige Broederschap van de Geloovige Zielen dat door pastoor Jacobus Van Dolré opgericht werd op 28 december 1670, betwijfelen we. Dat lijkt pas in 1856 gebeurd te zijn, na de bouw van de nieuwe Sint-Tillokerk. In elk geval vonden we als oudste reglement van de Tobiasassen dat van 23 september 1823 terug, en dat verschilt inhoudelijk volledig van de doelstellingen van de Gelovige Zielen. Er moet zeker nog een ouder reglement bestaan hebben, maar dat vonden we in het dekanaal archief niet terug.

*Inschrijving van het
BROEDERSCHAP DER BERMHERTIGHEIJ
schuylende onder den standaert
van den H. Tobias
binnen Iseghem 1823*

Reglement Artikel 1.

Gelijk er niet loflijker is als de doode te begraven, en welnaementlijk de arme, naer het voorbeeld van den heiligen Patriarch Tobias, en om aen dies zo veel mogelijk te volkomen, zullen alle confraters dit tegenwoordig reglement onderteekend hebbende zig verbinden (naer [= na] door den knegt tijdelijk vermaend wezende) in jder begraving tegenwoordig te zijn op boete van twee schele parisis.

2.

Om de confraters te bevrijden van het last bij den artikel 2 van het voorgaende reglement hun opgeleit, van de doode zelfs [= zelf] te moeten dragen, zullen er tot dies door het broederschap aengesteld worden 4 draegers aen wije er eene jaerlijksche belooning zal toegestaen worden.

3.

Allen confrater begeerig zijnde geen deel meer te maeken van het tegenwoordig broederschap, zal gehouden zijn te betaelen in profijte van het zelve tot een en twintig stuijvers courant.

4.

Daer zal jaerlijks op den eersten vrijdag naer d'octave der geloovige Zielen gecelebreert worden eene gezongen misse voor alle overledenen bij hun begraven.

Op gemelden dag zal er door de generaliteijt der confraters, tot dies aenzogt, gekozen worden eenen president, ontfanger & greffier.

Elken confrater is gehouden tegenwoordig te zijn in de misse op boete van eenen stuijver.

5.

Indien in het toekomende het vereijst wierde dat er tot voordeel dezer broederschap aen het tegenwoordig reglement eenige verandering gedaen wierde, zal de president tot dies alle confraters doen vermanen.

Alle veranderingen ofte vermeerderingen door de president in de zelve bijeenkomst voorgesteld, zullen door de meerderheijt der tegenwoordige confraters moeten aengenomen worden.

6.

Er zullen ook aengenomen worden vrouwen & dochters als Tobias-susters, mits voor inschrijving te betaelen een brabands plaquet, eens, en voor jaergeld drie en half stuijvers courant.

7.

De nieuw gekozene president, ontfanger & greffier zijn gehouden daegs naer hunne benaeming rond te haelen de jaergelden en agterstellen.

't Overig der jaergelden en boeten zal gebruikt worden tot het bekosten van ornamenten en celebreren van mis-sen.

8.

In alle begravingen van confraters, is ideren onderschreven gehouden tegenwoordig te zijn in de misse, ende het lijk te vergezelschappen tot op het kerkhof, alwaer de lootjens 't zij door den knegt ofte eenen angestelden persoon zullen ontvangen worden, op boete van 3 ½ stuyvers [†]_¢.

Aldus gedaen in buytengewoone vergaeding van 23 september 1823.

Het eerste lid dat in dit nieuwe ledenboek genoteerd wordt, is Joseph van Huerne de Puyenbeke. Deze edelman was een soort erelid, aangezien men bepaalde dat "die zal vrywezen van de boeten vervat in het voorenstaende reglement".

Op 11 november 1853 werd een nieuw reglement goedgekeurd. De 'president' was toen J.F. Vandaele, de ontvanger B. Van Den Bulcke en de griffier A. Vandoorne. De eerste acht artikels waren zowat de letterlijke herhaling van het vorige. De beloning voor de dragers werd vastgesteld op 50 centiem. Het jaarlijks lidgeld bedroeg 1 frank., maar de vrouwen en meisjes betaalden maar de helft zoveel. De bijgevoegde artikels hadden vooral met de tucht te maken.

Artikel negen. Er word verzogt aen alle broeders, deelmaekende van dit broederschap, wanneer zy een lyk verzegellen tot de bgraefplaets, zy gedeurende den weg de goede zeden en stilzwygendheid zullen moeten onderhouden, op dat er geen klachten van oneerbiedigheyd gedaen zy; 't is hun ook verboden van te rooken of smooren wanneer zy in rang naer de kerk gaen of ten huysse van een overleden.

Artikel tien. Daer word verboden aen alle bedienaeren van dit broederschap, indien er een lykdienst met maeltyd is, na de zelve te gaen of bywonen, zonder der familie gevraegd te zyn of daer van aegaendelyk kennis daer van gegeven te hebben aen de president, en zynen oorlofontvangen, om alle tegenspraken en onmaetige buytenspoorigheden te vermyden op straffe van hunne plaetse te moeten afstaen en hun goedvinden verbeurd te blyven aen dit broederschap.

Artikel elf. Alle broeders worden verzogt in de gewone gilde kamer te verzamelen, als wanneer er een doodschuld gegeven word zoo van een medebroeder of andere, alwaer er drank zal geschonken worden, en is stiptelyk verboden aen de bedienaeren, in andere plaetsen, drank te brengen, dan in gezeyde gilde kamer.

Artikel twaelf. Daer is verboden aen alle medebroeders in alle vergaedingen, die zouden kunnen wezen, te maeken geschillen of twist, vloeken, slegten klap spreken, immers alles tegen de eerbaerheyd, op straffe van uytgescrabt te worden en geene deel meer te maeken der societeyt, zonder eenigen tegenzeg.

Artikel dertien. Er is niet[s] toegestaan voor loon aen den standaert drager als er een broeder of zuster word begraven met een misse, maer indien het een solvabelen broeder of zuster is, word er hem vyftig centimen toegestaen, indien hy het zoud betaeld zyn zonder iets te mogen reklamieren, voor den kleenen vandel drager, word er toegestaan een frank vijftig centimen by de jare ten laste van de societeyt, waer mede zy zullen zich moeten te vreden houden.

Artikel veertien. Hier is een conventie tusschen den president en sieur Joannes Hoornaert, herbergier ter herberg genaemd den Hert, wezende het Gildhof, dat in alle vergaedingen, welkdanige die zouden mogen wezen, goeden drank aen de societeyt zal geven, het noodig vuer, keerslicht, speelkaerten ook gratis zal moeten gegeven worden.

Op 13 november 1859 werd een nieuw bestuur gekozen. Joannes Baptiste D'Hooghe, particulier, werd deken, broodbakker Domiaen Van Daele eerste assistent en borstelfabrikant Petrus Seynaeve tweede assistent. Winkelier Basil Van den Bulcke was toen 'tresorier', deurwaarder Jean Joseph Borst griffier, schoenmaker Auguste De Mey schildknaap en kleermaker Petrus Vermote de standaarddrager. Terzelfdertijd werd beslist afwisselend als lokaal ('gildhof') De Grooten Hert en de Sinte-Pieter te gebruiken, respectievelijk opengehouden door Louis Dekeyser-Vansteenkiste en Leonaerd Declercq-Dejonghe. Er zou veranderd worden op "H. Tobias dag, welk wy vieren de naesten Vrijdag naer Alderzielendag". Rond dezelfde periode bedroegen de vergoedingen voor de dragers, de vaandeldrager en de knaap :

	Mis	Middelb. Dienst	Boerendienst	Edelen Dienst
Elke drager	1 fr.	1 fr.	1,25 fr.	1,50 fr.
Vaandeldrager	0,60	1,27	1,50	1,50
Knaap	4,00	4,00	4,50	5,00

De verkiezing van 26 juni 1876 in 'hotel den hert' leverde het volgende resultaat op: 'president' Domiaen Vandaele, 'schatbewaarder' Joannes Defoort, assistent Antonius Ameel, griffier Ludovicus Terrière en schildknaap Petrus Naert. Twee jaar later — op 20 augustus — werd Auguste Depuydt 'schatbewaarder' in vervanging van G. Herman, L. Verschaeve tweede asistent i.v.v. Loir en werd Jules Declercq de opvolger van griffier Terrière. In 1878 waren er 97 gildebroeders en in 1883 134. Tussen 1884 en 11 november 1890 kwamen er 69 namen bij. In november 1882 waren er 88 vrouwelijke leden, tot en met 1890 kwamen er 49 bij. Op 4 maart 1884 stelden de Tobiassen de prijzen voor de missen als volgt vast: 30 fr. voor een solemnele mis, 40 fr. voor een middelbare uitvaart, 50 fr. voor een Boerendienst en 60 fr. voor een Edelen Dienst. Op 28 april 1884 werd beslist van respectievelijk in de Sint-Hilonius en in De Peer te vergaderen, waarvan de cafébazen Henri Vandecappelle en Emiel Mortier waren. En in 1884 werd het loon van de dragers:

- 1 fr. voor begrafenissen van arme lieden
- 1,25 fr. voor leden als niet-leden om 8 uur te begraven
- 1,50 fr. voor leden en niet-leden om 8.30 te begraven
- 1,75 fr. en drie bons voor een middelbare uitvaart van een lid
- 2,00 fr. en twee bons voor een middelbare uitvaart van een niet-lid
- 1,75 fr. en 4 bons voor een solemnele uitvaart van een lid
- 2,00 fr. en 5 bons voor een solemnele uitvaart van een niet-lid
- 2,50 fr. en 5 bons voor een solemnele uitvaart te lande

Aan de standaard van de Tobiassen kon je zien of een man of een vrouw begraven werd. Naast de H. Tobias en de grafput stond op de ene standaard een vrouw en op de andere een man. De dragers hadden een speciale toga en een scapulier. Een zilveren medaillon van 14 cm op 11 cm behoort tot de kerkschatten van de Sint-Tillokerk. Er waren 8 à 12 Tobiassen, die in ploegen van vier of zes werkten. Ze werden daarvoor betaald. Ze hadden de bijnaam van de "Kriste-

lijke Drinkers". Na de dienst gingen ze eten en... drinken in het Paradijs, bij Paul Malinks of Paul Dumoulin. Oudere mensen kunnen nog getuigen dat ze soms gedronken hadden... totdat ze de kerk niet meer zagen staan. Dan zijn de vrijwillige Tobiassen opgekomen, per wijk. Zij droegen de armen. De Tobiassen waren gewoonlijk mensen met een vrij beroep, die zich konden vrijmaken: een kleermaker, een kolenhandelaar, enz. De Tobiassen konden uiteindelijk niet meer concurreren met de begrafenissen met paard en wagen en later met de (gemotoriseerde) lijkwagen. Een tijdlang poogden ze dat nog te doen door gratis de lijken te dragen.

Onmiddellijk na de eerste wereldoorlog werden de belangrijkste statuaire regels nog eens samengevat.

1. De afgestorven leden worden gedregen door de dragers van 't Broederschap die daartoe eene bijzondere kleedij hebben; 2. Voor elk afgestorven lid wordt een solennele Mis gevraagd en al de leden worden ertoe uitgenoodigd. 3. Jaarlijks, op den Vrijdag in de Octave van Allerzielen, wordt een jaargetijde gedaan voor alle overleden medebroeders en medezusters. 4. Het jaargeld bedraagt 1.00 fr. 5. Om als lid aanveerd te worden geve men zijnen naam op aan een lid van het bestuur.

Het bestuur bestond toen uit pastoor Loosveldt die als proost fungeerde, deken Jozef Nonkel, 'schatbewaarder' Aug. Depuydt, 'schrijver' Jozef Mulier en de raadsleden O. Werbrouck en P. Samoy.

Dat de Tobiassen slechts tot 1923 werkzaam waren (13), is niet juist; er kan wel sprake zijn van een serieuze verzwakking. Op 8 augustus 1931 en volgende nam *De Volksmacht* dit bericht op:

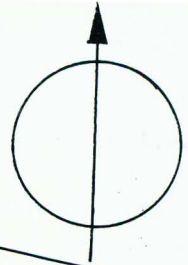
AAN DE BEVOLKING VAN ISEGHEM

De leden der Gilde van den H. Tobias, die sedert lange jaren, de lijken der dooden naar de Kerk, en hunen laatste rustplaats dragen, laten aan de bevolking weten, dat zij voorts hunne diensten aanbieden, hetzij in de Kerk van den H. Hilonius, hetzij op het H. Hart.

In geval van nood zich te wenden tot een van de oude dragers of naar

I VO BOONE, MELKMARKT, 13

1919

spoorweg

NEDERWEG

0 monument

DUITSE

GRAVEN

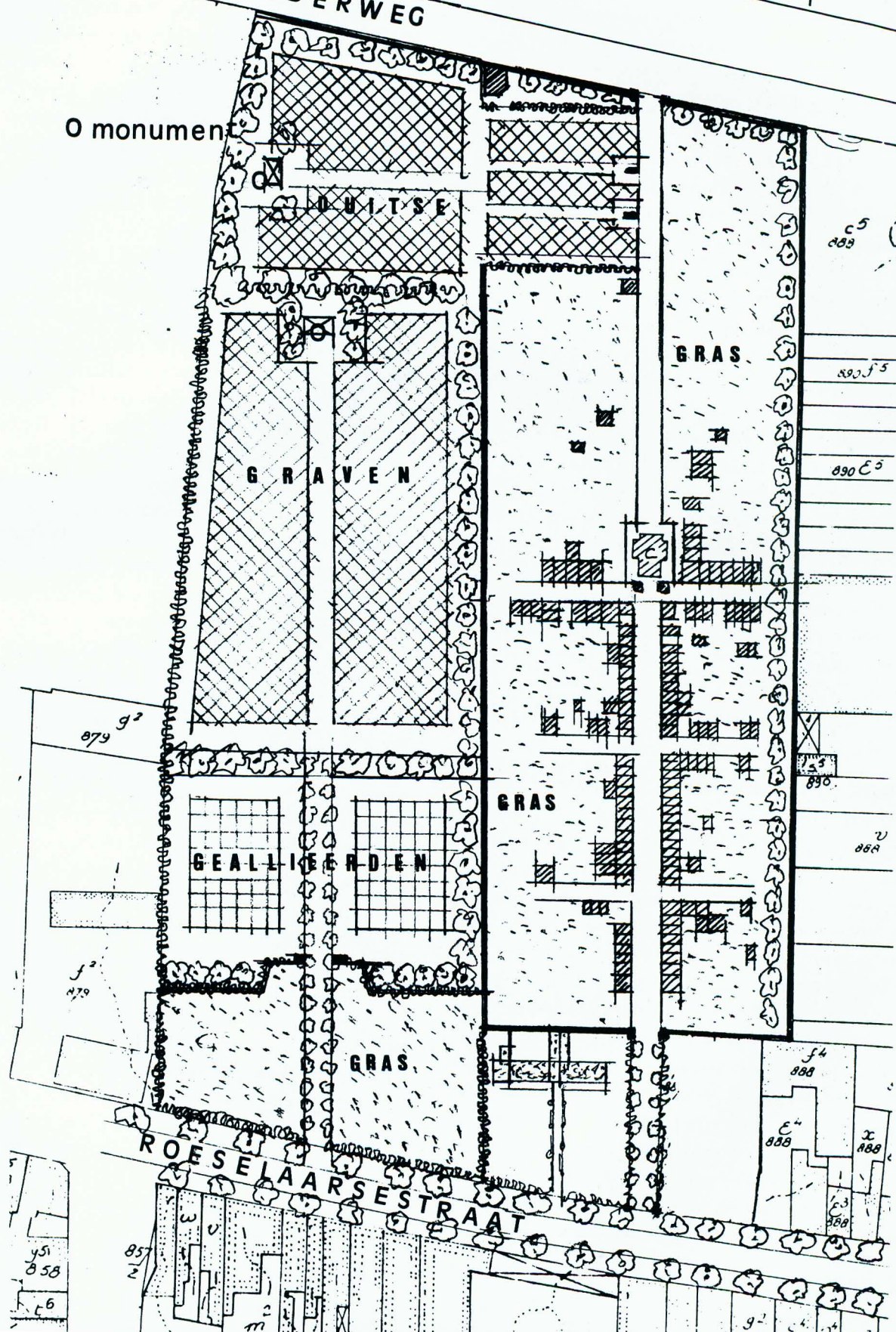
GRAS

GEALLIEFDE

GRAS

GRAS

ROESLAARSE STRAAT

Waarschijnlijk werd deze aankondiging niet toevallig op dat moment geplaatst, want in de twee vorige nummers hadden Jules Vandommele en zoon, Kerkplaats 14, meegedeeld dat ze voor de uitvaarten van de Sint-Tillo- en de H.-Hartparochie al hun diensten aanboden.

KINDERSTERFTE

Opvallend vroeger waren ook de vele kindersterften. In 1911 stierven er 305 mensen, waarvan 144 (47 %) minder dan één jaar oud waren, de 27 levenloos geboren inbegrepen. In 1916 kostte een kindergrafje twee frank. Ook Albert Vandommele moest in zijn beginperiode vaak nog kinderen begraven. De lijkjes werden 's morgens vroeg afgehaald en onder de arm meegenomen in een klein kistje of zelfs doos, onder een witte doek weggestoken. Een kindje werd begraven van zodra de foetus had geleefd. Er was ooit een ambtenaar op de burgerstand die liever één formulier invulde waarop stond "levenloos geboren", dan én een geboorteakte én een overlijdensakte. De meeste kinderen werden niet in een engelenmis begraven, maar in de gewone mis van 7 of 7.30 uur, waar het lijkje belezen werd. Er stond dan een blok met 2 of 4 kaarsen. De engelenmissen vonden op een later uur plaats en daarvoor moest worden betaald.

BURGERLIJKE BEGRAFENISSEN

Voor wie niet katholiek begraven werd, was er vroeger de geuzenhoek. Napoleon had in 1804 bepaald dat in gemeenten waar er verschillende culten waren, elk een afzonderlijk kerkhof moest hebben. Als er maar één kerkhof was, moest het door muren, hagen of grachten volgens de verschillende culten worden opgesplitst. In Izegem 'reserveerde' men voor de niet-katholieken een stukje kerkhof langs de Nederweg. De kerkhovenkwesie beroerde trouwens vanaf 1857 de nationale politiek. Er stelde zich nl. een nieuw probleem: dat van ongelovigen, die tot geen enkele confessie behoorden en voor wie dus geen enkele 'hoek' voorzien was. De liberalen — van socialisten was pas later sprake — verzetten zich daar natuurlijk tegen. Sommige gemeenten wil-

den deze ongelovigen niet in gewijde grond begraven. Dat leidde tot veroordelingen van gemeentebestuurders, maar in Izegem lijkt het nooit zover gekomen te zijn. Pas in 1891 kwam het nationaal tot een oplossing, toen de aartsbischop aanvaardde dat in het vervolg elk graf van de gelovige individueel zou gewijd worden.

Burgerlijke begrafenis in Izegem nog altijd de uitzondering. Vroeger waren ze echt rareiteiten. Daarbij werd soms gescharminkeld. De eerste burgerlijke begrafenis in Izegem vond plaats op zaterdagmiddag 8 oktober 1892. Het ging om de liberale lijnwaadfabrikant Louis Cappel, die tijdens de schoolstrijd lid was van het officiële schoolcomité. Hij woonde in de Gentsestraat en pleegde drie dagen voordien zelfmoord met een revolver. Onderpastoor Leopold Slosse noteerde dat de Doornikse lijkwagen gevolgd werd door 37 personen, waaronder 15 Izegemnaren, die hij allemaal vernoemt (14). De tweede burgerlijke begrafenis vond pas 35 jaar later plaats: die van de socialistische Marie Landeloos. Volgens *De Mandelbode* was er weliswaar geen kerkelijke plechtigheid, maar was de lijkwagen toch met een kruis getooid. "De rouwstoet volgde de roode vlag met zeker prachtvertoon, en werd met treurnis aangekeken door de algemeenheid onzer bevolking, die op christelijke wijze begeert de eeuwigheid in te gaan. Dit is nu eene vrucht van het openbaar verval der christene zeden, hetwelk wij bestatigen in de miskennis der onschendbaarheid van het christen huwelijk en de verachting der goddelijke en kerkelijke wetten in de gedurige ondermijning van het gezag" (15). Een andere burgerlijke begrafenis was die van de logeman Georges Van Wtberghe, die op 17 januari 1933 overleed. Hij had een grote lijnwaadfabriek aan de elektriciteitscentrale, maar woonde in de Nieuwstraat (nu het huis van notaris Loontjens). Vele kronen van loges sierden de lijkst: ze waren niet rond, maar allemaal driehoekig. Ook de socialistische voorman Henri Dewaele werd op 24 maart 1942 burgerlijk begraven. Hij viel in de Blekerijstraat dood van zijn fiets en pastoor Van Cappel wilde hem niet in de kerk begraven, omdat hij in *De Vooruit* schreef, vertelt Albert Vandommele en hij voegt eraan toe: ook als er vroeger iemand in de woning van een andere vrouw stierf, mocht hij niet kerkelijk begraven worden (16).

DE GRAFMAKERS

De gekende grafmakers zijn Ivo Vermaut, Aloïs, Arthur en Albert Vandommele — en tegenwoordig Marc Verlinde, geassisteerd door Marc Brabant. Ivo Vermaut, zoon van Jan en Barbara De Monie, en gehuwd met Rosalia D'Hont, *"wierd geboren tot Iseghem, en, na ruim elf duist van zyne medeprochianen, in den tyd van 51 jaer, begraven te hebben, voldeed hy aldaer den Heere den 10 July 1873"*, lezen we op zijn bidprentje.

Aloïs, Arthur en Marcel Vandommele (v.l.n.r.) ontruimen in 1917 een gedeelte van het kerkhof, om er Duitse soldaten te begraven. Achteraan de muur langs de Nederweg.

Aloïs Vandommele, zoon van Jozef en Theresia D'Hondt, werd in Izegem geboren op 31 maart 1840. Hij trouwde met Sophia Pattyn en was 44 jaar grafmaker. Hij overleed er op 17 maart 1917, *"na twaalf duizend en tachtig (12080) zijner stadsgenooten begraven te hebben"*. Uit zijn bidprentje lichten we nog het volgende *"Dienstveerdig was hij dag en nacht in den langen loop van zijn grafmakerswerk, en niet het minst tijdens besmettelijke ziekten: menige kwaal en doodelijke ziekte heeft hij opgedaan in het uitoefenen van zijn onaangenaam, bij uitstek verdienstelijk werk van bermhertigheid. Met welke godsdienstige eerbied en onvermoeide ijver wijdde hij zijnen tijd, zijn leven en al zijne krachten op zijn geliefden "doodenakker". Daàr leefde en werkte hij zoo geerne tusschen zijne dooden en*

scheen als in gedurige betrekking met de zielen al den overkant hunner graven... In 40 jaren tijds heeft hij 12000 menschen, een heele stad, begraven". Grafmaker zijn was geen voldoende broodwinning. Aloïs was groentekweker, op het land rond het kerkhof. Voor de verkoop trok hij rond met de kortewagen.

Een grafmaker kon het knap lastig hebben in strenge winters. Zo was de winter 1890-1891 verschrikkelijk streng (17). Het vroom vanaf einde

november tot 22 januari 1891 en tot een diepte van 73 centimeter, deelt Jules Lafaut in zijn dagboek mee (18). In een gewone winter is dat 25 tot 40 cm. Strenge winters betekenen ook meer sterfgevallen, 6 à 8 per dag. Er werd toen een diepe put gegraven die toegang verleende tot onderaardse gangen langswaar men de kisten inschoof. Aloïs Vandommele werd ziek en moest het bed houden. De dokter zei: *"Aloïs, ge hebt 13 weken in de koude gestaan, nu zult ge 13 weken moeten ontdooien"*. En Aloïs was inderdaad 13 weken ziek (19).

Zijn zoon Arthur Vandommele werd geboren in Izegem op 3 april 1872 en trouwde op 14 juni 1898 met Lutgardis Schelpe. Hij hielp vader op

het kerkhof mee vanaf zijn twaalfde. Hij was eigenlijk schoenmaker (handwerker), maar had in de loop der jaren steeds minder tijd voor zijn eigenlijk beroep. Hij heeft zo'n 15.000 mensen begraven, ongeveer 4000 militairen inbegrepen. Op 15 januari 1921 benoemde de gemeenteraad hem als opvolger van zijn vader. Toch werden hij en zijn vader als grafmakers nauwelijks door de stad betaald, maar door de kerkfabriek en rechtstreeks door de familieleden van de overledenen, die in die tijd slechts voor de grondvergunning zelf aan de stad betaalden. Het is Arthur Vandommele die begon met op het kerkhof bomen te zetten en dreven aan te leggen. De stad betaalde hem voor die activiteiten en voor zijn boekhouding. En dan nog ! Toen Arthur een register wilde om nauwkeurig bij te houden waar wie werd begraven, antwoordde men hem op het stadhuis : "Dat is niet nodig, er zal geen enkele weglopen !". Hij kocht dan maar een register op eigen kosten. Daarom is het in privébezit gebleven.

Arthur Vandommele hield alle inkomsten en uitgaven nauwkeurig bij. Enkele schriftjes zijn bewaard gebleven. Daaruit blijkt o.a. dat hij in 1910 voor het delven van de grafputten 28 centiem per uur verdiende, in 1911 30 centiem en de volgende drie jaar 35 centiem. In diezelfde periode werd behalve dat uurloon ook 'n keer of tien daarbij in bier betaald. Een pint, in die tijd nog een halve liter, kostte 10 centiem. Aan het graf van Leon Defauw b.v. werd van 23 tot 30 augustus 1910 94,5 uur gewerkt en er werden 127 glazen bier betaald ! Dat was wel heel veel. Gewoonlijk werd in die periode 35 à 40 uur aan een grafkelder gewerkt en bijna een pint per uur gedronken. Voor de eerste wereldoorlog bestonden nog geen betonnen kelders, dat komt van de Duitsers. Ze waren toen nog van metselwerk in boeresteen, in rondboog gebouwd. De metselaars liepen dan naar de café Bellevue om 'een kitte bier' en dronken die uit op het kerkhof. In de Bellevue taptten ze ook stopen, dat waren glazen kannen van twee liter. Omdat er in het bier weinig alcohol zat, zei men dat het van "Carpentiers ze zeugen" kwam. Burgemeester Carpentier was brouwer in de Gentsestraat. De inkomsten van Arthur Vandommele kwamen ook van ontgravingen, het opkuisen van graven, de verkoop van kaarsen, het

onderhoud van graven. Arthur Vandommele begon nl. met het opsmukken van graven. Dat kostte een tijdlang vier dikke ; een dikke was toen 10 centiem en een kluite was 5 centiem. Elk jaar moest hij, eerst te voet en later per fiets, een grote maand op ronde om het bedrag te innen dat de mensen hem schuldig waren voor het onderhoud van de graven. Toen hij in Izegem op 22 maart 1950 overleed, heeft de familie volgens zijn zoon Albert ongeveer voor 50.000 fr. onbetaalde rekeningen verbrand.

Het echtpaar had 12 kinderen, waaronder ACW-voorzitter Marcel, schoolinspecteur Maurice, architect Roger en Albert, die zijn vader opvolgde als grafmaker. Albert Vandommele werd in Izegem geboren op 30 juli 1916 en trouwde met Blanche Perneel. Van beroep is hij altijd grafmaker geweest : van 1930 tot 1981. Grafmaker was een soort zelfstandig beroep, maar je kon er volgens Albert Vandommele toen moeilijk van leven. Daarom ging hij in 1952 burgemeester Allewaert vragen om hetzelfde werk in volwaardige stadsdienst te mogen doen. Er werd een stadsexamen uitgeschreven en Albert haalde het. Deze kleurrijke figuur, die niet weg te denken is uit het Izegemse socio-culturele leven, heeft naar schatting gedurende 51 jaar zowat 15.000 mensen hun laatste rustplaats gegeven, niet alleen Izegemnaren, waar ook veel Emelgemnaren en Kachtemnaren.

HET DUIITS KERKHOF (20)

Izegem lag in het Duitse operatiegebied, maar buiten het strijdgewoel. Precies daarom waren er in de schoenstad heel wat lazaretten en kregen veel Duitsers er hun laatste rustplaats. Vooral vanaf 1917 moesten er heel veel Duitsers begraven worden : 1817 dat jaar ! Aanvankelijk gebruikten de Duitsers een deel van het kerkhof — het voormalige paardenkerkhof —, maar ze zagen zich verplicht het perceel naast het kerkhof, richting Roeselare, in te palmen. Dit Ehrenfriedhof Izegem was 11.558,25 m² groot. De soldaten werden 's nachts begraven. De echte reden was vermoedelijk dat de ingekwartierde Duitsers niet mochten bemerken hoe groot hun verliezen waren. Het kerkhof was voor iedereen streng verboden terrein en er stond een Duitse schildwacht.

In heel de stad moest het 's nachts pikdonker zijn. Bij grafmaker Arthur Vandommele was er echter een gat in de muur gekapt en in die nis, afgeschermd met gerookt glas, brandde een kaars. Als er 's nachts een konvooi toekwam, riepen de Duitsers de grafmaker op. Ze deden dan een dienst in de geblindeerde Baronskapel, waar nog jaren lang een bloedgeur bleef hangen : menigkeer liep het bloed de deur uit. Er waren toen zeven grafmakers : Arthur, een broer, zoon Marcel en nog enkele burgerlijke gevangenen. Af en toe moest zelfs de vrouw van Aloïs Vandommele bijspringen. De putten werden tijdens de dag gemaakt. 's Nachts werden de kisten een beetje toegedekt en de volgende dag werd de put volledig dicht gemaakt. In het totaal zijn meer dan 3000 soldaten in Izegem begraven geweest. In 1930 werden de stoffelijke overschotten van de Duitsers overgebracht naar het Waldfriedhof in Wevelgem-Menen.

Gedurende de naoorlogse jaren dat de Duitsers wel nog in Izegem lagen, speelden zich soms aan doenlijke taferelen af. Albert Vandommele kan nog de volgende jeugdherinneringen ophalen.

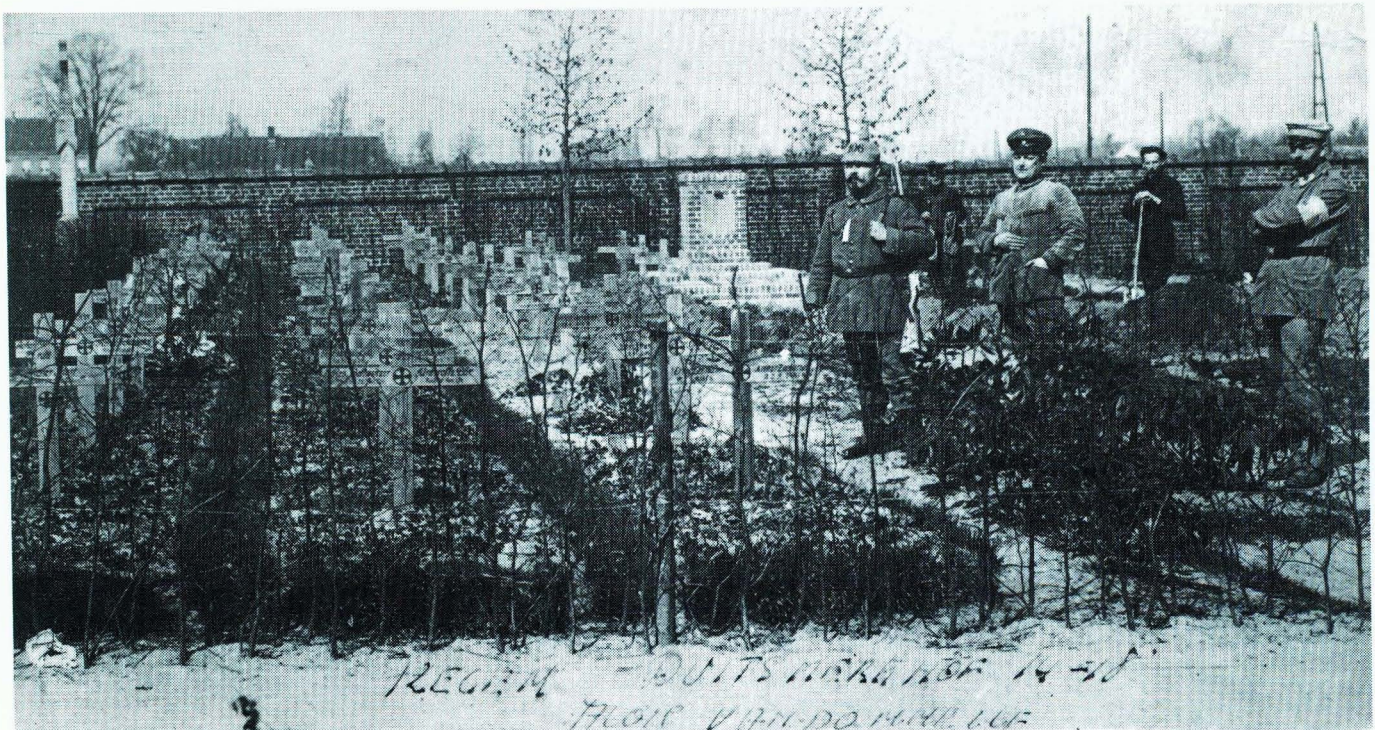
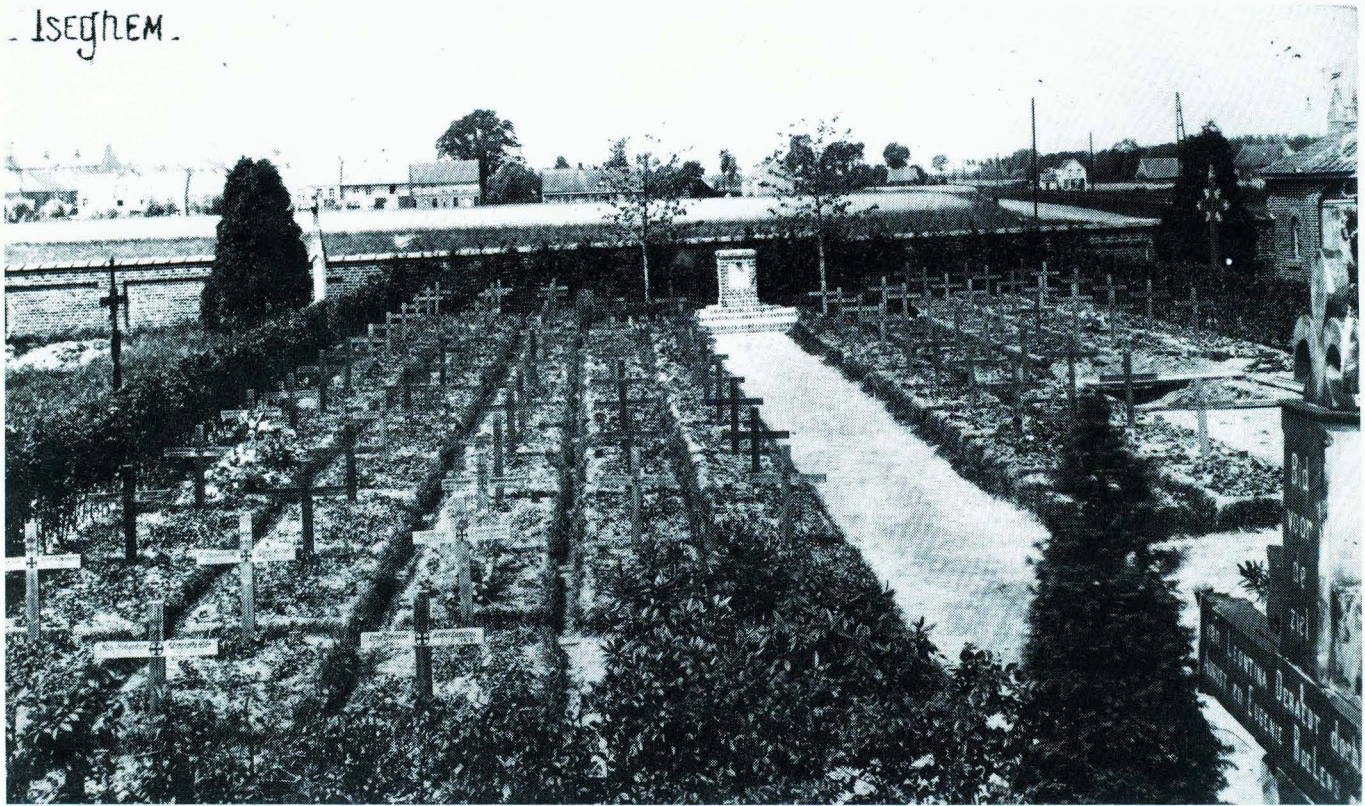
”Ik herinner me een protestantse vrouw uit Danzig, die elk jaar een week lang het graf van haar zoon kwam bezoeken : de 18-jarige Herbert Kassau, was één dag aan het front toen hij als een van de studenten bij de slag van Langemark sneuvelde. Ze logeerde in Hotel de la Gare en kwam naar het kerkhof tegen dat de poort om 8 uur open ging tot 11.30 en 's namiddags opnieuw de hele openings-tijd. Aan het graf van haar zoon las ze dan de bijbel. Wij moesten voor haar een stoel uit de kapel halen, want als protestantse wilde ze daar zelf geen voet binnen zetten. We kregen zakgeld van haar. Ik herinner me ook de weduwe van dokter Wust uit Wiesbaden. Elk jaar bezorgde ze ons een Weihnachtspakket, opdat we goed voor het graf van haar man zouden zorgen. We moesten er regelmatig een pot bloemen op zetten haar daarvan een door fotograaf Delaey gemaakte foto opsturen. Haar man heeft in Izegem geopereerd in het lazaret van de paters”.

In de tweede wereldoorlog zijn er maar weinig Duitsers begraven geweest in Izegem. Ze werden later door de Duitse begrafenisdienst naar het Duitse kerkhof in Lommel overgebracht. Maar Eric Sprimann wilden ze eerst niet meenemen : hij had in Het Blauwhuis zelfmoord gepleegd en was dus niet gevallen voor het vaderland.

Een lijkkoets in 1944.

Iseghem.

Twee zichten van het Duitse kerkhof.

WAT HEET BELANGRIJK ?

Een keuze maken uit 'belangrijke figuren' die op het kerkhof begraven liggen, is arbitrair en ook erg moeilijk. Vergeet niet dat op dit kerkhof zo'n 1800 graven liggen met eeuwige vergunning en een 2000 met tijdelijke vergunning! En bekendheid en belangrijkheid zijn lang niet altijd synoniem. De biografische gegevens houden we hier erg beperkt. Heel wat gegevens of verwijzingen vindt men in J.-M. LERMYTE (red.), *Geschiedenis van Izegem*, in 1985 door Ten Mandere uitgegeven. Per rubriek rangschikken we de personen meestal volgens de datum van hun overlijden. De cijfers tussen haakjes duiden de plaats op het kerkhof aan: C7-2 betekent in rij C7, het tweede graf.

We willen beginnen met een aantal belangrijke industriëlen, die vaak een weldaad voor Izegem betekenden. **Eduard Dierick-Vanpachtebeke** (EM-7), van wiens grafsteen maar weinig meer te lezen valt, is de grondlegger van de Izegemse schoennijverheid, toen het nog om handwerk ging. Pareltjes zijn de laarzen van Willem I en van Leopold I in ons Nationaal Schoeiselmuseum. Ook zijn zoon Emiel werd een belangrijke figuur: hij ligt aan de basis van het V.T.I. en was auteur van verscheidene vaktechnische en historische werkjes. Het grafzerk van **Joannes Franciscus Maes-Vancampenhoudt** (E1-1) is een biografische referentie op zichzelf. Wat er niet op staat is

dat hij een belangrijke lijnwaadfabrikant was en van 1850 tot 1865 eigenaar en directeur was van een leerwerkhuis voor jonge wevers. Lijnwaadfabrikant **Petrus Parmentier** (E1-2) was de eerste

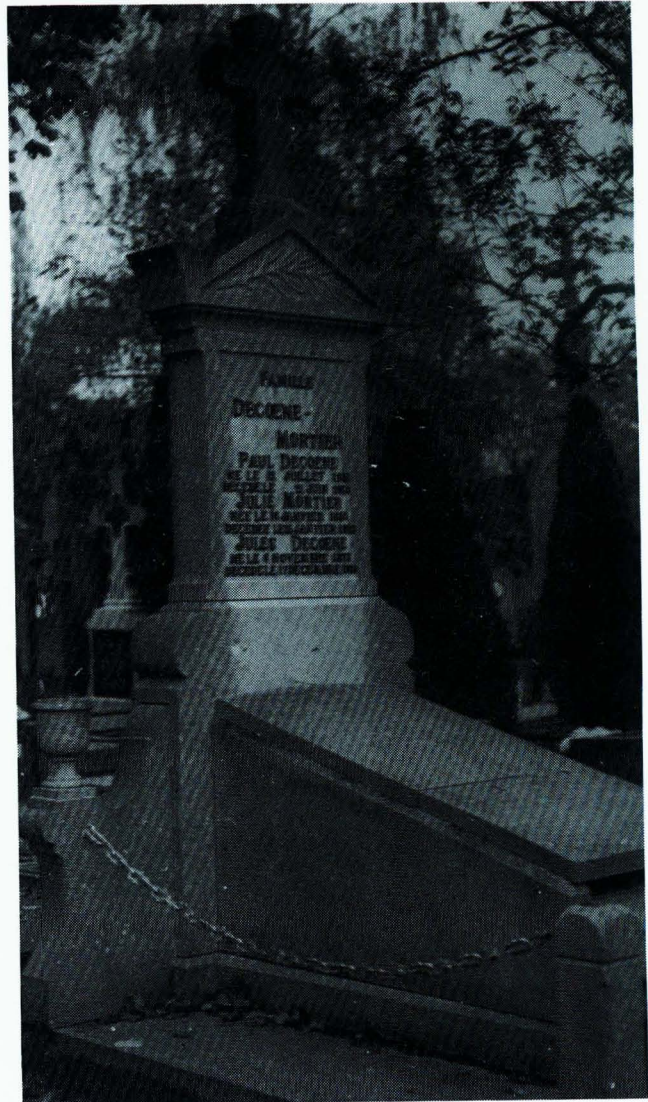
Bovenstuk van het graf van lijnwaadfabrikant Petrus Parmentier, met bedekte urne.

die mechanisch ging weven. Zijn verdienste komt tot uiting in het voorzitterschap van de Roeselaarse kamer van koophandel. Een van de voorvaders van **Eduard Deryckere-Vanpouillie** (CM-2) is de stichter van de Izegemse borstelnijverheid. Toch mag Eduard zonder meer als de grondlegger van deze Izegemse nijverheid worden beschouwd. Ook zijn ouders, Franciscus Judocus Deryckere en Maria Joanna Strobbe kregen op dit kerkhof een prachtige rustplaats (B1-10). **Léon Defauw-Pieters** (HM-9) was samen met zijn broer Théophile de stichter van de schoenfabriek Defauw. Dit graf is meteen ook een speciaal monument, gemaakt door architect Verstraete, die in de buurt ligt. Het was bij het maken van deze kelder dat zoveel bier werd gedronken.

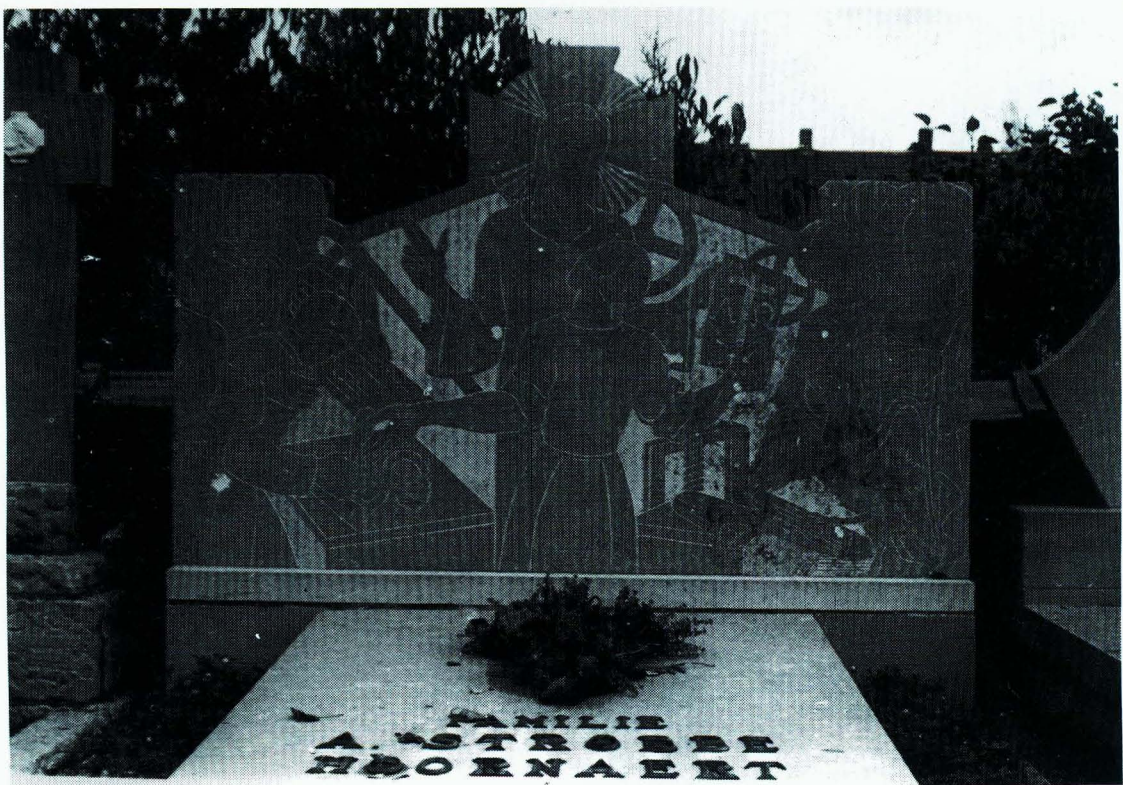

Familiëgraf van Léon Defauw-Pieters.

Jules Vandekerckhove-Laleman (J1-4), zoon van schepen Charles Vandekerckhove-Nuttsens, was een der belangrijkste nijveraars van Izegem; hij bezat een borstelfabriek en een chicoreifabriek. Hij was eerst voorzitter en later erevoorzitter van de Gilde der borstelmakers. Hij was ook schepen en voorzitter van de kerkfabriek van de H.-Hartparochie. Groothandelaar in granen en zaden **Constant Vandemoortele-Declercq** (E1-6) heeft wellicht nooit vermoed dat zijn nazaten de grootste werkgevers van Izegem zouden zijn. Zijn vader August was burgemeester van Emelgem. **Paul Decoene-Mortier** (I-6) was de grondlegger van de machinale schoennijverheid. Vele handwerkers hadden hem hier eerder willen zien liggen, want ze zagen in de mechanisatie een be-

Familiëgraf van Paul Decoene-Mortier.

Familiëgraf van Aloïs Strobbe-Hoornaert, met talrijke referenties naar de drukkersstiel.

dreiging voor hun broodwinning. **Aloïs Strobbe-Hoornaert** (E14-8) was — aanvankelijk samen met enkele van zijn broers — de stichter van de Drukkerij Strobbe, een van de grotere werkgevers van Izegem. Het beroep is gemakkelijk weer te vinden op het speciale, lineaire reliëf. Wie veel vlaggen heeft gemaakt voor verenigingen en allerlei kerkelijke gewaden zijn **Petrus en Joseph De Raedt** (bij B6-3).

Vooraleer het rijtje van politici en geestelijken af te lopen, willen we de aandacht vestigen op enkele andere Izegemse telgen. **Constant Rebry-Spincemaille** (C-7) was een van de Izegemse pauselijke zouaven. Dat waren de mensen die aan de zijde van de paus gingen strijden toen de Italiaanse liberalen het land eenmaakten en de pauselijke staten innamen. **Eugenie Angillis** (HM-6) bouwde op eigen kosten en op privé initiatief de H.-Hartkerk. Ze had graag gewild dat het een parochiekerk werd, maar het bisdom was daar eerst niet voor te vinden. Ze kreeg haar zin, omdat gevreesd werd dat na haar dood van dit gebouw een protestantse tempel zou worden gemaakt. Via haar moeder was ze nl. familie van de liberale Roeselaarse familie De Brouckere, die ook in Roeselare voor een geuzentempel had gezorgd.

Juffrouw Angillis verdiende beter : ze werd vermoord en bovendien is haar grafsteen (op het moment waarop we dit schrijven) nagenoeg onleesbaar geworden. **August Vermeire** (DM-14) kreeg omwille van zijn verdiensten gratis een eeuwige grondvergunning. Wie hij was valt haast niet meer te lezen. Zelfs zijn zerk ligt wat verscholen, achter de 'priesterrij', nog steeds dichtbij Pieter Baes. Hij was hoofdonderwijzer in de stadschool, toen in 1879 de schoolstrijd begon. Hij stapte toen over naar het 'Sint-Josephsgesticht' en was de rechterhand van directeur Pieter Baes. Hij was sterk betrokken bij het sociaal en parochiaal leven, o.a. als prefect van de Jongelingencongregatie en als voorzitter van de Sint-Hiloniusgilde en het Sint-Vincentiusgenootschap. Dat **Camiel Dejonghe-Verbrugge** (C5-7) wat met de bakkers te maken heeft is overduidelijk. Hij was voorzitter van de Izegemse, Zuid-Vlaamse en Provinciale Bakkersbond en ondervoorzitter van de nationale bakkersbond. Let ook op het speciale medaillon met zijn portret dat van 1928 dateert. Hoewel Camiel een zoon had die priester was, vergat men ongelukkig een kruis te plaatsen op dit monument. Er werd later een kruisje op gezet.

De bakkers zijn Camiel Dejonghe erkentelijk.

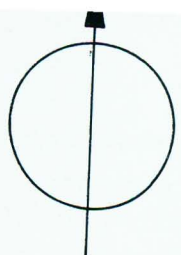
Ook van **Daniël Saelen-Vandekerckhove** (L8-10) zullen we ons dank zij de Peter Benoitkring blijven herinneren hoe hij eruit zag. De priester-historicus **Pieter Declercq** (I6-7), die meer dan 200 bijdragen over het Izegemse verleden in *De Mandelbode* schreeft, ligt ongenoemd bij zijn ouders, de familie Declercq-Muyllé. Er mag niet verward worden met priester Pieter Declercq die bij de familie Declercq-Clement, vlakbij, is begraven. **Wilfried Staes-Vandersteene** (K1-7) is voor de duivenmelkers een belangrijke figuur. Hij was voorzitter van de Westvlaamse en de Nationale Bond en van de Internationale Federatie. Dat textielabrikant **Robert Holvoet** in graf H5-17 ligt,

moet men maar raden. Toch valt hij niet weg te denken uit het sociaal leven. Hij was tijdens de twee wereldoorlogen betrokken bij de voedselbedeling en was voorzitter van de Commissie van Openbare Onderstand en van de Izegemse Bouwmaatschappij. Organist **Daniël Clement** (E9-5), bescheiden bijgezet bij andere familieleden, mogen we voor Izegem een belangrijke componist noemen.

Vanzelfsprekend zijn burgemeesters bekende figuren. Op dit kerkhof liggen begraven — in orde van functioneren — **François Joseph Lefebvre-Maes** (CM-4), **Franciscus Ameye-De Gheus** (J1-1), **Henri de Mûelenaere-Devos-Van Wtberghe** (I6-1), **Valère Vanden Bogaerde-Jean** (JM-2), **Henri Paret-Capelle** (DM-6), **Eugène Carpentier-Hamman** (B1-8), **François Bral-Donogo** (JM-1), **Cyriel Staes** (H-7), **Emiel Allewaert-Demets** (I1-25) en **Jules Sintobin-Holvoet** (B5-1). De grafmonumenten van burgemeester Lefebvre en van schepen Maes stonden vroeger vlak bij de ingang van de Baronskapel. Toen de lijkwagens opkwamen — de statige Minerva van voerder Devos, die telkens een chauffeur nodig had omdat hij geen auto kon rijden — moesten ze verplaatst worden om de doorgang mogelijk te maken. Voordien werden voor belangrijke begravenissen paarden gebruikt, één of twee, naar gelang de dienst.

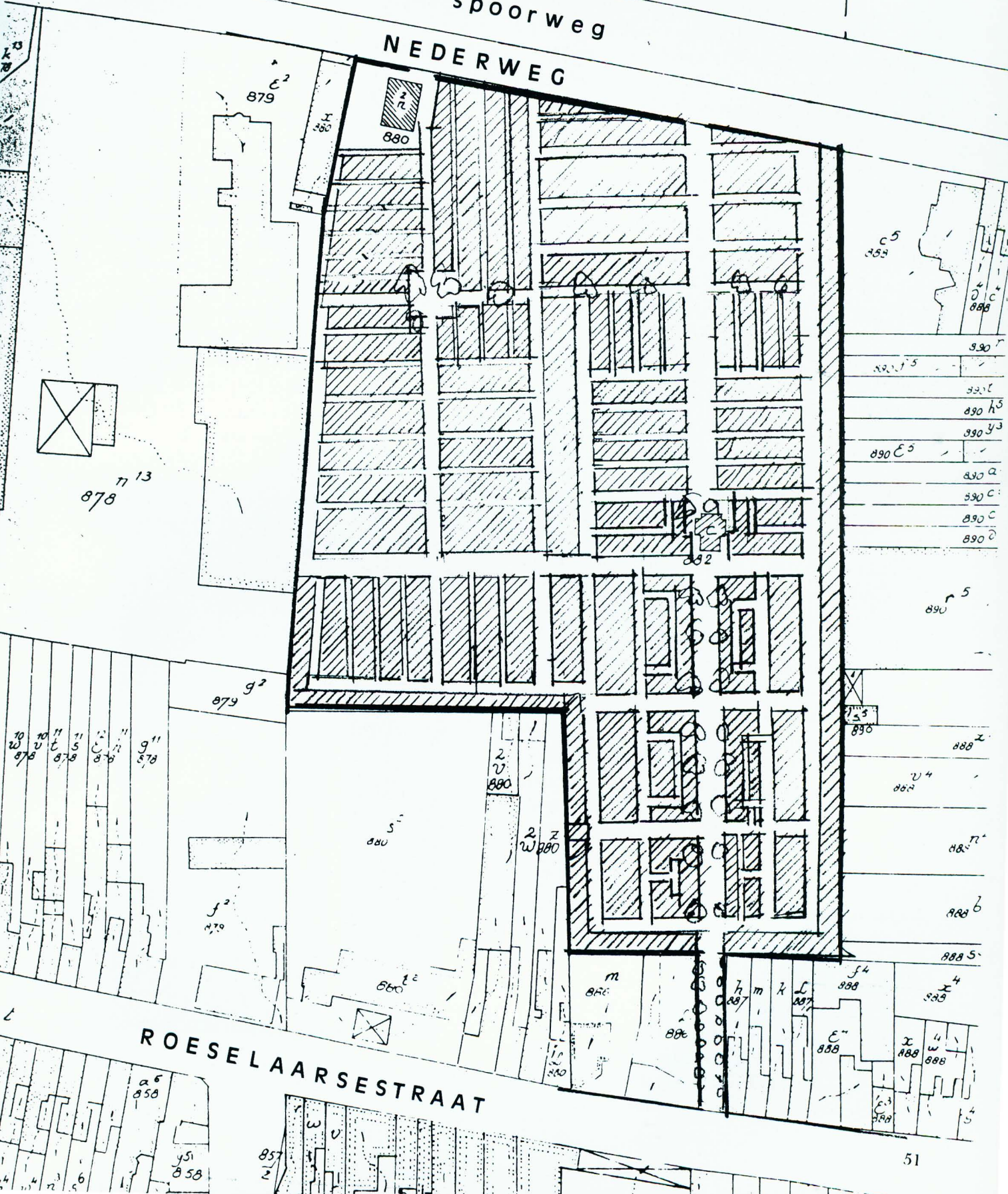
We vernoemen meteen nog drie andere belangrijke politieke figuren. Een politieke functie heeft **Camiel Ameye-Dobbelaere** (J1-5) nooit kunnen uitoefenen, al had hij dat heel graag gewild. Toppunt van cynisme is dat er in zijn huis nog steeds 'gepolitiekt' wordt. Hij was nl. niet alleen de belangrijke musicus, maar was ook de bouwheer van Pax Intransitibus, het huidige stadhuis. De grote socialistische voorman **Henri Dewaele-Loncke** (E13-1) heeft duidelijk zijn grafzerk aan de (B.)S.P. van Izegem te danken. Een van zijn belangrijkste opposanten was **Henri D'Artois-Verschoore-Deduytschaever** (J11-3), een van de pioniers van de christelijke arbeiders in Izegem. Hij was o.a. de directeur van Ons Eigen Brood en werd Bestendig Afgevaardigde. De tekst van zijn grafsteen zit nu weg achter die van zijn zoon **Jean D'Artois-Heldenbergh**.

1990

spoorweg

NEDERWEG

ROESELARSESTRAAT

Bekende geestelijken zijn de pastoors van Sint-Tillo **Franciscus Lonneville** (D7-1), **Constant Vancoillie** (D7-3) en **Emiel Van Cappel** (D7-4). In hun gezelschap dulden ze o.a. **Emiel Jacob** (D7-2) die weliswaar eerst slechts onderpastoor was op hun parochie, maar de eerste pastoor werd van de H.-Hartparochie, en **Pieter Baes** (D7-6), toch directeur van het Sint-Jozefscollege geweest. Een eigenaardigheid vormen de zussen **Irma en Euphémie Barthe** (A-17), die Franse kloosterzusters waren in het huis van dokter Haesebroucq in de Gentsestraat, nu eigendom van Bernard Maes. Helemaal in het groen zit het graf van zuster **Julie Berlamont** (EM-3). Ze was in tempore non suspecto 41 jaar lang abdis van de Arme Klaren in Brugge en stichtte heel wat kloosters. Ook veel Zusters van Maria, Zusters van Liefde en Paters Kapucijnen met o.a. de Blauwvoet-martelaar **Julius Devos** (pater **Renatus**) hebben op dit kerkhof hun laatste rustplaats gevonden, maar hier gaat het om collectieve monumenten.

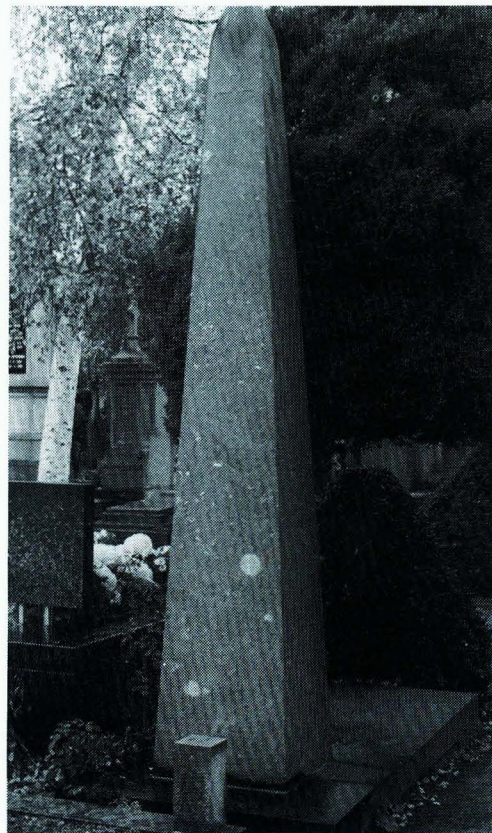
ONGELIJK TOT IN DE DOOD

Tot de eerste wereldoorlog hadden slechts de rijken een zerksteen. Voor sommige mensen is dat nog altijd een motief om voor grafmonumenten geen aandacht te hebben. Ter verontschuldiging kunnen we eraan toevoegen dat na begrafenissen of jaargetijden van rijken vóór de eerste wereldoorlog vaak tarwe of roggebrood werd uitgedeeld aan de armen. Dat werd aangekondigd op de doodsbrief, vanaf de kansel en zelfs nog in *De Mandelbode*. De eenvoudige mensen konden zich ook troosten met de gedachte dat die rijke doden nooit op tijd op het Laatste Oordeel zouden komen: geraak maar eens uit zo'n zwaar graf! Rond sommige graven staat een afsluiting. Aanvankelijk ging het om ijzeren of (nu groen uitslaande) koperen buizen. Later kwamen de kettingen op, eerst van ijzer, dat roest, later van aluminium.

Een tussenvorm was hier en daar een ijzeren kruis, op het graf van een eerder welgestelde boer. De gewone mensen werden begraven met een houten kruisje. Het was ongeveer 30 à 35 cm hoog en 4 cm breed en stak gewoon in de grond. Op die witgeschilderde kruisen stond enkel de naam van

de dode in zwarte letters. Arthur Vandommele maakte ze voor één frank. De werkmensen zijn begonnen grond te kopen vanaf zowat halfweg de jaren 1920.

In het gebruik van de steensoort zit een evolutie. Allereerst werd er Doornikse blauwsteen gebruikt, in Izegem "schorre" geheten. Die was ge-laagd en schilferde door het water gemakkelijk af; je kon er nooit een rechte kant aan krijgen. Daarna kwam de steen uit de steengroeven van Maffle, in Henegouwen. Deze donkere steen viel beter te bewerken, maar brak gemakkelijk. Daarna gingen men arduin gebruiken van verder uit Henegouwen: uit Ecaussines, Soignies en Neufvilles. Op 70 meter diepte ligt in Izegem dezelfde arduinsoort als in Soignies, dat werd wetenschappelijk aangetoond n.a.v. het maken van een boorput in het Sint-Jozefsziekenhuis. In de steen van Ecaussines zitten allerhande schelpen en schelpdier-tjes. Dat is b.v. goed te zien op de grafsteen van **Alphonse Hinnekint-Verracs** (BM-7), die de

Het graf van Alphonse Hinnekint-Verracs in de vorm van een obelisk.

vorm heeft van een obelisk. Arduin laadt altijd aan, het wordt zwart. Daarom ging men labrador gebruiken. Voordien was bij ons de bewerking niet mogelijk van die heel harde steensoort, die men ook gebruikt bij diamantzagen. De zwarte labrador komt uit Zweden en Noorwegen en de grijze uit Zwitserland. Omdat het een zeer dure steensoort is, werd hij aanvankelijk niet voor het hele zerk gebruikt, wel b.v. voor kolonnetjes. Er zijn verschillende kleuren : rood, groen, zwart... De laatste evolutie is dat men ook kunststeen gebruikt : plastic en sedertdien ook plexiglas. Die plastic ontkleurt of verkleurt en trekt scheef. Je kunt dat b.v. op het kerkhof van Ingelmunster nagaan. Gelukkig is op de (groot-)Izegemse kerkhoven alleen natuursteen toegelaten. Er hebben er ook enkele op dit kerkhof gestaan, maar ze zijn weg. Het recentst is het gebruik van 'onbewerkte' natuursteen. Voorbeelden daarvan zijn het graf van de familie **Beernaert** (N1-17) en van **Willy Behaeghe** (J2-5).

Ook Willy Behaeghe heeft een moderne grafsteen.

Een moderne steen bekroont het graf van de familie Beernaert.

In de jaren 1920 kwamen de porceleinen foto's in gebruik. Ze werden eerst gemaakt in Duitsland : je moest 'n foto opsturen en daar werd een porceleinen foto van gemaakt in het gewenste formaat en tint (bruin of zwart). Vroeger hingen er aan bijna elk kruis één of meer van die foto's, waardoor het kerkhof meer gepersonaliseerd was. Met opschriften op siersteentjes is men in Wallonië begonnen. Soms werden de Vlaamse teksten totaal verhakkeld. Zo heeft er jarenlang aan een van de graven de volgende tekst gehangen : *De vriendschap verenigt ons de dood / God zal ons weder verenigen / Scheidt ons*. De maker had natuurlijk moeten gemaakt hebben : *de vriendschap verenigt ons / De dood scheidt ons / God zal ons weder verenigen*.

De meest opvallende kerkhofmonumenten zijn natuurlijk de kapellen, al zijn het niet de oudste 'bouwwerken'. De **Baronskapel** in het midden van dit kerkhof trekt letterlijk de grootste aandacht. De eerste kapel dateerde van 1843, leek op die van de Traskapel en had achteraan een dodenhuisje. In 1889 werd de kapel door de huidige,

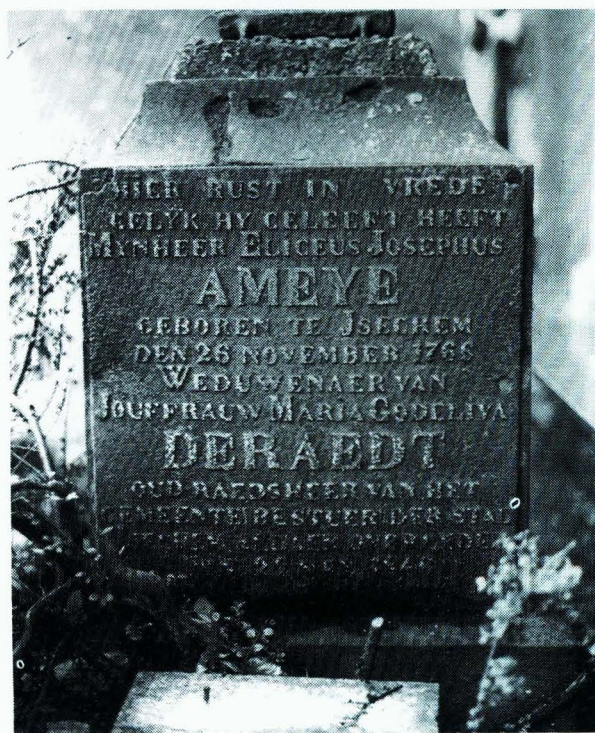
grotere kapel vervangen. Net zoals haar voorganger is ze volledig onderkelderd. Het wapenschild is dat van Alexandre Gillès de Pélichy en zijn echtgenote Savina van Caloen. Links van de kapel geeft een weggestoken arduinen trap toegang tot de grafkelder, die kort voor de tweede wereldoorlog nogmaals werd uitgebreid. Elk van de kisten is vooraan afgesloten met een bronzen plaat waarop de naam staat van de aflijvige. Maar er staan nog drie andere kapellen op dit kerkhof, nl. die van **Emiel Schacht-Nolf** (L9-4), van architect **Jules Vercoutere-Coudron** (CM-7) die enkele prachtige huizen in Izegem heeft neergezet — waaronder zijn eigen woning in de de Pélichystraat — en die de eerste directeur was van de Stedelijke Leerzangen en die van de gebroeders **Jules Alfons Declercq-Marleghem** en **Cyriel Declercq-Devos** (H6-3), die leerlooiers waren.

Bij de statige grafmonumenten in de omgeving van de Baronskapel bevinden er zich erg grote. Toen er slechts één steensoort gebruikt werd, was dat het enige middel om van zijn status getuigenis af te leggen. Het hoogste zerk is dat van de brouwersfamilie **Julius Rosseel-Holvoet** (J1-3). Zijn

De brouwersfamilie Rosseel-Holvoet heeft het hoogste graf van dit kerkhof.

zoon Benoit wilde dat het hoger zou zijn dan dat van burgemeester **Françiscus Ameye-De Gheus** (J1-1) en daarom moest Camiel Spriet met een pannelat komen meten hoe hoog de zerk van Ameye was. Daarom werd in het grafmonument van de familie Rosseel een stukje tussengestoken, weten de Vandommeles nog steeds te vertellen. Wat niet belet dat de zerk van Françiscus Ameye, gemaakt door een Lapiere uit Ieper, mooier is. Op de top na bestaat ze uit één stuk, en met een kantwerkje. Die hoge monumenten zijn vaak geïnspireerd door de neogotiek, die toen volop in de mode was. Soms wilde men elkaar overtroeven met een zerk waar veel handwerk aan was. Een voorbeeld van dat laatste is het graf van de grote borstelfabrikant **Franciscus Deryckere Strobbe** (B1-10). Tegenwoordig mag van het stadsbestuur een zerk niet meer dan 1 meter breed en 1,20 m hoog zijn. Er bestaan nu zelfs normengraven. Er zijn dan weer families die hun belangrijkheid in de breedte zoeken. Een voorbeeld hiervan is het zwart granieten graf van de familie **Tanghe-Vanhoutte** (L-1&2) ; als dusdanig is het graf van deze schoenfabrikanten geen origineel graf, maar een commercieel graf, met b.v. een reliëf dat seriewerk is.

Het voetstuk van het oudste graf van dit kerkhof : dat van Eli-geus Ameye-Deraedt.

Het oudste graf op het kerkhof in de Roeselaarsestraat is dat van **Eligeus Ameye-Deraedt** (J5-2), die overleed op 20 mei 1846. Alleen het ijzeren voetstuk met de inscriptie ("*Hier rust in vrede gelyk hy geleeft heeft (...)*") staat er nog. Albert Vandommele gaf jaren geleden het kruis in herstelling, maar het is nooit teruggekeerd. De eerste die op dit kerkhof begraven ligt met een vergunning is dokter **Maes-Vanackere** (G6-3). Het graf dateert

Het graf van dokter Maes-Vanackere.

van 1846. Let op de vier ringen die het moesten mogelijk maken om de grafsteen op te lichten. Hij is wel gescheiden van zijn vrouw : zij lag op het oude kerkhof rond de Sint-Tillokerk. Ook een van de oudste graven is dat van **Theresia Felicita Maes** (H1-9), de in 1855 overleden echtgenote van burgemeester Josephus Vanden Bogaerde.

Heel wat grafmonumenten zijn het bekijken waard, omwille van het gebruikte materiaal, omwille van de vorm, omwille van een detail, of omdat ze voorbeelden zijn van een bepaalde evolutie. Zo kunnen we ons laten bekoren door een eenvoudig ijzeren kruis. Als voorbeelden nemen we de goed onderhouden kruisen op de naast elkaar gelegen graven van **Edward en Octavie Devolder-Vandenbergh**e (D1-8) en de familie **Vierstraete-Huysentruyt** en **Debels-Vierstraete** (D1-9). Het zijn gelukkig gietijzeren kruisen. Smeedijzeren kruisen roesten veel vlugger. Op het eerste zie je de treurende vrouwen, op het andere een calvarie met Maria en Johannes. Wel gebeeldhouwd lijken de graven van de familie **Petrus Declercq-Clement** (I6-5) met de twee

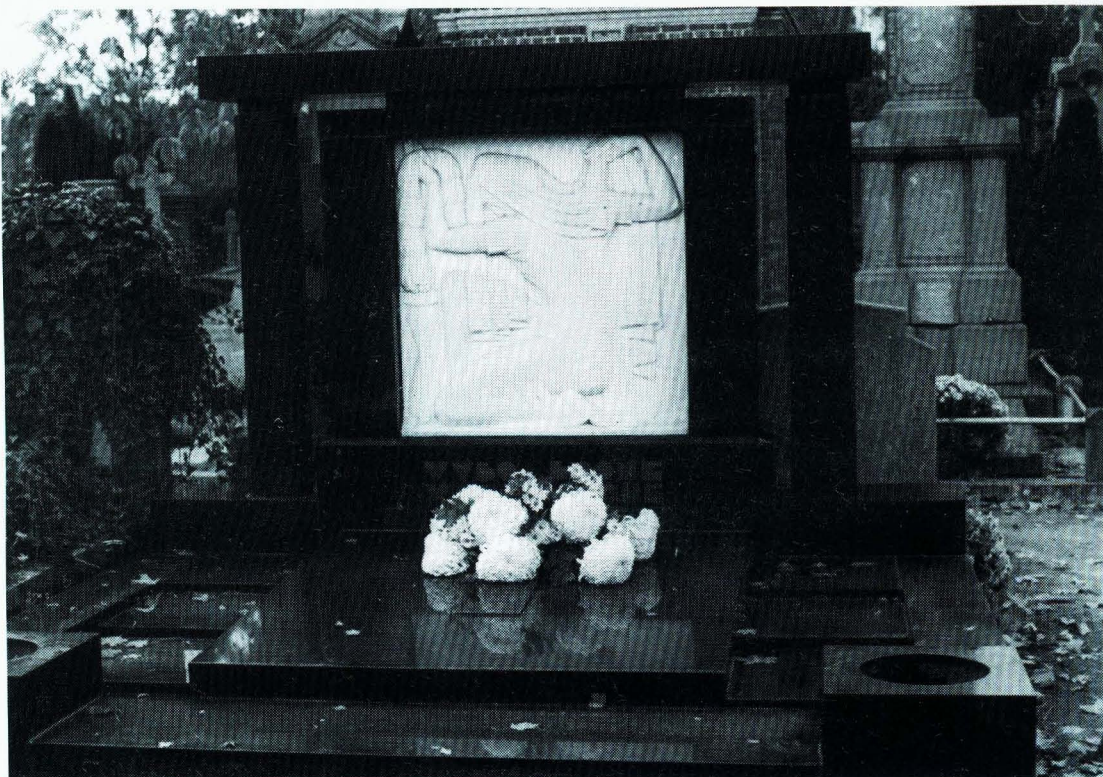

Het familiegraf van Petrus Declercq-Clement.

nissen, waarin de eerste porceleinen foto's staan die op dit kerkhof werden geplaatst en het gotisch graf in de vorm van een preekstoel van de familie **Verstraete-Vandenbergh**e (GM-7); ze werden alle twee ontworpen door architect Louis Verstraete, die erbij ligt.

Het graf van de familie Tanghe-Merckx.

Grafsteen van de familie Wybo.

De laatste rustplaats van de familie Verstracte-Vandenberghc.

Let op de afgebroken levenszuil op de graven van **Pieter Cavereel-Dejonghe** (J5-4) en van de familie **L. D'Hondt-Vermeeren** (L11-12), respectievelijk in blauwsteen en in graniet. De zuil van **Emile Vanden Bogaerde-Descamps** (CM-3) is niet gebroken, toch ligt de man hier. Vlaamsgezinden kunnen het soms nog niet wegsteken. De grafsteen van **Pieter Mylle** (I3-13) heeft de vorm van de IJzertoren. Ook die van **Cyriel Vanbeylen-Vancayseele** (N5-1), van priester **Amand Verhaeghe** (G4-5) en van de familie **Th. Dekimpe-Deleu** (N7-14) is met een heldenkruisje bekroond ; of dat in het laatste geval als een uiting van vlaamsgezindheid te interpreteren valt, is niet geweten. Het bovenste stuk daarvan vinden we

Pieter Mylle, tot in de dood een overtuigde Vlaming.

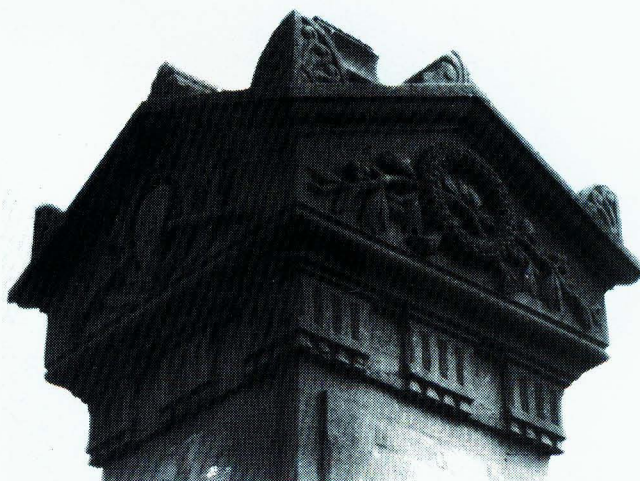
ook terug op de losse grafsteen van **Martha Vandewalle** (C6-5), de rechterhand van **Cyriel Verschaeve**. Het reliëf op het grafmonument van de familie **Raphaël Tanghe-Merckx** (D3-1), is van de bekende beeldhouwer **Koos van der Kaaij**. Het grafmonument van de familie **Dekeyser-Boone** (M3-1) is om zijn vorm — de kist — iets speciaals. Let ook op het beeldhouwwerk op de vrij identieke graven van de families **Arsène Wybo-Baelant** (C4-10) en **Wybo-Boone/Wybo-Tanghe/Snauwaert-Wybo** (C2-8) (22). In het eerste geval houdt de vrouw het chrisma vast, in het andere de zandloper. Ook het graf van de familie **Duyck-Vervalle-Demey** (L8-3) heeft een 'mooi beeldhouwwerk. En van het vrouwenbeeld op het graf

van de familie **Aug. Olivier-Defoort** (I5-9) schrok zelfs grafmaker Marc Verlinde vroeger regelmatig ; het is het enige groot bronzen beeld op dit kerkhof.

Het **columbarium** telt zes grafstenen. Toen het muurtje werd gebouwd waren lijkverbrandingen nog erg zeldzaam en men dacht over ruimschoots voldoende plaats voor urnen te beschikken. Ook het Monument van de **Politieke Gevangenen**, achter de Baronskapel, van de **Weggevoerden** en de **Gesneuvelden** zullen inmiddels uw aandacht getrokken hebben.

Natuurlijk is er nog veel meer te zien. Heeft u erop gelet dat sommige graven van een bidbankje voorzien zijn ? Dat van de familie **Vandemoortele-Declercq** (E6-1) bijvoorbeeld. Het vers op het graf van Kanunnik **L. Vande Walle** (E5-1) is van hemzelf : *Leven is eeuwig / Liefde is onsterfelijk / De dood slechts / een gezichteinder*. Op dit graf prijkt ook de fenix, de vogel die uit zijn as herboren werd. Op een aantal monumenten komen de symbolen voor die te maken hebben met de dood of met het (eeuwige) leven. Uitgedoofde of brandende fakkel, de zandloper, de zeis, de urne, het anker... Een aantal van die symbolen vindt men b.v. samen op het graf van **Leopold Derynck** en familie (CM-9). Soms zijn er ook twee handen die de vriendschap uitdrukken over de dood heen. Op het graf van **Bostoën-Termote** (C6-7) zijn de vier akten (geloof, hoop, liefde en berouw) afgebeeld. En dat in het graf van de familie **Deldycke-Sintobin** (B4-5) de ondervoorzitter van de voetbalvereniging ligt, kan niet geloochend worden. Op de zijkant van sommige graven staan de initialen — meestal de voornaam — van de overledenen. Let op de ES, HE, MD aan de ene kant en de BM, DV en PG aan de andere kant van de grote middengang. Vroeger werden kronen soms geplaatst in zinken dozen met een glas vooraan. Die dozen werden dan aan het graf gehangen. Op dit kerkhof zijn daarvan nog voorbeelden te vinden aan het graf van de familie **Nollet-Pattyn** en aan het graf van **August Vandaele** (C-1).

Uw bezoek aan het kerkhof zal niet afgebroken worden door het belsignaal. Die bel, waarmee de middag- en avondsluiting vroeger werd aan-

- * zeisens
- * krans en olijftakken

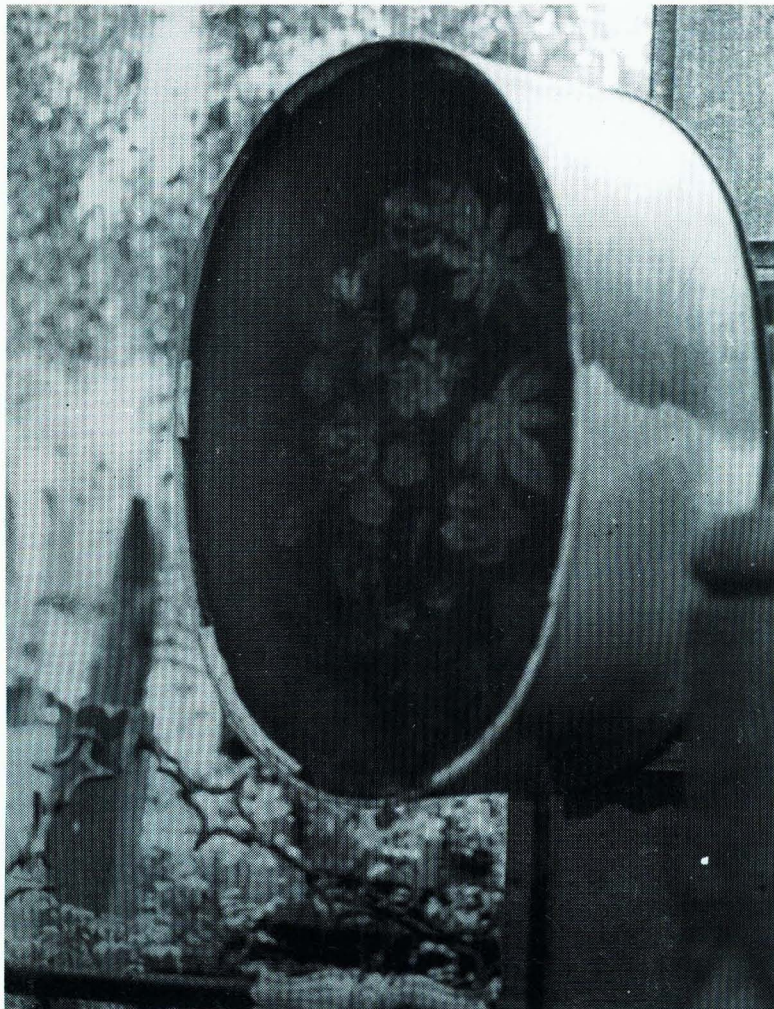
- * gevleugelde zandloper
- * fakkel en ankers van hoop

Het familiegraf van Leopold Derynck is bekroond met talrijke symbolen van leven of dood.

gekondigd, bewaart Albert Vandommele nu bij hem thuis.

Op het graf van de familie Bostoën-Termote worden de akten uitgebeeld.

Een van de twee bewaarde zinken dozen met bloemstuk.

Architect Roger Vandommele maakte de tekeningen. De oude foto's werden in bruikleen gegeven door Albert Vandommele. De actuele foto's zijn van de hand van Christophe Lermyte en werden genomen in november 1991. Aan allen dank !

VOETNOTEN :

1. Zie L. SLOSSE, *Rond Kortrijk*, p. 816-821 ; A. VANDROMME, *Muurstenen in de St.-Tillokerk*, — *Ten Mandere*, 50, 18/1 (1978), p. 3-27.
2. Heel het dossier in SAI, 63.3, Gemeentelijk kerkhof Roeselarestraat — oprichting en uitbreiding.
3. "(...) et qu'il n'y a vers le Nord presque d'autres terrains que de prairies semblables a des marais, comme tenant immédiatement a la riviere La Mandel"; deliberatie van de gemeenteraad, 14 frimaire an XIII (5 december 1804).
4. Gepensioneerd grafmaker Albert Vandommele : "In droge grond — en niet in een kelder — blijven na een jaar of vier gewoonlijk slechts de beenderen over. In natte grond — zoals b.v. in Oekene of Rumbeke — gaan daar 10 à 15 jaar over. Daar moet bij de zinking de kist soms met stokken naar beneden geduwd worden, omdat het water ze opsteekt. Vroeger waren de kisten sterker en kon het tien jaar duren voor ze stuk gingen, nu gaan se soms al kapot op het moment dat er aarde wordt opgegooid ; dat komt door het model van de kisten en omdat het hout slechts spaanderplaat is met een pelletje eik erover".
5. G.F. TANGHE, *Parochieboek van Iseghem*, p. 112.
6. SLOSSE, 821.
7. SAI, Notulen Gemeenteraad, 6 mei 1882, 19 april 1884 en 25 juli 1885. Ook stukken in SAI, 63.3.
8. Aantekening van Albert Vandommele.
9. SAI, 63,3 aan stadsbestuur, 5 april 1940.
10. SAI, Not. GR., 5 juni 1936, 22 dec. 1939, 17 april en 24 juli 1942. In tweede instantie wilde de baron niet langer "de strook grond zijnde de driehoek gevormd door den grond gelegen achter het gebouw van de padvinders, groot 03 a 36 ca" verkopen.
11. SAI, Notulen gemeenteraad, 27 maart, 13 en 30 okt. en 17 nov. 1880, 14 jan. 1882 en 22 dec. 1883.
12. SAI, Not. GR., 28 nov. 1903 en *GvI*, 4 nov. 1905, 23 juni en 10 nov. 1906.
13. Catalogus tentoonstelling (...) St.-Tillokerk 1974.
14. FSI, VI/28 en XIX/50. Het ging om Jules Van Wtberghe-D'Artois en zijn zoon Eugène, Leon Billiau en Aloïse Huysentruyt, respectievelijk bediende en meesterknecht bij eerstgenoemde, Pierre Huysentruyt, die meestergast was bij de overledene, Frédéric Sabbe, die het Wit Paard openhield, de leerlooiers Jules en Cyrille Declercq, Silvain Bourgeois-Van Antwerpen en zijn broer Florent die cafébaas was, de borstelfabrikanten Jules Demeester en Emile Gheysens, handelaar Edouard Holvoet, Emile Paret (zoon van Edmond) en kamslager Auguste De Raedt.
15. *De Mandelbode*, 10 september 1927.
16. Andere namen die Albert Vandommele aantekende : Celina Vermeulen, Michel Vereecke, Aloïs Timperman, Julien Rigole, Julienne Delaere en Camiel Naert. Enkelen van hen waren uit het echt gescheiden en wettelijk hertrouwd, er was ook een zelfmoord bij.
17. Zie daarover *De Mandelbode*, 10 febr. 1940 en (door P.D.) 13 febr. 1954.
18. Later werd deze winter wel overdreven. Volgens de *Gazette van Iseghem* van 24 en 31 januari 1914 vroom het vanaf 25 november 13 of 14 weken aan een stuk en was de vaart ongeveer één meter diep bevroren. "Tengevolge van het strenge jaargetijde wierden dit jaar de voorschriften van den veertig daagschen vasten merkelyk verzacht".
19. P. DECLERCQ in *De Mandelbode*, 27 okt. 1951.
20. Zie vl. P. D[DECLERCQ] in *De Mandelbode*, 10 en 17 nov. 1951, aangevuld met herinneringen van Albert Vandommele.
21. Enkele andere beeldhouwwerken op dit kerkhof zijn niet van marmer, maar van gebakken aarde, of zijn seriewerk. Dat laatste geldt b.v. voor de graven van J. De Keyser-Bossuyt en van Joseph Vangheluwe.